

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

3
Fra
Vallekilde Folkehøjskole

55

Udgivet af Selevforeningen
1948

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

55

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1948

Og der var hyrder i den samme egn, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Og en Herrens engel stod for dem, og Herrens herlighed omstrålede dem, og de blev såre forfærdede. Og engelen sagde til dem: frygt ikke; thi se, jeg bringer jer godt budskab om en stor glæde, som skal være for hele folket, at jer er i dag en Frelser født, som er Kristus, Herren, i Davids by.

Niels Skovgaard: Hyrderne

Verdslig og kristelig frelse.

På glyptoteket i København findes et billedhuggerværk, der forestiller Adam og Eva efter uddrivelsen af paradiset. De sidder og holder hinanden omfavnende og ser tilbage mod den lukkede port med angstens og mistænksomhedens stumme gru malet i ansigter og skikkelser. Kunstværket gør et gribende indtryk. Det taler om menneskelig nedværdigelse og om tomhedens magt i sjælene. Adam blev angst, da Gud råbte: Hvor er du? Da mennesker skilte sig fra Gud, opstod der et tomrum i sjælen, og i dette tomrum fandt angsten hurtig en bolig og en tumleplads, hvorfra den uophørlig kunde angribe mennesket og underkaste det en ubarmhjertig tortur. Angst blev den magt, som herefter prægede menneskets liv og færd, tankegang og dagværk. Hvor Gud er, dér er angsten ikke, og hvor angsten er, dér er Gud ikke. — Dette bekræftes med en forfærdende klarhed også i vore dage. Den lille sovjetrussiske funktionær, der over for sine foresatte sværger på, at han ikke tror på Gud, og at det beroede på en ren tilfældighed, at han og hans hustru blev viet i en kirke, bærer inderst inde på en frygtelig angst, som han ikke kan få magt over, — en angst for at miste sin stilling og en angst for disse foresatte, som i deres mistænksomhed selv er besat af angstens dæmon.

Ethvert angsthærgtet menneske råber af dybsens nød på frelse. Den enkelte ønsker at finde frelse for liv og ejendom, hustru og hjem. Han vil have sikkerhed og tryghed, så han kan dyrke sine interesser og søge sin

lykke uden at gå i bestandig angst for at miste det alt-sammen. Frelse i denne menneskelige forstand betyder altid befrielse fra alt det, som volder angst og nød, sult og kulde, sot og sygdom, — befrielse fra alt det, som er os fjendtligt, thi fjende betyder fare, og fare betyder angst.

Ad hvilke veje og med hvilke midler søger mennesket da at vinde frelse? Svaret herpå er i og for sig ikke vanskeligt. Angsten driver eller tvinger mennesker sammen. Er vi to om at bære den, bliver den straks mindre eller i hvert fald lettere at udholde. Er vi mange om den, kan dens trusler reduceres betydeligt eller måske helt forsvinde. Vi slutter os sammen. — Den gamle menneskehed, som efter syndfloden drog øster på og besluttede at bygge en stad og et tårn, hvis top skulde nå ind i himlen, fulgte et sikkert instinkt. De vilde ikke spredes over hele jorden, men netop blive sammen. De havde fattet den visdom, som i vore dage piskes ind i os alle med angstens svøber og skorpioner: i splittelsen og adspredelsen ligger faren med al den gru, den medfører, — i sammenslutningen ligger frelsen. — Det mærkelige og meget foruroligende er imidlertid, at det planlagte tårnbyggeri, der skulde forene og sammenholde alle i en stor enhed, holde faren og angsten på afstand og fastholde frelsen, endte i den rene forvirring, — endda i det modsatte af det tilsigtede, i adspredelse, hvorefter angsten atter havde frit spillerum.

At sammenslutning, forening, organisation, stat ikke bringer frelse fra angst, men tværtimod går i opløsning og forvirring, — det er, hvad vor tid har set med egne øjne.

Årsagen til, at vor higen efter at opnå frelse ad kollektiv vej nødvendigvis må mislykkes, ligger i den kendsgerning, at mennesket kun delvis er et kollektivt væsen.

Der findes noget i mennesket, som aldrig lader sig indordne i nogen som helst sammenslutning. Der er mere i mennesket, end selv den fineste organisation drømmer om. Det gælder da om at blive klar over, hvad det er.

I en pinseprædiken siger Grundtvig: mennesket er en forunderlig skabning, en dunkelhed i tiden, som kun evigheden kan forklare, en forblommet tale, som kun Guds ord kan løse. —

Meningen hermed er den ganske jævne, at mennesket er et religiøst væsen.

Når jeg nærmer mig mit medmenneske, min næste, lad ham være ven eller fjende, så opdager jeg aldrig andet end, at han er et kollektivt væsen, som jeg udmærket kan slutte mig sammen med til løsning af fælles opgaver. Men skal jeg lære ham virkelig at kende og nå til en dybtgående forståelse af ham, må jeg gå en lang omvej, nemlig vejen om ad Gud. Vil jeg vide, hvad han er, må jeg begynde med Gud, ja, jeg kan aldrig komme i virkeligt samfund med ham, uden at jeg kommer til ham i følge med Gud. Han er lige så vel som jeg et religiøst væsen. Møder vi mennesker hinanden så at sige direkte i organisationer og sammenslutninger, er vi at ligne ved skærver, der nok ligger i den samme bunke og har de samme funktioner, men vi kommer blot aldrig på den måde i levende samfund med hinanden. Møder vi derimod med Gud i følge, — Gud, som *alene* ejer livet, — da er vi ikke længere at ligne med døde skærver, men med levende celler i en plante, der er organisk forbundet med hinanden.

Den frelse, der søges opnået gennem sammenslutning, er ingen frelse. Den er det ikke, fordi den regner kun med menneske, der møder med menneske, og dette møde ender, som erfaringen tydelig nok viser, i opløsning og forvirring. Den virkelige, den sande frelse begynder med Gud. Han har nok skabt os som kollektive væsner

med evne og vilje til fælles virke, men han har også skabt os som enkelte mennesker, der tilhører ham, før vi tilhører en eller anden sammenslutning, som vi selv danner. — Det virkelige samfund hedder ikke menneske og menneske, men derimod Gud og menneske.

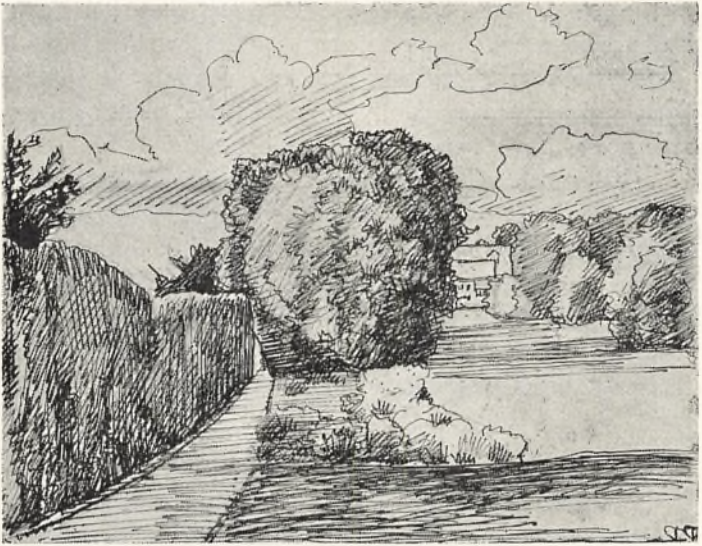
Budskabet om vor Herres Jesu Kristi fødsel hørtes først af en flok hyrder på Betlehems mark. De blev grebet af rædsel og angst. Senere tider har forstået, at barnet, som fødtes, havde kræfter til at overvinde al angst, og kristne lever i troen på, at dette er sandheden. Gud måtte blive menneske for at kunne gennemføre den frelse, som slægt efter slægt har længtes efter.

P. Augustinus.

Efterskrift. — Det er nu 32 år siden, jeg forlod Vallekilde højskole. Men til trods for dette lange åremål hænder det — og endda ikke så sjældent, — at jeg på mine foredragsrejser træffer én og anden, som var elev på skolen i de syv år, jeg var lærer dér. Når det sker, taler vi naturligvis om fælles oplevelser fra hine dage og glæder os med hinanden over, at skolen stadig trives og gør sin indsats i folkelivet. — Her nede fra Sønderjylland sender jeg mine bedste hilsner til skolens forstanderpar og til alle gamle elever.

Præstegården i Hoptrup, den 12. septbr. 1948.

P. Augustinus.

»Femogtyve års skolevirksomhed i Vallekilde«.

Det er en fordringsfuld overskrift. Det er titelen på Ernst Triers ejendommelige bog om Vallekilde folkehøjskoles grundlæggelse og første år, en bog, der ikke alene er et kildeskrift til Vallekildes historie, men også til hele den danske folkehøjskoles rige historie.

Når jeg vælger den samme overskrift til de følgende kortfattede optegnelser, er det ikke for at pånøde læserne en for mig pinlig sammenligning, men udelukkende for at nævne det faktiske forhold, at det til november 1948 er 25 år siden, min kone og jeg overtog ledelsen af Vallekilde folkehøjskole. Også om disse sidste 25 års skolevirksomhed kunde der nok skrives en bog. Den vilde ikke have eventyrets festlige glans over sig eller vår-

bruddets friskhed og ynde eller de første kampes spænding, sådan som Ernst Triers bog i så rigt mål har det. Det vilde blive en bog om en slidsom fortsættelse af Ernst Triers og Povl Hansens gerning, om jævne menneskers arbejde på en dansk højskole i en af de mest bevægede perioder i Danmarks og Verdens historie, en bog om lykkeligt samlv med dansk ungdom og mange kampe vedrørende tidens folkelige og kirkelige spørgsmål. Begynderen var ganske anderledes genial og storslået; men som Sigrig og Povl Hansen skulde fortsætte, skulde vi fortsætte. Og i egne klæder. Man skal som bekendt aldrig forsøge at krybe ud af sit eget skind, for det er det eneste, der passer een.

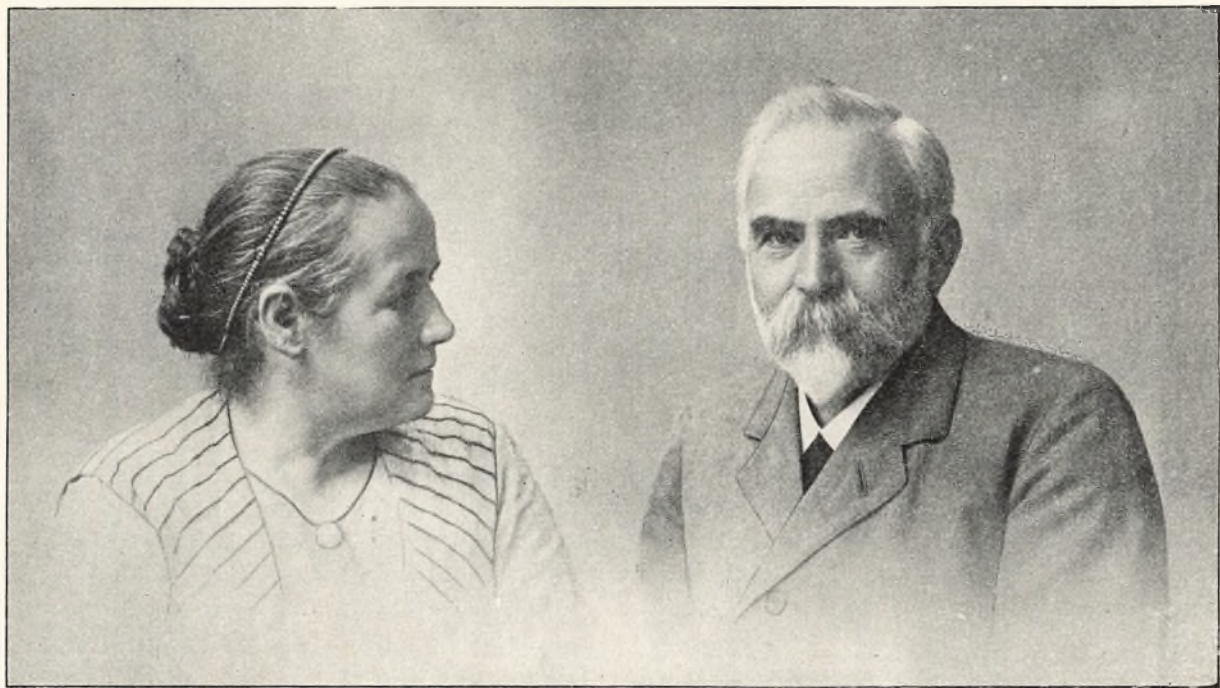
Jeg ønsker da slet ikke nu at skrive nogen bog om de sidste 25 år i Vallekilde, men at gribe anledningen til på nogle få blade at fortælle jer gamle elever nogle træk fra den tid, jeg bedst kan overskue.

Under min juleferie kom jeg den 2. januar 1923 på besøg i Vallekilde. Jeg havde tidligere været lærer ved Vallekilde folkehøjskole i omtrent to år, der dog på grund af militærtjeneste og et længere studieophold i England faldt i flere perioder. Efter sommerskolens slutning i 1922 havde jeg igen afbrudt skolearbejdet for at samle mig om læsning. Da jeg hin anden nytårsdag 1923 kom til Vallekilde, var det kun for at aflægge et kort besøg, inden jeg igen tog fat på uforstyrret læsning. Men dette nytårsbesøg væltede et mægtigt spørgsmål ind over mit unge sind. Sigrig og Povl Hansen holdt den følgende dag med deres nærmeste et familieråd, og her besluttede man at tilbyde mig ledelsen af Vallekilde højskole fra 1. november 1923. Med i købet skulde følge den egentlige have, men ikke gårdbruget. Højskolens nye ejer skulde desuden have forkøbsret til »Solvang« og »Hytten« efter Sigrig og Povl Hansens og Niels Hansens død. (Under

de følgende forhandlinger blev højskolens ejendomsret til Hyttelodden og forkøbsret til »Hytten« opgivet, hvorimod ca. 1 ha af »Møllebakken« skulde følge med i købet).

Dette tilbud kom mig aldeles overraskende. Jeg havde haft mine stærke ungdomsdrømme, og den tanke var mig ingenlunde fremmed, at jeg engang skulde have min egen skole. Men endnu var jeg aldrig kommen længere end til med mine nærmeste venner at drøfte lærerens og ungdomsoplysningens problemer. Jeg havde godt halvandet år i forvejen været i den situation at kunne vælge mellem samtidige tilbud om lærerplads ved Holger Begtrup's, Thomas Bredsdorff's og Povl Hansens skole. Jeg havde valgt Vallekilde, fordi jeg vidste, at dér var der mest brug for mig. Men jeg kom hjem fra England til Vallekilde uden fjerneste tanke om, at jeg engang skulde få en ledende stilling ved denne skole. En højskoleforstanders krævende gerning lå i mine tanker langt ude i fremtiden. Man vil forstå, at da jeg hin januar dag blev kaldt ind i Povl Hansens stue og i familiens kreds fik tilbudet, virkede det som en bombe på mig. Jeg var dybt rørt og ydmyget ved den tillid, som Sigrid og Povl Hansen her viste mig — så meget mere som de godt vidste, at jeg var og måtte være meget forskellig fra Povl Hansen. Nu de mange år efter mener jeg ikke, at tilbudet rørte ved min forfængelighed, selv om jeg vel følte, at det var en ære at få lov til at prøve at føre Ernst Triers og Povl Hansens skole videre. Men stillet overfor opgavens store krav svimlede det for mig. I første omgang afviste jeg tilbudet og henviste til Hans Lund, som var 4 år ældre end jeg, havde mere erfaring og var allerede en meget anset lærer ved Askov højskole; desuden var han gift, mens jeg, der ganske vist havde de allerbedste forhåbninger om snart at kunne stifte hjem, nødigt vilde begynde mit hjemliv samtidig med overtagelsen af den store skolevirksomhed.

Sigrid og Poul Hansen

Men Povl Hansen fastholdt tilbudet til mig. Og så fulgte en tid med bevægede overvejelser. Der var det store økonomiske ansvar. Niels Hansen, Sigrid og Povl Hansen havde ladet mig vide, at hvad pengebeløbets størrelse angik, kunde der ikke tinges om det. Her gjaldt et ja eller nej. Tilbudet var fra deres side også så smukt, så det aldrig faldt mig ind at give noget andet bud. Men det var alligevel en stor risiko. Jeg ejede praktisk talt intet: 900 kr., et skrivebord, en chaiselong og en bogreol — det var alt. Der var intet fast lån i Vallekilde højskole. Alle pengene måtte skaffes til veje ved privatlån. Men redbon vilje til at skaffe disse penge viste sig straks. I Troels Triers stue samledes følgende: Svend Andersen, P. Villemoes Andersen, Gudmund Bentsen, Helge Bentsen, Knud Bentsen, Johannes Clausen, H. Fonnesbech-Wulff, Aksel Fredslund, Jens Mortensen, Helge Sams, Troels Sams, Jakob Sejer Trier, Tyge Trier og Troels Trier. På 10 minutter tegnede de de nødvendige beløb. Da jeg udtalte tvivl om at kunne betale pengene tilbage, svarede Troels Trier: Nu har vi lige tabt 35.000 kr. på et afholdshotel, så manglede det bare, om vi ikke også skulde kunne tabe 35.000 kr. på en højskole. En enkelt mand sagde: hvis du vil sige ja til Vallekilde, vil jeg låne dig 8000 kr. Pengene blev således let skaffet til veje; de blev naturligvis også forrentede og til rette tid tilbagebetalt. Jeg kan i den forbindelse måske have lov at bemærke, at vi i de 25 år aldrig har haft overflod at gods og guld, men har heller aldrig savnet noget i så henseende.

Pengene var imidlertid kun den mindste del af vanskelighederne. Langt alvorligere var den store åndelige opgave. Jeg var ung og umoden. Tilmed var Vallekilde i disse år stedt i krise med manglende tilslutning, — således som næsten alle de store højskoler i de følgende år oplevede en krise. Ældre erfarne mænd, som jeg råd-

spurgte, turde hverken råde til eller fra; kun Povl Hansen og Jakob E. Lange tilskyndede ubetinget. Og så mine gamle forældre. Men deres ord skrev jeg på kærlighedens store konto. I hvorvel jeg vidste, at de ikke kendte de faktiske vanskeligheder eller mine evner, kaldte deres tillidsfulde kærlighed på alle kræfter i mig. Men stærkest indtryk på mig gjorde det, at Anna, som selv knugedes under ansvaret og opgaven, hun skulde gå ind til i en fremmed verden, tilskyndede mig og udtrykte sin tillidsflude tro på, at det skulde gå godt.

Fra min barndom har jeg været vant til at stole på den Almægtiges hjælp og beskyrmelse; jeg kan godt indrømme, at der i mit gudsforhold har været en god portion egoisme, og jeg har megen grund til at spørge om tilgivelse herfor. Jeg er alligevel sikker på, at en nådig hånd har holdt fast om Vallekilde trods alle vore skjulte og åbenbare fejltrin.

Jeg vovede så springet. Den 21. oktober 1923 holdt Anna og jeg bryllup i Års, hvorfra jeg i hendes hjem fra første færd mødte megen tillid, og hvorfra vi gennem alle årene har fået støtte og ubetalelig hjælp. Ved november-tide holdt vi vort indtog på Vallekilde højskole, hvor der blev holdt et smukt iganggilde. Ingeborg Olrik hilste os med følgende lille sang:

Sommertiden skred så fage,
 høstens travlhed er forbi,
 og de grå oktoberdage
 synger deres melodi:
 stormesus i skov og krat,
 regnskyl, midt i stjernenat —,
 held hver fugl, der fik en rede,
 hvor om livet den kan frede!

Efterårets tunge tåger
 sænkes over verden ned.

Anna og Uffe Grosen (1923)

Dog en kærlig Gud end våger
 over al dens usselhed,
 leder med sin stærke hånd
 storm og tåger i de bånd,
 som hans almægt ene finder,
 jorden fast til himlen binder.

Et af dem, som fastest knytte
 slægten til dens ophav stort,
 er de hjem — i borg og hytte, —
 hvor os møder »himlens port«,
 hvor der i hver lønlig vrå
 er som kvid'r af fugle små,
 så Guds engle tidt med glæde
 er usynlige tilstede.

Derfor vil et hjem I bygge
 for jer selv og flere med,

ej blot for den lune hygge,
 men et frit og åbent sted,
 hvor den ungdom ret kan gro,
 hvem I gav jer bedste tro,
 ved jer arne samle kræfter
 til det liv, den higer efter.

Byg da eders »fuglerede«
 skolens gamle minder nær:
 de vil om jer lykke frede,
 lyse over al jer færd. —
 Danmarks ungdom vil da glad
 — som i blomsten blad ved blad —
 flokkes om jer tidlig, silde,
 prise Gud for Vallekilde.

Det alt overskyggende spørgsmål om elever blev foreløbig løst på den smukkeste måde; den første, der meldte sig, var Hans Pedersen fra Nørre Bork i Vestjylland, Mette og Johannes Clausen, Stubberupholm, indmeldte deres ældste søn, Asger, som nr. 2, ialt blev det til 64 karle denne første spændende vinter.

Af stor vigtighed måtte det være at danne en god lærerkreds; det gjaldt både om at holde forbindelsen tilbage og dog tilføre et nyt og frisk initiativ. Af mine gamle medarbejdere var Valdemar Bennike død i august 1923, og Vilhelm Larsen brød kort tid efter op for at overtage Sorø højskole. Sigrid og Povl Hansen, som nu fandt bolig i deres ungdoms hus »Solvang«, var rede til at hjælpe, Povl Hansen med et dagligt foredrag og fru Sigrid med et par ugentlige oplæsningstimer. Det var mig i disse første år, da jeg selv ofte måtte famle mig frem, en stor trøst at vide, at den oplysning, som havde vejledet så mange i det foregående slægtled, fremdeles blev givet gennem Povl Hansens foredrag, og hans og

Kristian Killemosen (1923)

fru Sigrids nærværelse bortvejrede vist ofte et fremmedhedens præg, som gamle elever let kunde få, når de gæstede Vallekilde. Desuden havde vi den store glæde, at Bodil Lange vilde fortsætte som sommerlærerinde. Som ung lærer havde jeg lært at sætte overordentlig stor pris på hendes gerning og væren, og hun forstod nu på den smukkeste måde at forene gammelt og nyt i Vallekilde. Mine jævnaldrende i år og »anciennitet«, Sigrun og Hans Trier Hansen, var ved blodets stærke bånd knyttet til det gamle, men gik samtidig med lyst og dygtighed med ind i den nye tids arbejde. Hans Trier fik straks en stærk stilling blandt karlene. Som fremragende praktisk landmand og dygtig lærer og ved sin centrale stilling i det gymnastiske ungdomsarbejde i Holbæk amt og videre ud over landet havde han alle betingelser for at fylde en stor plads i højskolens gerning. Desuden fortsatte de to sammen med Karen og Holger Nielsen at give vore søndag aftener det gode indhold med musik, sang og oplæs-

Marinus Lundby (1923)

ning. Ja, hvad har søndag aftenerne gennem alle årene ikke betydet i Vallekilde! Vore elever flakkede ikke bort om søndagen; der var som regel god samling på flokken, og dertil bidrog bevidstheden om, at søndag aften i foredragssalen og bagefter ved kaffebordet var god og festlig. Det anser jeg for noget væsentligt.

Men var forbindelsen med det hidtidige Vallekilde således ubrudt, så var det også meget betydningsfuldt, at nye kræfter sluttede sig til lærerkredsen. Tre mænd trådte her til; de to, K. Killemoser og J. M. Lundby, gik med hele deres arbejdskraft ind i højskolegerningen, mens Niels Petersen som valgmenighedens præst måtte lægge sine væsentlige kræfter ind i det arbejde, der udgik fra Korskirken. Killemoser var min ungdomsven fra Askov-tiden. Jeg havde en særlig grund til at opfordre Killemoser til at komme til Vallekilde højskole, eftersom vi just her har en meget stærk tradition for den nøjeste forbindelse mellem højskolens åndelige gerning og den

folkelige gymnastik. Her blev det erfaret, at en god højskole og de rette legemsøvelser hører sammen, mens de adskilt begge tager skade. Jeg vidste, at det var Killemoses syn. Dette syn har han hjemme og ude forfægtet med den største ihærdighed. Han har i det sidste slægtled som ingen anden mand søgt at indføje gymnastikken i den store folkelige sammenhæng og har her øvet en højest fortjenstfuld gerning. Han færdes blandt ungdom som en fisk i vandet, han var altid fyr og flamme, når det gjaldt et godt ungdomsarbejde. I de 25 år har han draget et stort læs, hvad enten det gjaldt det daglige arbejde eller i de store festers forberedelse, f. eks. til elevmøderne.

J. M. Lundby, nu valgmenighedspræst i Ryslinge, kom hurtigt til at betyde meget for eleverne; han var ganske vist endnu mere ræd for talerstolen, end jeg havde været, men just denne ængstelse og den store samvittighedsfuldhed, hvormed han gik til alt sit arbejde, gjorde stærkt indtryk på os alle, hans personligheds samlethed og stille styrke gav nogle af eleverne det mest varige indtryk af Vallekilde. Jeg tror, flere elevers forhold til Lundby udviklede sig til et højagtet venskab; han kom i de fire år, han var lærer i Vallekilde, til at stå os meget nær, og Anna og jeg vil altid være ham taknemmelig for den bedste hjælp i prøvens år. Når Killemose og Lundby, gamle Stence og Inga, Anna og jeg efter endt dagværk samledes ved aftenteen, oplevede vi hyggelige og trygge stunder, som gav kræfter til mange strabadser.

Vort forhold til Korskirken, til menigheden og dens præst, Niels Petersen, kan jeg ikke gøre rede for i den sammentrængte form, jeg her må benytte; men som pastor Hoff's præstegerning i Vallekilde var afgørende for folkehøjskolens oprettelse just på dette sted, således har vi ikke kunnet tænke os højskolens fortsættelse uden

Niels Petersen

nær forbindelse med menigheden og dens præst. For mit tankeliv og forhold til kristentroen kom Niels Petersen til at betyde noget afgørende og varigt. Når jeg med god grund kunde ængstes for, at mit højskolearbejde blev vejet og fundet for let, var det mig en hjælp at vide, at Niels Petersen også i foredragssalen førte en tale, der gav meget til dem, der havde åbent hjerte og god vilje til at lytte og arbejde. De to børnekuld, som kom til i præstegården og på højskolen, færdedes i dagligt samliv derhenne og her og kom til at betyde meget i det venskab, som efterhånden voksede frem mellem de to hjem.

Jeg har nu nævnt navnene på lærerkredsens medlemmer for 25 år siden. Jeg tænker på dem alle med inderlig taknemmelighed. I de følgende mange år blev det en lang række kvinder og mænd, som i kortere eller længere tid fik deres gerning ved Vallekilde folkehøjskole. Mange arbejdede så længe og ydede så stor en

indsats, at deres navne er indesluttede i ordet Vallekilde folkehøjskole. De skulde alle med navns nævnelse have en stor tak; men pladsen strækker ikke til, og jeg vil ikke pille nogen ud af den lange kæde.

Imidlertid vil jeg gerne her sige, at for så vidt vi i de 25 år har haft lykke i vort højskolearbejde, så skyldes det i ikke ringe grad et loyalt og trofast samarbejde i lærerkredsen; for eleverne og hele skolelivet betyder et sådant holdarbejde langt mere end stjernepræstationer. Den stærke ånd i samarbejdet har båret over mange meningsforskelle, som sandt at sige ofte var store. Men jeg har aldrig lagt vægt på at danne en lærerkreds, som, f. eks. i politisk henseende, var ensrettet. Jeg tror nok, at de dybe indtryk af personlig frihed, jeg i min ungdom modtog på engelske skoler, har haft varig indflydelse på min egen holdning overfor anderledestænkende. Vi har søgt at leve efter det ord, som vistnok Augustin formede: I de nødvendige ting skal man være enige, i de tvivlsomme skal friheden råde, og over det hele skal kærligheden herske.

Hvad der gjaldt lærerkredsen, gjaldt lige så fuldt de meget dygtige og trofaste medarbejdere på ledende pladser i køkken, landbrug og have. Vi har til disse ledende pladser først spurgt efter mennesket, karakteren — dernæst efter den faglige dygtighed. Rækkefølgen er vigtig, ja afgørende. Under frihed, men under dyb ansvarsfølelse tillige har de gjort deres gerning, og når der i dag i nøjeste forbindelse med den egentlige skolevirksomhed findes et blomstrende og værdifuldt land- og havebrug og et vel ledet køkken, så skyldes det væsentlige disse menneskers indsats.

Under dette tilbageblik spørger jeg mig selv: hvad vilde vi på Vallekilde folkehøjskole i de 25 år? Inden jeg

svarer på dette spørgsmål, beder jeg læserne nogle øjeblikke tænke langt tilbage i tiden.

Ved højskolens nordiske halvtredsårsfest på Askov påviste Ludvig Schrøder, hvorledes højskoletanken til de skiftende tider fik nyt eller øget indhold i Grundtvigs sind. Da de mægtige folkerørelser i 1830'erne rundt i landene brød frem med krav om folkets deltagelse i landets styrelse, syntes det Grundtvig nødvendigt, at folket måtte have opdragelse til forståelse og modenhed, som skulde gøre det skikket til at styre. Højskolen skulde give opdragelse til borgersind, til folkelig ansvarsbevidsthed. Eller med hans egne ord: »Folke-dannelse og folke-oplysning i rigtig åndelig forstand, det er det nødvendige kæmpeskridt, der må gøres uopholdelig, hvor opløsningen skal forebygges og folkelivet reddes. Et folkeligt og ridderligt akademi, eller hvad man nu vil kalde en sådan højere anstalt for folkelig dannelse og praktisk duelighed . . ., det er åbenbart det store savn i alle lande.« Ja, han er endog sikker på, at en sådan åndelig oplysning for ungdommen til sandt borgersind er nødvendig, hvis voldsomme omvæltninger skal forebygges i landene. —

Så kom tiden, da kampen for modersmålet rejstes i Sønderjylland. Og straks satte Grundtvig højskolen i forbindelse med danskhedens sag dernede. Vilde staten ikke virkeliggøre hans yndlingsplan om en skole i Soer, så måtte vågne og offervillige mænd tage fat. Og ved nøjere eftertanke fandt han, hvor naturligt det var, at den første højskole blev grundlagt i Sønderjylland. Dernede, hvor i fjerne dage jyder og øboer i fællesskab stod tysken imod og først blev enige om at kalde deres fælles fædreland Danmarks rige, og hvor den første danske kristne kirke voksede frem, dér skulde også den første folkehøjskole rejses til værn for folk og modersmål.

Således betoner Grundtvig til skiftende tider forskellige sider ved folkehøjskolens gerning. Den livets skole,

han stred for, fik til enhver tid farve af det menneskeliv og folkeliv, han så levende tog del i. Men selv om belysningen kunde skifte, så lå der bestandig et grundsyn under det hele, et grundsyn, som var ældre end 1830'ernes og 40'ernes politiske og nationale bevægelser. Man kan udtrykke dette syn med de bekendte linier:

Langt mere værdt end det røde guld
det er sin Gud og sig selv at kende.

Eller med de berømte ord fra Nordens Mythologi om mennesket som et guddommeligt eksperiment, der skal åbenbare, hvordan ånd og støv kan gennemtrænge hinanden.

Hermed siges, at vi er bestemt til at være i Guds hånd. Når vort menneskeliv overhovedet får eksperimentets karakter, skyldes det vor egen indgriben. Et eksperiment er jo altid noget ufærdigt. Det er en mulighed. Der er altid spænding om resultatet. Det kan lykkes; men det kan også gå rent i stykker. Det er Grundtvigs og hans venners erfaring, at det bedste middel til at bringe eksperimentet til at lykkes, er et åndsbåret ord, d. v. s. et ord med virkelighed, lys og varme i. Som Ernst Trier udtrykte det ved indvielsen af øvelseshuset i Vallekilde: »... at drage op og hjælpe frem det inderste i mennesket, ... at det gudsbilledlige og dermed det ægte menneskelige må komme til sin ret og det i den folkelige skikkelse, det må tage her i Danmark.«

Her er altså tale om et klart grundsyn på menneske- og folkelivet, men et syn, som stadig binges i forhold til menneskets og folkets kår, et forunderligt levende og kæmpende syn. Dette forstår jeg, og dette levende og kæmpende har præget min højskolegerning i 25 år. Man kan så godt ved en citatsamling vise, at jeg har set livet i skiftende belysninger. Det samme er hændet for langt større ånder. Jeg har aldrig villet administrere ånden,

men har heller ikke villet lade mig hovmesterere af et »kun«. Jeg har været et instrument, måske et meget dårligt instrument, men dog et instrument, for den livstone, som greb mit hjerte. Og jeg forstod altid at skelne mellem døgnets nokså vigtige spørgsmål og menneskets tidløse grundforhold.

Vi har på Vallekilde højskole levet stærkt med i disse 25 års folkelige og kirkelige kampe. Og vi har vovet pelsen. I 1920'erne var mange mennesker stærkt optaget af folkeforsoning gennem det mangegrenede arbejde, der udgik fra folkeforbundet. Mange af højskolens yngre mænd gik med liv og sjæl op i det arbejde. Nogle af den ældre slægts alvorligste og dybest seende mennesker, mænd som Alfred Povlsen og Carl Koch, tilskynede os stærkt dertil. Folkeforbundet led skibbrud, fordi stormagterne svigtede det. Folkeforsoningstanken led nederlag — »forrådt af dem, som vagt burde være, just af dem,« — men tankerne i folkeforbundet og forsoningsbestrebelseerne var rigtige nok. Og jeg vil langt hellere være blandt dem, der led nederlag i kampen for ret og menneskelighed, end stå på ruinerne og skadefro gnide hænder. Man har i forbindelse med os talt om en flugt fra vor folkelige grund og en hengiven sig i internationale luftkasteller. Det er fuldkommen løs tale. Hvis vi reagerede voldsomt mod nationalismens udskejelser, som krigen 1914—18 gav mangfoldige udtryk for, så var det vel forståeligt; men vi havde i alt fald allerede i midten af 1920'erne fundet vor plads i et bevidst arbejde for en dansk-folkelig vækkelse. Da en pengestærk tyskhed i læ af en alvorlig landbrugskrise vilde snigløbe vore svage stillede landsmænd i Nordslesvig, dannedes her på Vallekilde højskole 1927 »Odsherreds Landeværn«, der som et led i det store nystiftede »Landeværn« i Nordslesvig støttede danskheden. Da »Det unge Grænseværn« stiftedes som modtræk mod nazismens stormløb, dannedes næsten

øjeblikkeligt en afdeling her på Vallekilde højskole, og i en række år blev der øvet et virkningsfuldt arbejde her, ikke mindst fra Killemoses og Valdemar Nielsens side. Det var ikke vor skyld, at hovedorganisationen alt for tidligt lod arbejdet forskyde over på et større område, hvorunder den oprindelige folkelige og grænsepolitiske opgave blev fortonet og svækket.

Ved nazismens magtovertagelse i Tyskland 1933 tog den overvejende del af den danske folkehøjskole straks på skarpeste måde afstand fra nazismens politiske og åndelige indhold. Jeg var leder af det store Odense-møde i april 1934, hvor nordiske højskolemænd på dansk, norsk og svensk vendte sig mod den tyske bevægelse og bekendte sig til nordisk frihed. Efter »Højskolebladet«s referat har jeg som indledning til mødet udtalt:

»... I en tid, da personlig og folkelig frihed hånes fra mange sider, og da vældige kræfter søger at ødelægge den frihed, som allerede er nået, da vil vi med dette møde indtrængende opfordre alle venner af økonomisk og åndelig frihed til ærligt samarbejde til værn og befæstelse af, hvad vi har nået, og til fremme af den nordiske frihedslinie, som er vor ...

Sidst, men ikke mindst vil vi med dette møde bekende os til den åndelige frihed i hjem, skole og kirke, i foreningsliv og presseliv, den frihed, som ikke nogen sinde i nævneværdig grad blev misbrugt i Danmark, men som tværtimod var grundbetingelsen for, hvad der voksede frem af godt og værdifuldt i vort folk.«

Den holdning, vi i 1930'erne indtog over for nazismen fra første færd, fastholdt vi i stærkt skærpet grad under krigen og besættelsen. Der blev straks efter Tysklands kapitulation i maj 1945 ført nogle angreb frem mod højskolen for påstået vaktende holdning overfor besættelsesmagten. Der er næppe grund til nu at ribbe op i disse gamle klager. Efterhånden som forholdene er blevet be-

lyst, er det dog vist erkendt, at disse anklager var ubegrundede. Vallekilde højskole kan i alt fald tilbagevise disse løse påstande.

Som vi i de svundne 25 år har været påvirkede af tidens folkelige bevægelser, således har vi også været under indflydelse af stærke tanker på kirke- og kristenlivets område. »Det er de herskende tanker i tiden, mere end de ydre begivenheder, som bestemmer over os.« (Niels Petersen). Jeg vil her kun nævne Karl Barth. Hverken Niels Petersen eller jeg blev nogen sinde hans disciple; vi var begge afgørende bundet til vor grundtvigske oprindelse; men vi fandt begge, at den grundtvigske forkyndelse var blevet alt for sjælemalende, lagde alt for megen vægt på en udpenslet skildring af stemninger og personlige oplevelser, byggede usagligt alt for meget på menneskelige følelser og stemninger, kort sagt: gav mennesket alt for meget og Gud for lidt. Vi blev aldrig barthianere; men i en række år lyttede vi helst til grundtvigske ordførere og skribenter, som havde hørt Karl Barth. Nogle fik travlt med at sætte os i bås. Man talte om Vallekilde-grundtvigianerne i modsætning til Vejstrup-grundtvigianere. For os var det en snævring, vi skulde igennem. Og jeg tror, vi kom helt igennem. Her på stedet var det af meget stor betydning, at vi stedse havde præster, som forkyndte Guds gerning i dåb og nadver. Dåb og nadver blev midtpunktet i vor gudstjeneste som i hele vort kristenliv.

Men det er altså sandt nok, at vi i disse 25 år har været under indflydelse af tidens stærkeste folkelige og kirkelige stemninger. Betød nu dette afsporing af vor højskolegerning? Nogle har ment det. Det kommer imidlertid an på, hvordan man møder det nye. Der er fladbundede fartøjer, som vipper stærkt og kastes hid og did for enhver blæst. Der er skibe med den dybe køl, som ikke lader sig slå ud af kurs af vind og vejr; men de

mærker og mærkes alligevel af uvejret. Der er mennesker, som væsentligst lever i ugens og døgnets aktuelle spørgsmål; de er så forhippede derpå, at de slet ikke sanser forskellen mellem kærne og halm. Der er andre, som skønt levende optaget af dagens strid — dog er bestemt at livets grundforhold, der er ens til de skiftende tider. Jeg mindes, at jeg engang i besættelsens tid hørte et sangkor synge de »aktuelle« sange. Men både poesien og sandhedens gudinde måtte græde. Da lød lige bagefter Grundtvigs og Johs. V. Jensens sange. Gennem det almene lød med helt anderledes vægt også sandheden om vor situation. Og vi så skibet med den dybe køl glide frem.

Vi har i de 25 år søgt at holde den gamle skude, som hedder Vallekilde højskole, sejlklar. Vi har nu og da pudset op på malingen. Det var ikke alle, der syntes om farverne. Vi har ikke bygget selve skroget, endsiges lagt kølen. Skroget blev bygget af Ernst Trier og Povl Hansen og deres medarbejdere, kølen blev lagt dybt og solidt af Grundtvig. Men vi har stedse sejlet under eget flag, både i magsvejr og i storm.

Og under alt dette er vi blevet bundet stærkt til Vallekilde højskole. Vi står i en stor taknemmelighedsgæld til tidligere og nuværende medarbejdere, til 6000 gamle elever, til menigheden, der samles i Korskirken, og til egnens befolkning. Hvad vi for 25 år siden følte, at vore kræfter vilde ikke slå til overfor den store opgave, det har vi til gavn erfaret. Vi har lidt mange nederlag, mange flere, end verden har set. Når elever både under og efter skoleopholdet snublede, så har vi kendt vor skyld. Højskolen blev ikke i den grad det selvfølgelige samlingssted for egnens befolkning, som den burde være. Jeg vil inderligt håbe, at vor vilje var ren, men kræfterne slog ikke til. Over vor dør har vi set en usynlig indskrift: det er aldrig nok.

Vi har holdt skole i tillid til, at Guds ånd kan bane sig vej til et menneskehjerte; at folkets ånd og sand menneskeligheds ånd også kan gøre det. Vi ved til fulde, at vor egen selvoptagethed og synd hurtigt lukker både Guds og folkets ånd ude igen. Men der gik dog bud fra det høje til et menneskehjerte. Og hver gang det sker, da sker en velsignet gerning, og vi er ikke ganske som før.

På denne side af de 25 års skolegerning i Vallekilde skal det være mit håb og min bøn, at Guds kærlige almagts ånd må nå vore hjerter, også på dette sted, at folkets ånd og sand menneskeligheds ånd må finde lydige og dygtige tjenere også her.

Uffe Grosen.

Men han, som gick förbi —.

Tanker ved Adventstid.

*Vi måste lämna¹⁾ det vi har för händer
och följa honom, som befaller oss
gå bort från garn och båtar och de stränder,
vi sett i sol och under stjärnors bloss.
Förr har vi aldrig varit borta länge —
en dag, högst något dygn, på sjön ibland.
Nu kaller han oss till ett fiskalänge
långt härifrån, med andra nät, på lund.
Att fånga människor gör oss inte mätta,
det är ett vanskligt yrke²⁾ vi ska få.
Vi väntar inte något gott av detta.
Men han som gick förbi befallde så.*

Digtet er af Hjalmar Gullberg, nulevende svensk Digter, og han kalder det »Jeg vil gøre jer til Menne-
skeskifiskere«. Han fortæller deri om de første Disciple, lige
efter at Jesus havde sagt disse Ord til dem. Peter og
hans Kammerater var ved at bryde op fra de Forhold og
den Tilværelse, de var vant til at regne med. Nu skulde
de begive sig ud i noget nyt uden at vide meget om, hvad
det var; de vidste blot, at det hang sammen med denne
Mand, som var kommet forbi og havde gjort stærkt Ind-
tryk paa dem — saa stærkt, at de ikke kunde tænke sig
at blive tilbage. Den Verden, som hidtil havde været
deres, kunde de ikke længere nøjes med. De var fanget
ind i den Tryllering, der laa omkring Jesu Person, og

¹⁾ lämna = forlade. ²⁾ yrke = Gerning.

udenfor den var der blevet fattigt og tomt. De havde set Lyset og kunde ikke blive tilbage i Mørket.

Men hvad det var, de begav sig ud i, vidste de ikke. Det var andre Maalestokke, end disse Folk var vant til at bruge, andre Tanker, end de var vant til at tænke, noget sært usikkert og uberegneligt at føres ud i. Hvad skulde der egentlig komme ud af det? »Vi väntar inte något gott av detta. Men han som gick förbi befallde så.«

Jeg ved ikke, om disse Ord af den svenske Digter dækker *hede* Sandheden om, hvordan de Folk var tilmode den Gang. Jeg vil næsten tro, at de ikke gør det. Mon der ikke ogsaa hos nogle af dem var Følelser af lys og opløftet Forventning. »Vi har fundet Messias«. »Du er Israels Konge, du er en Guds Søn iblandt os«. Nu skulde en stor Tid begynde, og de skulde være med i den. Men det er sikkert rigtigt, at i deres Sindsstemning blandede der sig noget af det andet: en Følelse af, at dette var noget ud i det blaa, en dunkel Anelse om, at om der var noget kongeligt ved denne Mand og hans Fremtid, saa var det Kongedømme ikke af denne Verden. At gøre sig afhængig af ham var at slippe de forholdsvis faste og solide Holdepunkter, som de paa almindelig menneskelig Vis havde prøvet at finde i Tilværelsen, og begive sig ud paa gyngende Grund — hvorfor skulde de dog gøre det, hvad var det, som alligevel fik dem til at gøre det? I den Del af deres Sindsstemning var det ikke deres egne Følelser og Forventninger, der holdt sammen paa dem, men det var, at de havde hørt en Befaling. Den var over dem, den var blevet det nye Holdepunkt. Et Greb, som en, der var stærkere end de, havde taget i dem: Han, som gik forbi, befalede saa.

Naar vi formoder, at saadan havde de det dengang, er det dels fordi Ting i de gamle Beretninger tyder derpaa, men især fordi vi ved, at saadan er det nutildags at

være et kristent Menneske. Og saadan er det at begynde et Kirkeaar i Hellig og Søgn under Guds Befaling.

Hvad venter vi os af Kirkens og Kristendommens nye Aar? Vi venter os det evige Livs Ord. At Gud vil sige noget til os. At vi ikke skal være henvist til nogle gamle Sætninger, skrevet op i et gulnet Testamente, men at der vil ske det barmhjertige Under, at Gud vil tage nogle af disse Ord i sin Mund og *sige dem til os*, saadan som en Far hver Dag siger noget til sine Børn. Det skal vi leve af. Fød os til vor Dødedag med Ordet om din Frelse! Og vi venter os et Lys, som skal være foran os Dag efter Dag — fra en, som gaar foran os og baner Vej, Kristus selv som endnu gaar sin Gang her paa Jorden. Gud ske Lov for Kristentro, for Lys at vandre efter!

Og det knytter vi god og glad Forventning til. Vi glæder os til at mødes i Kirken med andre kristne og mærke, som vi har gjort det mange Gange før, at ingen-sinde kan Gud være saa meget for sine Børn, som naar han har dem sammen om sig. Vi glæder os til at leve højt ved Herrens Bord og til at se Børnene blive baaret ind og taget godt imod, endnu før end de ved, hvor meget godt der bliver gjort imod dem. Og vi ser hen til Hverdagene: at vaagne og vide, at Dagen ligger blank og tilgivet foran os, og Gud giver os daglig noget at leve for, placeret paa en Arbejdsplads, hvor der hver Dag er Op-gaver, som venter paa os — fordi vi er der sammen med vor Næste, for at vi paany og paany kan blive befriet for os selv og komme til at leve.

Saadan er det at holde kristent Nytaar. Men det er ogsaa noget mere. Vi kender ogsaa til Tanker og Spørgsmaal om, hvad der saa alligevel kommer ud af det.

Vi tænker f. Eks. paa, saa faa vi er. Evangeliets Udbredelse, Menneskefiskeriet (som vi alle er udnævnt til), er et vanskeligt Haandværk. Det sker, at en og anden

vaagner op til Tro og drages med ind i Menighedens Fællesskab. Men ogsaa, at andre glider ud og Troen slukkes. Og vi bliver ved med at være de faa i Forhold til de mange udenom os. Lige ved Siden af os har vi dem, og dog er de ikke til at raabe op. Enten de saa ikke ønsker at raabes op, eller fordi vi ikke duer til at overrække Irdbydelsen. Og vi selv med alt, hvad Gud gør imod os, for at vi skal blive taknemmelige, ubekymrede, tjenstvillige, selvforglemmende — hvor meget kendes det paa os, at Natten hun er nu omme. Vor uhjulpne Næste, de smaa Tilløb, og altsammen med Dødens Mærke paa sig. Ligesom det er kommet i Gang, indtræder den Dag, hvor der ikke er noget af det, som bliver til mere.

Somme vil trøste sig med og hente Arbejdslyst af, at det gode, som udrettes, bliver en Sten i Muren paa den Bygning, som rejses i Menneskeheden, og som engang skal blive god og lykkelig at bo i. De sætter ind, hvor de kan, for Kultur og Retfærdighed og Medmenneskelighed, lang Vej er der frem, men til sidst vil Maalet vel naas, og da vil ogsaa deres Sten sidde i Muren og vise, at der var Mening med den. — Men her tror jeg, at vi er ved en af de alvorligste Vanskeligheder og Anfægtelser, som gaar os ind paa Livet nu, og som naar helt ned i de unges Rækker: at det er ikke altid let at fastholde dette Fremtidssyn. Det behøver ikke at være nogen Panikstemning eller tung Pessimisme, det kan komme som en nøgtern Overvejelse: Dette Hus af Medmenneskelighed, som er det skønneste af alle menneskelige Syner, og som vi alle er forpligtet til at bygge med paa, bliver det nogensinde rejst? Hvordan er det hidtil gaaet den ene Gang efter den anden? Der blev rejst et Hjørne hist og en Stue her. Saa blev det splintret ad og tværet ud. Og saa kunde man begynde forfra paa bar Bund, nej ikke engang paa bar Bund, for først er der nok at gøre blot med at faa ryddet op i Ruinerne. Er det ikke haabløst at arbejde med

paa noget, som er underlagt en saadan Skæbne, at vi aldrig kan regne sikkert med at gøre det færdigt og vedvarende?

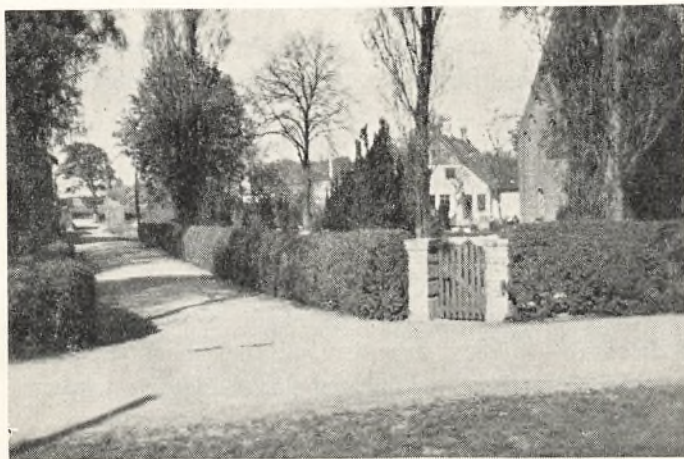
Men her er det saa, de kristne har et andet Arbejdsgrundlag end andre, *for de har Befalingen*. En personlig Befaling kommer der til alle, som fanges ind i Kristi Lys. En Befaling, som falder sammen med Samvittighedens Røst, men er stærkere end den, fordi den kommer udefra, fra noget som er større end de selv: en personlig Gud befaler dem at arbejde med paa alt, hvad der er sandt, retfærdigt, medmenneskeligt. Hver med sit Temperament — fælles for os er den gudgivne Befaling. Hver med sit Anlæg, for Optimisme eller Pessimisme — fælles for os er den Realisme, at vi *kan* taale at se den *Mulighed* i Øjnene, at det, vi arbejder paa, menneskeligt talt ikke fører til noget eller i bedste Fald kun bliver til noget midlertidigt, *og alligevel kan vi beholde Lysten til at arbejde?* For den henter vi daglig ud af Guds Befaling: han vil, at vi skal gøre det saa. Og saa maa det paa en eller anden Maade være værd at gøre, saa maa han paa en eller anden Maade have sin gode Mening dermed.

Der er i dette givet os en Fordel, som vi maa prise os lykkelige for. En Fordel, som er ufortjent fra vor Side, men den er der. For uden saadan Tro paa guddommelig Befaling kan det ikke være andet, end at Lysten og Viljen til Indsats og Udholdenhed deri maa blive afhængig af, hvilke Resultater man mener at kunne regne med eller dog haabe paa. Men de kristne er der givet en Arbejdslyst og Arbejdsro og Ansvarsglæde, som selvfølgelig ogsaa kender til at haabe paa paaviselige Resultater, men som dybest inde er løst fra dette, fordi den er bundet til en Befaling. Han, som gik forbi, befalede det saa. Da er det vor Sag at gøre Arbejdet til enhver Tid, hvor vi kan og saa langt vi kan — og da er det *hans* Sag at have sin

gode, barmhjertige Plan dermed og at se til, at *den* bliver fuldkommet.

Han, som gik forbi, levede selv sit Menneskeliv under denne himmelske Fars Befaling. Og sagde derom: »Jeg ved, at hans Befaling er evigt Liv.« Det vidste han, fordi han havde erfaret det. Midt i Timelighedens snævre Begrænsning, som ogsaa han var gaaet ind under, havde han mærket, at hans Fars Befalinger var Kontakt med Evighedens Verden. Og noget af dette kan hans Disciple ogsaa erfare: at det kristne Glædesbud er ikke blot at faa Trøst og Pleje og guddommelig Mildhed, men ogsaa at faa guddommelig Befaling og Arbejdsanvisning. Ogsaa det er bærende i et Menneskeliv. Ogsaa det er der Evighedsnæring i.

Erik Gelting-Hansen.

Paradisfuglen og nattergalen.

Foreningen »Norden« i Danmark udsendte i 1946 til sine medlemmer en gavebog, der hed »Svenske stormænd« — ud fra den tanke, at hvis vi virkelig ønsker at lære at kende og forstå det svenske folk, så sker det bedst ved mødet med de mænd og kvinder, der i deres person og livsgerning tydeligst har udfoldet, hvad der er ejendommeligt for det svenske folk.

Er det da så vigtigt for os at forstå det svenske folk?
Rent *praktisk* taget er det let at se: både når det gælder et politisk, et militært og et økonomisk samarbejde i Norden, har Sverrig en særlig indstilling, der i høj grad er bestemt af svenskernes folkelige ejendommelighed, og som det er en nødvendighed for os at prøve at forstå, hvis vi skal komme videre.

Men er det *i det hele taget* ikke et af nutidens alvorlige krav til enhver: medmenneskelig og mellemfolkelig forståelse og samarbejde. Skal der være mening i at tage disse store ord i sin mund, må vi vise, at det er alvor, straks når det gælder indenfor vort eget folk og overfor vore nabofolk. Vi har en folkelig opgave her, ikke mindst for dem, der er så begunstiget, at de i højskolens grundfæstede nordiske indstilling har en solid basis at gå ud fra.

Ja, indenfor Nordens højskoler eksisterer der et fællesskab — ikke i arbejds måde eller meninger, men i et mål; vi vandrer adskilt, men slår samlet for ungdomsliv og menneskeværdighed.

I de senere år er vi lykkeligvis kommet *den svenske højskole* endnu nærmere, og ikke mindst vi her i Vallekilde må takke for venlighed og forståelse hos vore svenske venner og arbejdsfæller. Lad da også os i *Vallekilde* være med til at udbygge og klargøre forholdet mellem det danske og svenske folk, og den noget mystisk udseende overskrift over denne artikel er i virkeligheden ikke andet end et udtryk for, hvad en dansk og en svensk røst har at sige os, nemlig H. C. Andersen og Selma Lagerlöf.

*

*

*

I *H. C. Andersens* eventyr »*Nattergalen*« fortælles der — som bekendt — at kejseren af Kina pludselig blev gjort opmærksom på, at det bedste af alt i hele Kina var en fugl, der hed nattergalen, og nu måtte den findes. Ingen ved hele hoffet kendte den, kun den lille køkkenpige, og ved hendes hjælp fik de nattergalen til at komme til kejseren. Den sang så vidunderligt, at kejseren blev grebet i sit hjerte og måtte sande, at »nattergalen var dog det bedste«. Det var den — indtil kejseren af Japan sendte sin kunstfugl, der strålede af guld og diamanter og kunde efterligne og gentage nattergalens triller, så tit man vilde trække den op. Da glemte man helt nattergalen, som da også fløj sin vej. Først da døden bankede på, indså kejseren, hvor tom og værdiløs kunstfuglen var, og han lå der ene med døden og sukkede efter hjælp og trøst. Da kom nattergalen af sig selv og sang, sang så forunderlig dejligt, at døden fik hjemvé og drog til sin stille have, mens kejseren vendte tilbage til livet, et liv i trofasthed mod nattergalens sang.

For H. C. Andersen var nattergalen poesiens fugl, men nu *Selma Lagerlöf* — hvilken fugl skulde for hende blive poesiens budbringer? Jo, det vidste hun fra barn af: det var *paradisfuglen*, der bragte hende helbred og førlighed tilbage — eller var det noget mere?

Lad os høre, hvad hun i »Mårbacka« fortæller om mødet med den. Det var i Strømstad, og Selma var ca. 5 år. Over eet år havde hun været lam i benene og kunde ikke gå. Familien var nu i Strømstad, for at havet og luften skulde gøre hende rask, men det hjalp ikke, og nu skulde de snart rejse hjem igen. Da var det, at kaptajn Strømberg kom hjem med paradisfuglen om bord. Lige siden Selma havde hørt om den, havde den optaget hendes sind: tænk, en fugl fra paradiset, fra Guds paradis, — kanske den kunde hjælpe hende. Og da hele familien kom ud for at se skibet, blev Selma først af alle båret op på dækket. Det varede meget længe, inden de andre kom efter, og Selma længtes sådan efter paradisfuglen, hun kunde ikke vente. Da hun ikke kunde se den nogen steder, spurgte hun kahytsdrengen, hvor den var. »Den er nede i kahytten; kom med og se den.« Han gik i forvejen, og Selma fulgte efter, så stærkt optaget af længslen efter fuglen, at hun slet ikke et øjeblik kom til at tænke på eller undres over, at hun nu kunde gå. Og dér nede i kahytten på bordet, dér stod paradisfuglen, ikke en levende fugl, men en udstoppet, og dog vidunderligere i sin farvepragt, end hun havde drømt om, og så var den jo fra paradiset. »Ja,« sagde kahytsdrengen, »man kan let se, at den er fra paradiset, for den har ingen fødder.« Da familien kom til, blev der glæde uden lige over, at hun nu kunde både stå og gå, og over, at baderejsen alligevel havde hjulpet. Men den lille pige tænkte nu sit: det var paradisfuglen, der havde hjulpet. Og den voksne Selma føjer til med en særlig undertone: »Var det det lille vidunder med de dirrende vinger, som var kommet fra landet, hvor man ingen fødder behøver, som havde lært hende at gå her på denne jord, hvor det var en så højst nødvendig sag.«

*

*

*

H. C. Andersen og Selma Lagerløf er hver for sig at betragte som særlig typiske udtryk for deres folks ejendommelighed og kultur, men det mærkelige er, at det, som først slår een ved de to her fremdragne fortællinger, det er, hvor lidt det nationale har med målet i sig selv at gøre. Hverken nattergalen eller paradisfuglen har et særlig dansk eller svensk budskab, men taler om noget almenmenneskeligt. Og dernæst er der det ejendommelige, at hos disse to digtere, som måske er Nordens ypperste kunstnere, træder kunsten som sådan tilbage til fordel for det budskab, som det var dens kald at bringe.

Og hvad er det da, de to fugle forkynder?

Paradisfuglen, sådan som den voksne Selma siger det, forkynder kort og godt, at uden hjælpen fra paradiset kan vi ikke ret lære »at gå her på jorden«, det vil sige at leve vort liv sådan, som meningen egentlig var med det. Og nattergalen — uden dens sang, der går til hjertet, bliver alt tomt og dødt, som kejseren er vi dødens bytte, men *med* nattergalen skal vi leve og sejre over døden — hvad er det andet end budskabet om åndens sejr, om Guds kærlighed, der ene kan frelse fra død og give livet sin fylde. Her er H. C. Andersen og Selma Lagerløf altså trådt ind i rækken blandt dem, der holder *den gamle hovedfrontlinie i Europas kultur*, kæmper på den bestandige valplads, hvor ånd møder natur, Gud møder mennesket. Og det er en understregning af et budskab, som ikke mindst vor tid trænger til, om, at målet for de personlige og nationale kræfter og bestræbelser er at vokse op af forudsætningerne og udfolde sig i et almen-menneskeligt fællesskab.

*

*

*

Men nu nærmer vi os *det springende punkt*, det vanskelige, som mange let overser eller ikke forstår, sådan som det var den skæbnesvangre fejl ved mange inter-

nationale drømme og længsler omkring 1920. Det er sandt, at målet stadig er det almene fællesskab, men det nås ikke ved at svække eller flygte fra det personlige og nationale, tværtimod, det er en frugt af, at disse livsforhold når sin vækst og modning. Tænk blot på *nattergalen og paradisfuglen: deres budskab er almengyldigt, men hvor er de en dansk og en svensk fugl, og det levende i deres budskab beror netop herpå*. Hvor glimter det ikke i »Nattergalen« af dansk vid, ironi og menneskekundskab. Selve handlingen og tankegangen vilde i sig selv være nogenlunde den samme, om der blot stod, at kejseren blev grebet af nattergalens sang, men at den strålende kunstfugl bedårede alle, indtil døden åbnede kejserens øjne, og nattergalen kom ham til hjælp. Men hvor vilde en sådan fortælling være kedelig og livløs i sammenligning med H. C. Andersens måde at fortælle på; livet og fylden kommer med viddet, ironien, afsløringen og forkyndelsen, alt gennempræget af selvoplevelsens magt. Tænk på, hvor festligt og ubarmhjertigt H. C. Andersen skildrer hoffet — tænk på det typisk danske angreb, da han lader slotspræsten udbryde, da han hører frøerne kvække i kæret: »Dejligt! nu hører jeg hende [nattergalen], det er ligesom små kirkeklokker.« Det er denne hemmelige afsløring i det danske vid, som udlændinge har vanskeligt ved at forstå, som de er usikre overfor og undertiden frygter. Det danske grin — ja, desværre findes det også — og mere, end vi holder af, men undertiden er der noget særligt ved vort smil, som kan give anledning til forveksling: den godmodigt overbærende, underfundige, men tilgivende tone, som når H. C. Andersen fortæller videre om, hvordan hele byen »sværmede« for nattergalen: »— mødte to hinanden, så sagde den ene ikke andet end »Nat—!«, og den anden sagde »—gal!«, og så sukkede de og forstod hinanden; ja, elleve spækhøkerbørn blev opkaldt efter den, men ikke een af

dem havde en tone i livet.« Det skarpe vid er jo først og fremmest til eget private brug, en nødvendig modvægt mod den lurende fare: at beruse sig i følelsernes sødme og fantasiernes gøglende spil. H. C. Andersen har dette farlige danske anlæg i udpræget grad, og gang på gang, når inspirationen ikke bærer ham oppe, synker han ned i selvoptagethed og føleri. Men når den åndelige oplevelse er sund og stærk, bryder H. C. Andersen igennem alt dette, og hans skildring får denne sikkerhed i tonefaldet, denne bundne hjertelighed, denne inderlige myndighed og udholdende styrke, denne tilgivende smilen i afsløringen, som er udfoldelsen af noget af det fineste i dansk kultur.

En helt anden verden er det, vi kommer til, når vi fra H. C. Andersens eventyr vender os til *Selma Lagerlöfs legende om paradistuglen*. Legende — jamen det er jo ikke et digterværk, det er en oplevelse fra en bog om barndomshjemmet? Jo, det er nok en oplevelse, men genoplevet i erindringen og forstået af den voksne sådan, at oplevelsen bruges som udtryk for noget mere og større. Og dertil kommer, at både oplevelsen og gendigtningen så tydeligt har legendens præg. *Hvad er da en legende?* En fortælling om hellige mænd eller kvinder, om Gud selv eller hans engle eller St. Peter, kort sagt, en fortælling om, hvordan det hellige umiddelbart træder ind i vor tilværelse. Medens eventyret i almindelighed skildrer, *hvordan* det overnaturlige griber ind i og udfolder handlingen, så interesserer legenden sig først og fremmest for at vise, *at* det hellige træder ind, at der står to verdener overfor hinanden. Selma Lagerlöf interesserer sig ikke så meget for at skildre nærmere, hvordan paradistuglen var, men hun ser i lyset af dens navn og skønhed som i et pludseligt syn al paradisetts herlighed åbenbare sig og hviler i og henter kraft fra denne skønhed og virkelighed. Og det er ikke bare Selma Lagerlöf, der anvender legendens stil og væsen, men det er, som om legenden passer

godt for svensk indstilling, mens det vittige, ironiske og forklarende eventyr mere foretrækkes af danskerne. Både eventyret og legenden er enkle folkelige fortælleformer, og denne form er vel årsagen til, at mange har beskyldt H. C. Andersen og Selma Lagerløf for, at de var barnlige og uden egentlig *virkelighedssans* og *menneskekundskab*. Da legenden er særlig enkel og umiddelbar og mere virker ved at åbenbare end ved at forklare, er det særlig Selma Lagerløf, der er blevet skældt ud for naiv og romantisk og virkelighedsfjern. Det er i virkeligheden ikke sandt, men når der synes at være noget om det, skyldes det noget helt andet. Også for hende sker det, at hun — som H. C. Andersen — ikke altid er grebet af inspirationen, men skriver løs på talentet, og så moraliserer hun eller lægger paradisfuglens skønhed hen over de jordiske skikkelser og gør dem til glansbilleder. Nej, når hun virkelig gribes af det hellige, så ser hun de to verdener lige skarpt og lader det hellige hvælve sig over det forkrænkelige menneskeliv. Tænk blot på indledningen til »Gøsta Berling«, hvor den fordrukne præst, der snart skal afsættes, pludselig modtager Helligåndens nåde og forkynder Guds væld og magt, så at ingen mere vover at tale om afsættelse. Eller tænk på skildringen fra dagbogen, hvor hun forgæves opbyder sin fantasirigdom og kraft for at skjule billedet i sjælen af de 4 forfærdelige lig fra kælderens i Det karolinske institut i Upsala, og først vinder fred, da den døde kvindes stemme synes at tale til hende gennem den katolske messe om, at Gud selv har taget disse 4 ulykkelige ind til sig. Denne vished og tryghed betyder imidlertid ikke, at hun så har glemt ligene, nej, hun ved stadig lige sikkert og klart, at døden er en uflyttelig realitet, og dog kan hun aldrig ophøre med at kæmpe for, at intet menneske nogensinde må blive så ulykkeligt, at det ikke ser anden udvej end selvmordet. Det er denne realistiske fastholden og

skildring af disse to verdener, der giver bogen »*Gösta Berling*« sin storhed; fantasiens rigdom og skønhed får sin frihed og værdi derigennem, at den ikke skal bruges til at tilsløre nogen af delene, men netop sætte dem så klart op mod hinanden. Og det er derfor, at hun, den spinkle, stiltfærdige lærerinde, får mod til at lade et af bogens højdepunkter være det, hvor de 3 kavalerer en aftenstund ror over søen til kirkegården for at besøge deres ensomme kammerat, selvmorderen, der er begravet udenfor kirkegårdsmuren, for at sætte sig ved hans grav og spille et parti kort med ham og give ham et stille håndtryk. Jeg selv er ikke nogen dreven kortspiller, siger Selma Lagerlöf, men gid der vilde komme een og sætte sig ved min grav og spille for mig og glæde mit hjerte.

Det er ud fra en sådan oplevelsesverden, at jeg synes, at jeg begynder at kunne forstå lidt af det ofte mærkeligt *dobbelte i svensk indstilling* og åndsliv. På den ene side den svenske beundring for det storladne og eventyrlige, for de store heltekonger, selv Karl den Tolvte, der dog vitterligt førte Sverrig ud i nederlaget, ulykken og fattigdommen. På den anden side den levende sans for, medfølelse med de små og svage i verden, den storstilede offervilje og det utrættelige arbejde for fred og forsoning, alt dette, som vi i de sidste år har samlet i navnet Folke Bernadotte.

Det var fristende at nævne en hel række svenske navne, men lad det være nok med disse antydninger, det er kun et forsøg på at udtrykke noget, som jeg synes, jeg er ved at begynde at fornemme og forstå lidt af.

Hvis der imidlertid er noget om snakken, ser det ud til, at netop *svenskere og danskere skulde have glæde af hinanden*. Hvor er det ikke velgørende at møde en svensk umiddelbar og storladet forkyndelse af det helliges realitet, når vi er ved at udmarves af vor kritiske og splittede

selvoptagethed. Og hvis svenskerne skulde have en fornemmelse af, at det er et meget svært problem, som Selma Lagerløf opstillede til sidst i »Gösta Berling«: at få fantasiens kæmpebier til at komme ind i virkelighedens bikuber, så kunde der måske være hjælp at finde hos H. C. Andersen og de danskere, for hvem det netop er glæden og kampen at se bierne smutte ind i kuberne.

*

*

*

H. C. Andersen og Selma Lagerløf mødtes aldrig personligt, men den svenske paradisfugl og den danske nattergal mødtes i dette, at de havde et almengyldigt budskab at bringe, almengyldigt fordi H. C. Andersen og Selma Lagerløf i deres eget liv havde prøvet dets gyldighed. Lad da vort sidste møde med de to poesiens fugle være *H. C. Andersens bekendelse* til livet, der bar forkyndelsen.

»Løft mig kun bort, du stærke død,
til åndens store lande;
jeg gik den vej, som Gud mig bød,
fremad med oprejst pande.
Alt, hvad jeg gav, Gud, det var dit,
min rigdom ej jeg vidste;
hvad jeg har øvet, er kun lidt,
jeg sang, som fugl fra kviste.

Farvel hver rose frisk og rød,
farvel, I mine kjære!
Løft mig kun bort, du stærke død,
skønt her er godt at være!
Hav tak, o Gud, for, hvad du gav,
hav tak for, hvad der kommer!
Flyv død, hen over tidens hav,
bort til en evig sommer!«

Valdemar Nielsen.

Bed om ét —.

»**B**ed om ét — dyb alvor,« sådan begynder et digt af den svenske digterinde Karin Boye, og det fortsætter: »det, som blev mangens bane.« — For det kan overstige et menneskes kræfter at tage livet alvorligt. Jeg læste for et par år siden i avisen om en, der var blevet sindssyg på grund af atombomben — han tænkte for meget på den, — måske på den dæmoniske ironi, der ligger i, at højdepunktet for den menneskelige opfindsomhed blev et middel til udslettelse af hele vor race. Ellers er det mere sædvanligt, at vi så vidt muligt undgår at tænke for dybt over den slags. Vi har svært ved at rumme al den elendighed, vi daglig får bud om; og godt det samme, siger vi, for så blev vi da tossede; det går jo ikke an, livet må gå sin gang, det er forsåvidt viseligt indrettet, at der er en naturlig begrænsning i vor evne til at opfatte og rumme denne verdens nød og elendighed. — Men nu denne bøn om dyb alvor. Er det ikke en bøn netop om det, som vi føler, at mange af os kunde gå i stykker på? En bøn om at møde livet med en alvor, der kan rumme alt dette, — en alvor, der ikke er modsætningen til smilet og glæden, men til den overfladiskhed, der får os til at ryste de ubehagelige kendsgerninger om vor tids mangfoldige nød af os, så længe vi ikke har den så nær ind på vort eget private liv, at vi ikke kan slippe. Ja, dette digt er vel dybest set en bøn om, at vort liv må blive virkeligt, — som det kun kan blive det, når vi oplever det i sammenhæng med vore medmenneskers,

i sammenhæng med det, der er blevet skæbne for vor tids mennesker.

Jeg skrev i sidste årsskrift om en krigsbog fra Tyskland, »Korset og Pilen«, og jeg fortsætter i år med at omtale endnu to krigsbøger, denne gang fra Norge; og jeg gør det, fordi jeg synes, at disse bøger har mulighed for at hjælpe os til et møde med vor egen tid og vor sammenhæng med det, der sker. Jeg læste for nylig en anmeldelse af en af dem, og karakteristisk nok begyndte anmelderen med så lempeligt at forberede folk på, at det jo altså var en bog om krigen; for han var vel vidende om, at krigslitteratur var ved at hænge mange mennesker ud af halsen. Jeg nævner dette, fordi jeg selv direkte har mødt det synspunkt: Hvorfor skal vi blive ved med at høre om denne nød og elendighed? — Lad os komme videre. Men *videre* kommer vi ikke ved at springe over og lukke af, videre i egentlig forstand har vi kun mulighed for at komme, hvis vi prøver at forstå noget af det, vi er med til at opleve. Der er forskel på at opleve og gennemleve, derfor får vi ingen sammenhæng i vort liv, hvis vi slipper vore oplevelser, før de er gennemlevet. Og vi bør gribe enhver lejlighed, der bliver rakt os, til at gennemleve også krigens år og vor sammenhæng med dem, sådan som vi kun kan det, når den viser sig for os i kød og blod, som menneskeskæbner.

Den nyeste af de to bøger, jeg her vil gøre opmærksom på, er en roman, »Møte ved milepelen«, af Sigurd Hoel. Den udkom i Oslo 1947, og i år er der kommet en dansk oversættelse, der er temmelig overflødig, for det norske, bogen er skrevet på, kan enhver dansker læse uden nogensomhelst besvær. Selve begivenhedernes gang i denne roman kommer jeg ikke ind på her, men vil bare prøve i al korthed at gøre rede for det opgør, den stiller os overfor. — Vi møder hovedpersonen midt i besættelsestiden — august 1943. Han er nu draget aktivt ind i mod-

standsbevægelsen og har ved sin holdning over for besættelsesmagten fra allerførste færd fået blå stempel — absolut pålidelig, »den pletfri«, kalder hans kammerater ham, og han er ganske fornøjet med tilnavnet. For ham er hele spørgsmålet om nazisme, besættelse og qvislinger såre enkelt. Det er fjenden, mere er der ikke at sige om den ting nu; og når han hører om kammerater fra tidligere år, der har svigtet, vifter han deres navne væk af sin bevidsthed som spyfluer, — de er fra den stund døde for ham. Men de begivenheder, han nu er midt inde i, kommer til at åbne døren for et afsnit af hans liv, som han ellers troede, at han var færdig med. Studenterårene i Oslo for 20 år siden, hans mest bevægede ungdomsår, viser sig at være ikke blot fortid og minder, men hændelser og handlinger, der nu indhenter ham på en måde, han ikke havde drømt om. Det er værd at lægge mærke til, hvordan mødet med hans fortid begynder med et opgør med de ungdomskammerater, som svingede over, da besættelsen kom, og hvordan han så tvinges over i et opgør med sig selv. Og ved krigens — og bogens — slutning finder vi ham underlig hjemløs midt i befrielsesrusen. En dødelig fare er afværget for denne gang, et tryk er lettet, men til gengæld er han nu tynget af det møde med sit eget liv, som krigens begivenheder beredte ham: han har oplevet en sammenhæng mellem sin ungdoms fejghed og svigten og så det, som han i disse år mødte som en ydre fjende, det, som nødvendigheden nu bød ham at træde ned uden barmhjertighed. Men nu byder en stærkere nødvendighed ham at tumle med denne sammenhæng, til han kan forkynde den på en sådan måde, at folk kan vågne op og *forstå* og forhindre, at det samme opstår én gang til.

Men bogen bør ikke alene læses for problemets og den spændende handlings skyld, men også for det møde, den i sine fine skildringer giver os med lyslevende men-

nesker — og med en ungdoms usikkerhed og søgen og længsel.

Den anden bog, »Huset i mørket«, af Tarjel Vesås, udkom i Norge lige efter besættelsen i 1945. Jeg vil ikke prøve at stille de to bøger op mod — eller ved siden af — hinanden, de er — trods det, at de begge har krigen som udgangspunkt — så forskellige, at jeg her vil lade dem stå hver for sig. »Huset i mørket« er på en måde ikke så let at gå til som »Møte ved milepelen« — den er ikke på samme måde en beretning, hvor problemerne efterhånden bliver serveret for os. Vi møder her besættelsestiden i et syn, en lignelse, — *møder* er måske ikke det rette udtryk, for meget hurtigt mærker vi, at vi er fanget ind, — besættelsens inderste og dybeste uhygge lukker sig sammen over hovedet på os, bliver til et hus, et forhekset hus, hvor intet dagslys trænger ind, og hvis vægge rystes af en lydløs storm; et endeløst hus med en labyrinth af gange, hovedgange og sidegange. Hovedgangene er oplyst af gyldne pile, der alle peger ind mod midten af huset; og det er her fra *midten*, at det lamrende og giftige mørke udgår, for i midten holder *de* til, de, der kom fra mørket, da huset sov. Her byggede de deres eget hus, truende og tillukket, og ve den, der føres ind ad de hemmelige porte og bliver sat på prøve dér. Da gælder det om at bide tænderne sammen og ikke røbe noget, — for der er meget at røbe. Rundt om i kældrene sidder mennesker og arbejder, dag og nat, år efter år, mænd, der bliver grå og udslidte i ansigtet, udslidte af det stadige kvælende og ensformige tryk — og af indre kampe. De tager mod ordrer, ja, og det, de gør, *må* gøres, men mange gange er det ikke alene livet, der sættes ind, men også deres sjælefred. De kæmper mod *midten*, en kamp, hvor de stadig må vogte sig for *smitten* fra det, de vil udrydde. Den opgave mislykkedes, hvor manden, der skulde løse den, blev grebet af en vild

lyst til at fuldbyrde det ødelæggelsesværk, han fik pålagt — til at beruse sig i handlingen. Der er også mænd, der ikke har deres gang i kældrene, men sidder bag låsede døre i deres bolig, sidder i stadig angst for, at nogen skal komme og banke på og kræve, at de skal være med. For de *vil* ikke være med, de vil have fred til deres eget arbejde. De andre kommer dem ikke ved; hvorfor kan folk ikke bare holde fred og lade enhver passe sit eget? Der er frimærkesamleren Martin. Han sidder og tæller takker, studerer ørne og alt muligt andet i frimærkerne og bliver ved med at fortælle sig selv, at her gør han bedst fyldest; han arbejder på noget, fremtidens videnskabsmænd vil takke ham for — er det ikke fuldt så nødvendigt, at det bliver passet? Men det banker på hans låsede døre, hans samvittighed bliver ved med at banke — trænger gennem lås og slå og gnaver i det lag af undskyldninger, han har forskanset sig bag, — og bliver for ham den egentlige fjende, der ikke lader ham i ro, som han rastløst må flygte fra, ind i sløvhed og døvhed for den virkelighed, hvor det nu *må* gå på livet løs, og hvor der derfor ikke er plads til de mennesker, der kun orker at pusle med deres eget. De glider ud i den død, som det er at gå udenom mødet med livets krav.

Så er der pilepudseren, manden, der er gået i fjendens sold, en lille vennsæl mand, en af dem, man i fredstider holder af og respekterer, bundhæderlig som han er, opofrende familiefader o. s. v. Men her i det forheksede hus afsløres en skæbnesvanger brist i al hans skikkelse: nu, hvor alt står på spil for hele huset, gælder for ham først og fremmest eet bud: at værne om sin egen eksistens og få det mest mulige ud af det. Livet må opretholdes, han har to store børn, der skal holdes i skole, han må tage det mest vellønnede arbejde, disse forstyrrede tider har at byde på, — og så har han fået det job at pudse de pile, der viser ind mod midten. Det

er da så harmløst, som det kan være, han gør jo ikke noget, som kan skade andre, har heller aldrig haft det i sinde. Er det så ikke meningsløst, at de mænd, der arbejder i kældrene, ser igennem ham, som om han var luft, når han dog i sit hjerte er på deres side? Men han mangler det instinkt, der får ham til at sky alt, hvad der overheadet har med midten at gøre, og som får hans halv-voksne børn til at vende sig rådvilde bort, da det går op for dem, at han arbejder for *dem i midten*. Da han mærker det tomme rum, der vokser omkring ham, får hans selvo-pholdelsesdrift en ny front at kæmpe paa. Nu gælder det også hans anseelse, og dermed hans selvagtelse. Alt medens han pudser sine pile, prøver han at redde sig over i drømmen om, at han er *med*, så at de, der nu foragter ham, vil vende sig efter ham i beundring. Men hvorfor hjælper de ham ikke med at gøre drømmen til virkelighed, hvorfor kommer de ikke og taler fortroligt med ham og spørger, om han vil være med? Tværtimod støder de ham jo fra sig med deres kulde. Det er *deres* skyld, at han må blive ved på den måde. Med hele den snedighed, som et menneske ubevidst kan udfolde, når det gælder om at narre sig selv til at tro, at man er bedre, end man er, har han fået drejet sagen, så han står som den forurettede. Og bitterheden mod dem, der står i vejen for hans forherligelse, blandet med angst for, at de måske endda står ham efter livet, driver ham derhen, hvor han ikke vilde. Han vidste ikke, at han i et afgørende øjeblik traf et valg, der uigenkaldeligt bandt ham til pilenes retning — ind mod midten.

Vi ser, at disse mennesker ikke er eventyrskikkelser, vi har al god grund til at genkende dem. Men netop ved at møde dem her i det forheksede hus, i en atmosfære af en så fortættet uhygge, oplever vi måske, hvad det var, som måtte sætte skel og blive skæbne. Det er denne atmosfære, der er bogens ejendommelighed. Dens uhygge

består ikke i udpensling af rædselsscener, — der er ellers nok at tage fat på i denne forbindelse, — nej, det er selve den panikagtige angst, man kan vågne op med midt om natten uden at kunne gøre sig klart, hvad man egentlig drømte. Vi møder her det onde, ikke som mennesker, men som et mørke befolket med væsener, der rækker armene ud og drager os ind i en navnløs rædsel.

Når vi tænker tilbage på besættelsestiden, er vi måske tilbøjelige til at finde, at denne bog trods alt giver et overspændt billede af nazismen og alt, hvad dermed fulgte. Jeg tror det ikke. Den har forstørret noget op, sådan som et kunstværk meget ofte forstørrer op, fordi kunstneren med sit følsomme sind opfatter det, der sker, i videre omfang og dybere perspektiv. Det er ikke blot nazismen, vi står overfor i dette forheksede hus, — den var et redskab for noget større, og det er det, kunstneren har manet frem i et syn: selve det onde som et mørke, der spærrer inde og kvæler og fylder os med en bundløs gru. Det er ikke spøgelseshistorieuhygge, men dyb virkelighed for de menneskesjæle, som denne gru rent bogstavelig lukkede sig over i disse år, — og virkelighed for dem, der i dag i dette øjeblik stødes ud i dette mørke.

Det onde er her mødt med den alvor, der — som det lød i digtet — blev mangens bane, dets væsen åbenbarer sig i hele sin ødelæggende kraft, og vi forstår, at kampen her nådeløst må kræve og kræve og aldrig har råd til at spørge, om det nu ikke er mere, end et menneske kan bære. Ubarmhjertig svært er i bogen mødet med fangen, der går sine tre skridt frem og tre skridt tilbage i sin celle, hvor ensomheden og mørket får hans udpinte sjæl til at smuldre, så han til sidst har glemt, hvem han er, og hvorfor han er her, har glemt alt andet end rædslen, der stænger ham inde i dette mørke. Men også her — på bunden — oplever vi, at menneske møder menneske, at der nu og da kommer én med den rigdom i sindet,

der holder de andre oppe. Sådant et møde oplever den stakkels vanvittige: en anden fange bringes ind til ham en kort stund mellem to forhør — på grund af pladsmangel — men trods hans elendighed lyser hans ansigt af fred, af hemmelige reserver af liv, og den anden indsuger med hele sin udarmede sjæl indtrykket af dette *menneske* og oplever, at noget i ham fuldbyrdes.

Den undergang, som den dybe alvor ikke skåner os for at se ind i, rummer også livets dybeste mulighed: mødet med opstandelsens kræfter. Og vi aner, at der bag ved bønner om dyb alvor er en viden om, at vi må give os livets tilsyneladende meningsløshed og ubarmhertighed i vold for at erfare dets dybeste mening og største barmhertighed.

Inga Nielsen.

Sydslesvig.

Ja, landet er lidet, fra hav til fjord
er der næppe en halv dags fart, —
for den, som målte det skridt for skridt,
blev det stort og dyrebart.

(M. P. Ejerslev).

Tiderne skifter med tider og kårene med dem. Ofte er bevægelsen så langsom, at den virker som stilstand; i en række år har der været så megen fart i omskiftelserne, at man med sin bedste vilje ikke kan følge med. I Sydslesvig er der en sådan fart over begivenhedernes gang, at situationen forandres fra dag til dag, så det, der gælder stillingen nu først i eftersommeren, kan være helt anderledes i december, når årsskriftet sendes ud.

Men en ting står fast — alle skeptikere til trods: »Danskheden vokser, mens dannemænd dør,« og det sker i et tempo, der ikke før er set noget tilsvarende til i vort folks historie. Bag om meddelelserne dernede fra om de dansksindedes kamp for hjemstavnsret og selvstændighed, om politisk ligeret med den tyskindstillede del af befolkningen, om fjernelse af trykket fra flygtningeinvasjonen og hele den aktive og aggressive modstand, de er udsat for, er der et tågebælte rullet ned, så man hverken der eller her kan danne sig et skøn om resultatet af det folkelige opgør i grænselandet.

Skal man med de færrest mulige ord klare, hvad de dansksindede dernede i dag står midt i, så kan det med en omskrivning af nogle verslinjer siges sådan:

De har lyttet i natten mod øst og mod vest
 efter fjed fra en kommende ven.

Og det er ikke bare en poetisk omskrivning af lange tiders vanrøgt og tilsidesættelse fra den danske stats side, det er en uomtvistelig kendsgerning, som nu, da sandheden går op for mange af dem dernede, giver dem de hårde — næsten umenneskelige kår at lev under, for

de kun hovslag fornam af den pilsnare hest,
 der bar løgnen blandt folkene frem.

Slægtled efter slægtled er de — fra syd — gennem tiderne blevet fyldt med forløjet historie og forvansket fremstilling af deres tilhørsforhold til Danmark, indtil det nulevende slægtled gennem nazismen fik set, hvad det århundredlange tryk sigtede imod.

Nu vågner de og ser, at vejen til frelse for undergang og fortabelse går mod nord, og de vælger i stigende tal at gå den vej. Bortset fra det lille fåtal, der aldrig tabte forbindelsen med det danske og bevarede dansk som hjemmesprog, så er den største part af dem, der nu vil hjem — uden egen skyld — opdraget på tysk, taler tysk, har aldrig anet den forskel, der er mellem dansk og tysk måde at leve livet på. Men menneskenes måde at leve på i det genforenede Nordslesvig og samlivet med de danske dernede, som tog hundevagten i mellemkrigstiden og under nazismens åg, viste dem, at et menneskeligt og et folkeligt liv ikke kan bygges på fortielser og løgn og tilsidesættelse af de menneskerettigheder, som et demokratisk samfund sætter forrest.

De har lært af det faste lille mindretal før 1945, at har man forbindelsen bagud i orden, d. v. s. man har rede på den historiske udvikling og ikke har klippet tråden over, så tegner vejen fremad sig klarere for hele bevægelsen. Det samme gælder os heroppe. Jo mere vi ved om den sydslesvigske befolknings kår gennem tiderne

op til 1945, jo bedre forstår vi i dag årsagerne til den voksende danskhed og bevæggrundene til den standende og stigende strid — og vor egen forbindelse dermed, for deres skæbne bliver i det lange løb også vor skæbne.

*

*

*

Trods alle vanskeligheder, forbud, bolig- og materialmangel, mangel på lærere, præster, ungdomsledere, ja mangel på alt, som kan fremme et dansk kulturarbejde, så er dette ude for en vækst, der hos mange heroppe bliver mødt med tvivl og skepsis. Men den er der — med livets ret.

Sidst i august er der kommet ca. 8000 børn hjem fra ferieophold her i landet. Hvad de i denne sommerferie lært heroppe, vil de på deres måde sprede ud i vide kredse, og det vil ske på dansk. De voksne — forældrene — vil få det på det sprog, de nu er i gang med at lære. Før 1939 var det højeste elevtal ved de danske skoler dernede 1300, i dag er antallet af skolesøgende børn til de danske skoler 14,500. Foruden Duborgskolen og kommuneskolen i Flensborg, Ansgar-skolen i Slesvig og Uffe-skolen i Tønning var der indtil 1945 8 private skoler på den sydlige side af Skellebækken. I dag er der i Flensborg amt 22 danske skoler med et børnetal på 1791. Duborgskolen selv har 846 elever, og kommuneskolerne i Flensborg søges af 6297 børn. I Sydtønder amt 15 skoler med 1017 børn, i Slesvig amt 11 skoler med 3555 børn, deraf går 1766 i Slesvig kommuneskole. I Ejderstedt amt 4 skoler med 672 børn, i Husum amt 1 skole med 54 børn og i Egerneførde amt 1 skole med 96 børn. Tallene taler for sig selv. Hvor længe en sådan vækst kan blive ved, skal jeg ikke spå om, men f. t. er der fremført ønsker om over 100 danske skoler — ved siden af de 62, der er i gang.

Der er altså et *naturligt* sprogs kred dernede, og det

er ikke blot lærerkræfterne og de 14,500 skolebørn, der driver på. Hjemmene står bag, og børnene er mange steder de voksnes læremestre, — og så Flensborg Avis. I dag har Flensborg Avis 40,000 holdere i Sydslesvig, og, som en af de kyndigste mænd dernedefra sagde engang i sommer: i dag møder 100,000 mennesker dernede hver dag det danske sprog i Flensborg Avis.

Ad den vej lærer i hvert fald mange af de ældre at læse dansk. Tænk den parallel, at vi som voksne og ældre — for vor samvittigheds skyld, for den kommende slægts fremtids skyld — gav os til at lære et andet sprog gennem et dagblad.

— Omkring et par tusind unge har siden 1945 været heroppe på danske højskoler, efterskoler, landbrugs- og husholdningsskoler, i sommer har der været 471. For dem, der véd lidt om, hvad tilsvarende skoleophold betød for Nordslesvigs danskhed fra omkring 1890 til 1914, er der ingen tvivl mulig om den værdi, de danskindstillede i Sydslesvig kan hente gennem de unges indsats i alle former for ungdomsarbejde.

En dansk højskole har de dernede både grund til, barakbygninger er på denne side af grænsen, forstander og lærerkræfter er antaget, man har tilladelse fra besættelsesmyndighederne, — men regeringspræsidenten, hr. Lüdemann i Kiel vil ikke have skolen rejst, så det kan vare en tid endnu, inden den kommer i gang. I ventetiden arbejdes der så på en slags »Aftenhøjskole« i Flensborg, hvor hovedopgaven er at give de unge, der ønsker videre uddannelse heroppe, et grundlæggende kendskab til dansk. Alle muligheder udnyttes, — og modstanden vokser.

*

*

Den 20. juni gennemførte regeringen i Kiel en penge-reform; man nedskrev pengenes værdi til en tiendedel. Hvis man afleverede 10 mark af de gængse, fik man ud-

leveret een mark af de nye. Hvad der var indsat i pengeinstitutionerne fik samme skæbne, og alle beløb ud over et lille minimumsbeløb blev infrosset. Det har voldt store forstyrrelser i det økonomiske liv. Masseafskedigelser og arbejdsløshed er en af følgerne. Usikkerhed og ængstelse har på sine steder medført uroligheder ved salg og fordeling af fødevarer. Man venter en ny pengereform til oktober og dermed en lettelse, men givet er det, at den økonomiske usikkerhed gør tilværelsen endnu sværere for dem.

— Ser det f. t. sort ud på det økonomiske livs område, så tegner kårene sig lysere for den politiske kamp. Først i august anerkendte de britiske besættelsesmyndigheder »Sydslesvigsk Vælgerforening« uden at forandre en tøddel i dens program og vedtægter. Denne godkendelse af de dansksindedes politiske sammenslutning og politiske ligestilling med de tysksindede og flygtningene letter i høj grad arbejdet for Sydslesvigs frihed og selvstændighed. Før denne anerkendelse blev givet, var det sådan, at medlemmerne af »Sydslesvigsk Forening« ved valgene kun kunde opstille »uafhængige« kandidater og derfor kun få del i de 60 % på hovedlisten, mens de var udelukket fra at få del i tillægsmandaterne valgt på de resterende 40 % af stemmerne. Fra nu af er denne uretfærdighed ophævet. For fremtiden skal de to foreninger arbejde ved siden af hinanden, sådan at »Sydslesvigsk Forening« får sit arbejdsområde »begrænset« til det kulturelle — taget i ordets videste betydning, mens »Sydslesvigsk Vælgerforening« skal røgte de politiske opgaver. S. V. kan i den forbindelse sidestilles med den Nord-slesvigske Vælgerforening (1888—1920), og dens opgaver vil — de ændrede forhold taget i betragtning — blive af en lignende art.

Program og vedtægter for S. V. er offentliggjort i Flensborg Avis for 8. august. Pladsen her tillader kun, at

der nævnes nogle af de vigtigste punkter, men det er et dokument, der viser en klar medmenneskelig og demokratisk indstilling:

1. For at bevare vor hjemstavns særpræg, for at give Sydslesvigerne mulighed for at genopbygge og forvalte deres land, må Sydslesvig adskilles fra Holsten og et særligt land Sydslesvig med sin egen landdag oprettes inden for den britiske besættelseszone.
2. Den enkelte borger må være fri. Frihedsrettighederne omfatter talefrihed, pressefrihed, mødefrihed, foreningsfrihed og religionsfrihed.
Alle borgere har lige rettigheder og lige pligter uden hensyn til køn, race, national overbevisning eller religion.
8. Kulturlivet i Sydslesvig skal bygges på frihed og ligeberettigelse for landets tre sprog og kulturer (Dansk, Frisisk og Tysk).
12. Sydslesvigs nutid og fremtid må formes efter den sydslesvigske befolknings vilje.

En presserende, men forbigående opgave er løsnin-gen af flygtninge-spørgsmålet. Bliver dette spørgsmål ikke løst, vil det — hvad enten Sydslesvig skilles fra Holsten eller ej — være umuligt at forbedre de menneskelige, sociale og økonomiske forhold i landet.

Flygtningene betyder i længden en utålelig byrde for den hjemmehørende befolkning. Så længe der ikke er skabt klarhed om deres skæbne, skal der bydes dem en menneskeværdig tilværelse.

Disse mange fremmede må anbringes andre steder, hvor de kan finde arbejds- og livsmuligheder. I vort lille land, der overvejende er et landbrugsområde, er dette umuligt. Vi kræver flytning af flygtningene, i første omgang i det mindste en udligning, således at flygtningebelægningen i Sydslesvig ikke er større end gennemsnitsbelægningen i Tyskland.

Efter offentliggørelsen af dette program har den af Kielregeringen afsatte bydirektør for Husum, Georg Beckmann, fremsat et interessant forslag til løsning af flygtningeproblemet: Af hele befolkningstallet i Vest-

tyskland i 1946 er flygtningeprocenten 19 i gennemsnit, men flygtningene er meget ulige fordelt. I Flensborg kreds er forøgelsen 95 %, i Slesvig kreds 73 %, i Egernførde kreds 113 %, i hele Sydslesvig er gennemsnitstallet 75 %. Tager man nu de 19 % som udligningstal, og det bør man retfærdigvis gøre, så skal Sydslesvig afgive 229,000 flygtninge til de øvrige zoner. Tilbage bliver der ca. 60,000 ikke-hjemmehørende personer, dem vil landsdelen kunne optage og dermed bære sin procentvise del af Vesttysklands forpligtelse til at huse de flygtede og uddrevne tyske statsborgere.

At Sydslesvigs Vælgerforenings program ville fremkalde protest og modstand fra regeringen i Kiel, var indlysende, og sidst i august udsendte regeringspræsidenten hr. Lüdemann et memorandum til de vesttyske regeringer. Ud fra en bevisførelse om Sydslesvigernes afstamning, sprogforhold, politiske og nationale indstilling, deres økonomiske muligheder o. s. v., — et aktstykke, der får en til at mindes det kendte ord: »Løgn er en videnskab, sagde fanden, han studerede i Kiel« — påviser hr. Lüdemann, at et land Sydslesvig er en umulighed, og han påkalder hele Vesttysklands hjælp mod den voksende og truende danskhed. Dette nødråb ligner stærkt det, som de Slesvig-Holstenske oprørere for 100 år siden vendte mod Preussen for at få hjælp mod Danmark.

Denne gang tror jeg, at påstandene i dette uvederhæftige memorandum snarere vil gavne end skade danskheden i Sydslesvig.

Imidlertid arbejder man inden for S. V. på at få lov til at udgive en på Tysk skrevet dansk avis, og valgforberedelserne til kommunevalgene i efteråret er i fuld gang. Resultatet af dette vil være kendt, når dette bliver læst.

For at bruge et udtryk af præsident Holger Andersen har den danskorienterede bevægelse bredt sig over hele Sydslesvig med en »springflods styrke«. I Sydslesvigsk Forening var der den 1. juli i år 74.183 medlemmer, deraf 4.841 i Frisisk-Slesvigsk Forening. Ved landdagsvalget i 1947 blev der afgivet 98.962 stemmer på de danske og frisiske kandidater.

Bag denne springflodlignende bevægelse er de tusinder hjemms indsats, hvad enten de taler Dansk, Tysk eller Frisisk. De vil værne hjemstavnens mod ødelæggelse, de vil — med blikket vendt mod nord — sikre en fremtid der bliver anderledes og mere menneskeværdig end det, de igennem slægtled har måttet gennemleve. At der ydes hjælp til dette arbejde heroppe fra, vil alle vide. Der er ydet — og bliver ydet stor økonomisk støtte, og den støtte vil være nødvendig et langt stykke fremad endnu.

Til sidst et par ord om de omkring ved 300 lærere og 18 præster, der står midt i arbejdet dernede. De fleste af dem er danske statsborgere, og der er brug for mange flere. Lærermanglen her i landet griber også ind i dette forhold. Hvad disse mennesker yder — oftest under primitive forhold, med afsavn af meget, som de vilde have her i landet, — er der alt for få, der skønner på. Deres fremtid dernede er så usikker, som noget kan være. Ja, de gør det vel, fordi de må og skal gøre det, og så tager de de ydre forhold, som de er. Men de viser et eksempel på landsmandssind, som vi, der ikke kan være ved siden af dem, må bøje os for med respekt og tak.

Ja, landet blev stort gennem landsmænds tro,
det blev dyrt gennem tabte slag,
blev Danmarks skæbne og dansk symbol
gennem nat og den dæmrende dag.

(M. P. Ejerslev).

Først i september 1948.

Kr. Killelose.

Ludvika og Brunnsvik.

Fra rejsedagbogen vinteren 1948.

»Verdens skæbne er kommet i hænderne på mennesker uden sans for det forbigangne og med en abnorm overvurdering af sig selv og sin samtid.«

(B. Russel).

Jeg sidder i toget og er på vej mod nye mål for mit studium af nordiske folkehøjskoler. Bag mig ligger nu det idylliske Arvika, hvor jeg har gæstet pioneren, rektor V. Dahlgren på den folkelige musikhøjskole. Endnu længere tilbage ligger 14 dages ophold i Norge med strålende højnordisk vinter og i godt samvær med gæstfri norske kolleger. Nu er vi på vej gennem Värmland. Jernbanen følger på en lang strækning kysten af Vänern, men vi ser ikke stort af det islagte indlandshav. En lun vind indvarsler forårstøbruddet, og tågen slører landskabet her i Frödings og Selma Lagerlöfs Sverige. Jævnt, uden ryk og stød, glider det elektriske tog østover. Hvor er alting velholdt i dette land, tænker man, ingen ar efter det store kaos sådan som hjemme eller i Norge. En grundstemning af ro og harmoni meddeler sig til en fra landskabet udenfor, hvor nåleskove, klipper, islagte vidder og indsøer stadig glider forbi. Med mellemrum passerer vi en større by som f. eks. Karlstad, hovedbyen i Värmland. Her kan købes danske aviser, og mens toget ruller videre, konstaterer man, hvad sindene bevæges af derhjemme: Forsidestoffet er det samme som de svenske blades — kup i Tjekkoslovakiet og spænding omkring det finsk-russiske forhold. — Og så henfalder man påny i betragtninger over, hvor stort et land Sverige er. En rigtig kop kaffe kan fås i restaurantvognen, og

den er endda billig og urationeret. Tak, frøken, en kop mere! Livet er i grunden ikke så værst, når bare ens private solsystem går glimrende! — En medpassager slår sig ned i nærheden, og jeg skæver lidt i smug til ham — det forekommer mig — jo ganske rigtigt, det er en ældre svensk kollega, som jeg for år tilbage flygtigt har truffet. I løbet af et par minutter er vi — sådan som god tone mellem kolleger i Sverige kræver det — dus og inde i en god lang samtale. Større var Sverige altså dog ikke, end at man også her kan løbe på kolleger, der er ude på foredragsrejse.

Og så er rejsens timer pludseligt løbet til ende. Ad en kurve glider vi i skumringen ind mod et væld af tændte lamper og neonlys. »Asea«, navnet på det over hele Norden kendte industriforetagende læses på lang afstand. Vi er i Dalarne, i Västerbergslagens hovedby, Ludvika.

Næste dag. Det er igen blevet frost og strålende vintervejr. Skiløbere og sparkstøttinger allevegne, togene pakkede med mennesker, som skal nordover for at overvære vinterens store sportsbegivenhed, »Moraloppet«, Sveriges fornemste skikonkurrence, som har taget navn efter rigets grundlægger Gustav den Første. — Også jeg skal gøre en færd op mod de store »finnskogar«, selv om mit mål for dagen er et andet. På den modsatte bred af »Väsman«, den store indsø, som Ludvika ligger ud til, hæver sig fjerne kraftige fjeldkonturer. Der er langt, men mit ønske om at komme der er årgammelt. Og så bærer det af sted med bus ad isglatte veje mil efter mil ind gennem de dybe skove, og efter et par timers kørsel er vi nået frem til, hvor et skilt viser af mod en sidevej »Skatlösberg«. Jeg vandrer op ad skråningen — ingen boliger, ingen mennesker, man er ene i verden. — Dog, der dukker det frem i en lysning på højdeplateauet, et rødt træhus, den nedlagte men bevarede skole i ødemarken, og foran den stenen med inskriptionen:

Här föddes skalden Dan Andersson 1888.

Længere fremme finder jeg vejskiltet med det finsk-
klingende stednavn »Luossa«, der markerer retningen
mod hytten, hvor han, en af de mest geniale digterbega-
velser i nyere nordisk digtning formede sin rige poesi.
Og heroppe på bjergets højeste genkender jeg Dalalandet
med dets vældige perspektiv, sådan som jeg før har mødt
det i Dan Anderssons vers:

Jag ska följa genom dalarne i höstens höga natt
och i rök från hundra milor ska jag sjunga som besatt.
Och när natten böljar becksvalt över skogstjärnens skum
mina basor skola ropa djupt ur mänskösjärens rum.
Tre sorgens strängar har jag — den fjerde har gått av
— den brast i skälvning på den bästa vännens grav.
Men ända inn i döden vill jag följa er med sång
Jag vill dö — och jag vill spela till uppståndelse engång.

(»Spelmannen«).

— Han har været et rigt, men næppe noget særlig
lykkeligt menneske; dertil har han vel kendt frihedens
nød — fortvivlelsen over at være til uden at kunne finde
sin bestemmelse — for stærkt.

*

*

*

»Her i Ludvika findes mange danske, jeg tror der er
henved fyrre ansat ved »Asea«. — Men det er vel for
resten ikke så meget for at træffe landsmænd, at De er
taget hertil?« Det er redaktør Malmsjö ved »Dalademo-
kraten«, med hvem jeg sidder og snakker hjemligt på
hans kontor, der siger sådan. Red. Malmsjö er skåning,
og hvor i Sveriges lange land man løber på folk, der
taler Edward Perssons tungemål — og det gør man for
resten ikke så sjældent — er man som oftest umiddelbart
på fuld bølgelængde. Hr. Malmsjö er »trevlig« og vital,
synes med et udtryk fra Johs. V. Jensen at lide af hel-
bred. På væggen har han H. P. Hanssens billede hæn-

gende, og samtalen lægger for dagen, at han er bedre orienteret i vore grænseproblemer end de fleste herhjemme. Hans spørgsmål fra før besvarer jeg med, at jeg alene er kommet for at opleve Dalarne, og at jeg meget hellere ser, at han skaffer mig adgang til Ludvikas på denne årstid ellers vanskeligt tilgængelige hembygsmuseum, og dette ønske imødekommer red. Malmsjö meget elskværdigt. — Der er en halv times vandring ud til de to gamle slægtsgårde, hvis velbevarede tømmerhuse danner ramme om en enestående samling minder fra en nu svunden epoke i dalafolkets historie. Her er samlet en rigdom af inventar, husgeråd, redskaber, gamle dragter og våben, men tingene er ikke dynget tilfældigt sammen; den bedste smag og sagkundskab har været retledende, og resultatet er blevet en harmonisk enhed. For en stund er man på »Gamlagården« løsgjort fra øjeblikket, rykket et par hundrede år tilbage i tiden, hensat til den gamle bondeby i Rune Lindströms »Himmelspil«: martsdagen glider tilside for billedet af midsommerstangen rejst i den lyse sommeraften. Rundt om den går ringdansen med Marit Knutsdotter og Mats Ersson blandt de gladeste ...

Til Ludvikas enestående hjemstavnsmuseum knytter sig blandt flere navnet på digteren og folkeoplysningspioneren Karl-Erik Forslund. Bag denne alsidigt begavede mands virke lå som hoveddrivkræfter en dyb kærlighed til hjembygden, til Dalarne — for denne er »Gamlagården« et udtryk« — og en levende social forståelse og vilje. Det sidste kom til et præg hans gerning som folkehøjskolemand. Den skole, som Forslund i 1906 grundede, og som længe har været en af de førende blandt Nordens folkehøjskoler, var oprindeligt, således som det var almindeligt i Sverige, en bygdeskole, beregnet for ungdommen indenfor et begrænset område. Denne oprindelige karakter er bevaret, for så vidt som en betyde-

Brunnsvik folkehøjskole

lig del af dens elever kommer fra Kopparbergs Len. Navnet fortæller, at Brunnsvik er beliggende i en egn, der fra gammel tid har været — og fremdeles er — et bjergværks- og industriområde. I øvrigt i detaljer at fortælle om, hvordan den for mange paradoksale udvikling har kunnet finde sted, at en fri folkehøjskole uden at være bundet til politiske anskuelser af engang revolutionært indhold bliver den skole, der som den første i Norden for alvor søges af andre end bondeungdommen, vil her føre for vidt. — Sandheden er formodentlig den ganske enkle, at her som andetsteds blev livets skole til, hvor lærerens evne mødtes med elevens trang. Sveriges arbejderungdom havde — som al sund ungdom — brug for folkehøjskolen. Karl-Erik Forslund, hans medarbejdere og efterfølgere synes at have haft evnen til at møde dem og — at holde dem fast.

Lad mig her først meddele nogle fakta om Brunnsvik i dag for så senere at prøve på at antyde det cen-

trale, det skjulte pulsslæg, ånden på denne særprægede skole.

Brunnsvik er beliggende nogle få kilometer fra Ludvika. De mange større eller mindre røde bygninger ligger smukt mellem birketræer på en skråning ned mod Väsman. Ikke langt derfra rager Lekomberggrubens skaktårn og slaggedynger mod himlen. Fra hele Sverige søger ungdommen i dag til Brunnsvik. Maximumselevtallet er 90. Den unge mand eller kvinde — de kvindelige elever udgør 12—15 % — der ønsker at blive elev, *ansøger* derom. På vinterskolen, som begynder 1. oktober og varer ved i 7 måneder, optages ingen før efter 1. september. — Den besøgende blir hurtigt slået af, at Brunnsvik ikke er nogen ungdomsskole i almindelig mening. Gennemsnitsalderen blandt eleverne ligger nemlig højt, ca. 25,5 år. De er i øvrigt fordelt på første og andet årskursus, og det store flertal er industriarbejdere, vågne og intelligente. Iblandt træffer man også elementer fra de øvrige nordiske lande samt — således som det er almindeligt på svenske højskoler i disse år — unge tyskere.

Eleverne får stipendier fra stat, kommune, organisationer og private fond, mens skolens egen økonomi hviler på tilskud fra stat, landsting (d. v. s. amtsråd) og kommune.

Almindelig udtrykt er Brunnsvikprogrammet det samme som det store flertal af svenske højskoler. Der udtales i det, at skolen tilsigter 1) at give eleverne medborgerlige kundskaber og 2) at udvikle og højne personlighedslivet.

Her er det jo så naturligt at spørge efter, hvordan den undervisning er beskaffen, hvorigennem man søger at leve op til programmet? Et studium af undervisningsplanen fortæller, at der foruden rene elementærfag tilbydes: Sveriges historie, almen kulturhistorie, samfunds-

kundskab på bred basis, international politik, arbejderbevægelsens historie, litteraturhistorie, filosofi og psykologi samt et enkelt fremmed sprog. Musik og gymnastik indtager en efter danske traditioner såre beskedne plads, og noget lignende gælder udbredelse af direkte kendskab til det øvrige Norden.

Sangen toner stærkest i spisesalen, hvor måltiderne afsluttes med en sang. Der synges efter »Brunnsviksångboken«, i hvilken dalardigterne Karlfeldt, Dan Andersson og Karl-Erik Forslund naturligt nok er de særligt foretrukne. Af andre nordiske digtere yndes især Bjørnson og Aakjær, I øvrigt imponeres ikke den, der er vant til den danske højskolesangbog, men jeg indrømmer, at der var en sang, der betog mig ved dens kraft og kollektive patos, Heidenstamm's »Medborgersang« med de klassiske strofer:

»Det är skam, det är fläck på Sveriges banér
att medborgarrät heter pengar.«

— Her gjaldede kampluren!

Den almindeligst benyttede undervisningsform er ikke foredraget, men forelæsningen. Forudsætningen for denne krævende undervisningsform er naturligvis, at elevernes modenhed er større end sædvanligt — de allerfleste har været på anden højskole før. — For så vidt som det daglige foredrag for hele elevflokkens mangler, kan man i een betydning sige, at det midtpunktsamlende savnes, når man samtidig tilføjer, at på Brunnsvik har man en af de frieste talerstole i Norden, og fra den tales der ofte af tilrejsende foredragsholdere til så moden en højskoleungdom, som man finder den nogensteds. Selv havde jeg den tilfredsstillende anledning til at tale om det sydslesvigske problem, og det var en glæde bag efter at få bekræftet af unge svenske socialdemokrater,

at man var blevet forstået i det væsentlige, og det ikke blot sprogligt.

Jeg benyttede før den vending, at man på Brunnsvik kunne føle savn af det midtsamlende. Dermed vil jeg ikke sige, at det midtpunktsøgende ikke var til stede, for det var det så afgjort. — Man kan spørge: hvad er kernen i folkehøjskolens arbejde og sigte — er det den at forkynde direkte ud fra et bestemt livssyn sådan, at andre kommer til at føle sig bundne af samme, altså bliver troende. Adskillige vil svare bekræftende herpå. Om svaret dermed er givet udtømmende, er så en anden sag. At have tro i dybeste mening vil sige at have gennemløbet en menneskelig og åndelig udvikling, som foruden af tiden bestemmes af mange, også ydre ting. Om en sådan udvikling gælder det, at den står de allerfleste unge ved begyndelsen til. Og da højskolen er for ungdommen, vil adskillige øve deres gerning i den ud fra den indstilling, at det væsentlige er at søge efter sandheden; ikke at tage denne på autoritet, hvilket i sig selv er ugørligt, men selv at søge den, indtil dagen kommer, hvor livets mosaik er kommet på så passende afstand, at helhedsbilledet står der.

En dag overværede jeg en lektion i religionshistorie hos skolens leder, rektor Alf Ahlberg. Emnet var »De kristne dogmers udformning gennem mødet med den antikke filosofi«. Det lyder af en lærd universitetsforelæsning, hvad det for så vidt også var, men jeg har min tvivl med hensyn til, om religionsprofessorer i almindelighed, uden at der et øjeblik slækkedes på de videnskabelige krav, vilde formå at omsmelte og forme det tunge stof i en så anskuelig og smuk form, som dr. Ahlberg formåede at gøre det overfor eleverne på en svensk folkehøjskole. Et par sentenser er blevet siddende i erindringen: »Det onde ligger i misbrug af friheden.« — »Alt, hvad vi siger eller forestiller os om Gud, er billed-

sprog, som vi i vor menneskelige hjælpeløshed må gribe til.« — Jeg fik ved denne som ved senere lejligheder et stærkt indtryk af, hvor betydelig og betydende en kulturpersonlighed Alf Ahlberg er. — Det var kristendomsundervisning i en form, som ungdom altid vil være lydhør overfor, ikke anmassende, men dæmpet, stærk og personlig. Om der på en skole som Brunnsvik lyder en direkte kristen forkyndelse, er jeg uvidende om, men jeg ved, at der gives en god kristelig oplysning, og det er en sådan, der er højskolens sag. Den oplysning altså, der vedrører forholdet mellem Gud og mennesker. —

Men hvad så med den anden side af det folkelige, menneskets forhold til andre mennesker? For at finde rede herpå er det jo, at vi i så udstrakt grad gør brug af historien, fordi mennesket i lys af denne frigøres af aktualiteternes flimmer og ses i tidens perspektiv, d. v. s. sådan, at de til alle tider gyldige grundtræk træder frem. På dette spørgsmål kan jeg i denne forbindelse bedst svare ved — en smule frit — at gengive nogle brudstykker af en artikel »Kulturarv og Kulturarbejde« af dr. Alf Ahlberg:

»Mennesket lever ikke af brød alene, men behøver åndelige værdier, om det menneskeværd, som arbejderbevægelsen fra begyndelsen krævede givet de fortrykte tilbage, skal kunne virkeliggøres.« — »Al levende kultur må være skabende, d. v. s. nydannende. Den må se fremad, den kan ikke nøje sig med bare at konservere det, som har været. Da stivner den til at være musæumsgenstande.« — — »Men man skaber heller ikke en splinterny kultur uden hensyn til det fortidige.« — — »efterhånden som arbejderne erobrer sig en retmæssig position i samfundet,« gælder det om at forstå, »at skal begrebet arbejderkultur have nogen mening, så kan det i hvert fald ikke betyde en helt ny kultur, som gør sig uafhængig af fortiden, hvilket i og for sig er umuligt, men et nyt

og frisk skud på den vesterlandske kulturs store træ.«
 — — »At have kultur er ikke blot en stor og hellig ret-
 tighed, det medfører også store og hellige forpligtelser.«
 — — »Netop derfor må historiske studier og det histo-
 riske sindelag, som kan blive resultatet af dem, anses for
 et umisteligt led i en kultur, som stræber efter at være
 med til at forme fremtiden.«

Af foranstående citater vil enhver kunne slutte videre
 til, hvilken ånd og hvilket livssyn, der er bærende på
 folkehøjskolen i Brunnsvik. Det er det humanistiske.
 Humanisme er en gløse, der vækker forargelse i visse
 kredse her i Danmark — temmelig uforståeligt, når man
 betænker, at vor egen tid i så høj grad trænger til huma-
 nisme, det vil sige til medmenneskelighed. Så meget des
 større grund til at glædes over, at der blandt den nor-
 diske højskoles ledende personligheder tælles folk af Alf
 Ahlbergs type og format, og at der også andre steder
 end på Brunnsvik udføres et redeligt højskolearbejde i
 sand humanistisk ånd.

Som nævnt kommer eleverne til Brunnsvik overvej-
 ende fra et bestemt samfundslag. De kommer til en skole,
 der møder dem på deres forudsætninger, men der lefles
 ikke for særinteresser, det være sig af religiøs, politisk
 eller faglig art. Thi hvor dette sker, forskertser en skole
 retten til at kalde sig folkehøjskole. Modsat er det ikke
 afgørende, om en skole med rette kan kalde sig folke-
 højskole, at den søges af et enkelt eller af flere sam-
 fundslag. Ene afgørende er, om man der møder det
 fællesmenneskeligt forpligtende, udtrykt i det historiske,
 det folkelige livssyn.

Det var med stærkt indtryk af at have gæstet en
 god nordisk folkehøjskole, at jeg forlod Brunnsvik.

S. Neermann Jensen.

At digte i dåd.

»Den, der bærer brødrenes byrder,
bærer brød til sit lands sjæl.«

Det er ofte blevet sagt, at digterne i en ganske særlig grad er i stand til at føle tidens puls; deres digtning blir en slags kurveaflæsning for tiden og dens bevægelser, og det, der for almindelige mennesker næppe anes, giver ofte stærke udslag i digtningen.

For den digter, der i en sådan grad har føling med tiden, volder det at digte ofte smærte. Han blir ikke en døgnets digter eller best-seller på et bogmarked; hans produktion blir ikke murstenstykke bind i massefremstilling. Hans martyrium tillader helst kun den lyriske form; i versets poesi kan lidelsen finde sit skønneste, mest koncentrerede og varigste udtryk. Og dér kan han give sig selv helt og fuldt ud af en dyb medopleven.

En sådan digter er Nis Petersen.

Han kom til os i en tid, der havde ringe brug for ham, men til mennesker, der trængte til ham.

Nis Petersen blev født i Vamdrup, men bortset fra fornavnet er der næppe noget hos ham, der hentyder til hans sydjydske hjemstavn. Han havde i virkeligheden aldrig nogen hjemstavn — hans urolige sind gjorde oprør imod det faste og regelbundne. Han begyndte sit liv i borgerligheden — som apothekerlærling på et lollandsk apotek, men brød op for at kaste sig over journalistik. Journalistikken, øvet under forskellige forudsætninger, bl. a. ved et Holbækblad, var og blev for Nis Petersen

dog aldrig andet end et hi på flugten bort fra borgerligheden. En skønne dag brød han broerne af bag sig og begav sig på vandring; hele Jylland gennemtravede Nis på en sommer — her var natur og ensomhed, og begge dele søgte han. Senere fortsatte han vagabondens spændende og stedløse tilværelse på strejftog gennem det halve Europa. Som vordende digter aflivede han én gang for alle grundigt den gamle forestilling om, at får og heder var de eneste antagelige inspirationer for en digter.

Vandringerne gennem mellemkrigstidens hærgede Europa blev Nis Petersens digterindvielse. Det, han dengang så og oplevede, satte uudslettelige spor i hans følsomme og modtagende sind. Nis Petersen frygtede for, hvad den menneskelige vagabondtilværelse, som mellemkrigsårenes Europa var stillet ene i, ville føre med sig. Hans Vagabond-digte er skabt af uroen og ængstelsen i hans eget sind, af skuffelsen over alt det hårde og kærlighedsløse, som satte sit stempel dybt i menneskers hjerter.

I dette håbløshedens ingenmandsland blir digteren Nis Petersen til. Det blev hans skæbne at skulle tegne efterkrigsmenneskets kurve, ikke i forgængeligt stof, men uudsletteligt og ubarmhjærtigt afslørende, således som den digter må gøre det, der midt i en flimrende og hæsblæsende tid — selv lidende og smærtefyldt — konstaterer menneskeslægtens store fælleslidelse: savnet af broder menneske.

»Vi spejded' om håb mod hver brølende stad
— mod hvert glitrende metropol
og hørte kun ulv og hyænes had
og haner, som falskelig gol.
Men aldrig om stjerner i nattens mulm,
endsige bud om en sol.«

Mens Nis Petersen var stedløs i tilværelsen og selv understregede denne uafhængighed gennem et flakkende

liv, var han nøje og intimt forbundet med den tid, der var blevet hans slægtleds, — en tid, der gav mange af dens unge en snublende start. Han var i pagt med denne tid, et barn af den, men samtidig i et aldrig standsende opgør med den. Det var foreløbighedens tid, hvor menneskene billedlig talt befandt sig i den store ventosal, hvis døre villigt åbnedes på vid gab ud til en flimrende verden, hvor overfladekultur med alle mulige skønne etiketter falbødes som billig mad på en torvedag. Men kun små luger kunne stemmes op til det inderste, der lå gemt bag alt dette; mødet med det indestængte menneskehjærte, der krympede sig i lidelsesfyldt håben »bag tvivlens skyggebræm«, ville det tempoberuste filmsmenneske helst unddrage sig.

Nis Petersen var en af dem, der undte sig den smærte, men han gjorde det i en lønlig tro på, at »et svagt håb slynger sit blege flet bag hjærters døre, der står på klem:

Måske kan dog fra et Nazareth
et budskab endnu nå frem!«

Han var den, der først og alvorligst øvede sabotage imod det moderne menneskes ophøjethed. Og derigennem afslørede han sig som sand digter; for ham lå det fjærnt at gøre det moderne menneske til helt i en bog, — og da han alligevel sætter dette menneske som hovedfigur, er det først og fremmest for at afsløre dets ufuldkommenhed og iøjnefaldende brist.

Nis Petersens digtning er en medopleven af det sandt menneskelige, men gennem denne oplevelse og navnlig derved, at han sætter mennesket ind på skyldnerens plads i tilværelsen og stiller det over for broder menneske — det, der er gået tabt, men som skal findes igen —, får hans digtning et ophøjet præg, der vil bevare den fremover. Det store hos ham er, at han midt i alt det

rastløse og forjagede henter mennesket og det menneskelige frem bag det altsammen og stiller hver enkelt — du og jeg — i en ubarmhjærtigt afslørende situation i forhold dertil. Nis Petersen selv var menneske heltud, — med dybe menneskelige fejl og nederlag i sig, men også med menneskets stolte rejsning over sig, hvor det kæmper åndens kamp. Og derfor er hans digtning også dette forunderlige spil mellem dur og moll, som ingen kan lytte til uden at gribes deraf. Det er en digtning, der er blevet til ikke blot i skuffelse over tiden og i angst for menneskets situation, men den er også blevet til i glæden over at møde mennesket i dets oprindeligste iklædning, fri for egoistens og magtstræberens smudsighed.

Dette uskyldsrige møder Nis Petersen i barnet, der kan smile fortrøstningsfuldt op til ham og lægge sin hånd i hans som et udtryk for barnets fond af tillid, der ikke må misbruges eller ødes. Det varmer ham om hjertet at samle på de små børns smil, — han forskanser det bag den værnende skal, som tidens grumhed og menneskers uforstand ikke kan sønderbryde. Han bruger selv det billede, at brød man op hans hjertes skal, ville man dér finde »den største samling smil, som nogen tid er set« — og dog er det blot »det blide genskin af, hvad tusind børn har læt«. I en tid, hvor »det barnlige« er blevet et vrængord, og hvor man af al magt stræber efter at blive voksen uden at ville vente på naturens orden, kan det være godt at søge til digteren, hvis menneskekundskab har ladet ham erfare, at vejen til forståelsen af medmennesket også går over barnets uskyldsverden.

Men deri gror også håbet og fremtidstroen, der ikke kan visne helt bort selv i den hårdeste kulde; de små børns smil er en påmindelse om, hvor oprindeligt og uplettet mennesket var, da det levede i barndommens lyse, drømmefyldte tid og skabte sig en verden blandt »engle med guldhår og vinger af glas på skyer af bræn-

dende sne«, og i tanken på den lyser samtidig forjættelsen om det, der kan vindes, når alt det skønne og smukke, der gennem barnet er nedlagt i hver menneskesjæl på jord, genfindes påny. Men når digteren vender blikket fra barnets sorgløse verden mod den verden, der gives barnet at prøve virkeligheden på, opdager han dér et svælg imellem det, der er givet som en livsopgave til menneskene, og det, der skabes af det givne, og han må bede om forladelse på sine små venners vegne for de mange drømme, der trampes ihjel under barnets stumme bebrejdelse:

»Forlad os hver drøm, vi engang har forvist
til tiden, fra før den blev skabt.
Lad barnet beholde, hvad vi har forlist
og glædes ved det, vi har tabt.«

Bag billedet af det tillidsfulde barn tegner der sig et andet for Nis Petersen, skyldtungt og dystert — en skærende kontrast til det lyse og lette fra før. Han ved, at »de små smilehulshænder« skærmes, for at de til sin tid kan have styrke til at »dirigere de flammekastere, minesprængninger og torpedoer, der skal svide Europa.« Og han aner, at her på det brændende Europas tomt vil menneskehedens glade barnesmil stivne i en grum, anklagende grimasse. I det storladne digt »Brændende Europa« fører Nis Petersen os alle ind under medskyldens ansvar, og han lader de små, dræbte barnesjæle komme til os med anklagen for mord. Digteren er her søgt ind til lidelsens udspring; han fører sin febersyge patient med ind over død og grav, ikke til opstandelsens morgenrøde, men til tilgivelsens aftenfred. Trods alt glimter også her håbet frem hos Nis Petersen, her, hvor man allermindst turde vente det: mennesket skal føres frem fra fornedrelsen og ind for en ny slægts barne-

ansigter, hvis træk ikke bærer minde om vor skam; tør digteren ikke håbe på udslettelse og forglemmelse af den syndefaldne menneskeslægts skyldkonto, klynger han sig til håbet om, at de små børn vil forbarme sig over os og låne os af deres renheds og uskyldigheds rigdom til tæremønt fremover. Her ligger for Nis Petersen troen på en menneskelig oprejsning på den yderste dag.

Det er ikke mennesket i den alt for pæne dragt, mennesket med den gode samvittighed og den dårligt skjulte bedreværdsfølelse, som Nis Petersen har brug for; det menneske, der er færdigt, er han også færdig med. Det er begynderen, den ufærdige med den plastiske karakter, snubleren, der aldrig får fuldendt løbet — digterens ligestillede blandt menneskene —, der er det rette arbejdsstof. Det er ham, der er hovedpersonen i Nis Petersens farvestrålende mesterværk »Sandalmagernes Gade«. Han hedder her Marcellus; han er romer, og handlingen foregår i det hensygnende romerske rige i en tid, der havde iøjnefaldende træk tilfælles med tiden efter 1918; de menneskelige lidelser var af en lignende art dengang som nu. Det er da også ved hjælp af det romerske fortilfælde, at Nis Petersen søger at stille sin egen tids diagnose.

Marcellus er en af de unge, for hvem længslen er dræbt, mens evnen til at drømme videre på længslernes tomt endnu er i behold. En af de mange, hvis vandring blev præget af den snublende gangart. Bogens mange levende billeder af fornedrelsens Rom samler sig om Marcellus-skikkelsen, der blir det symboliserende udtryk for evneløsheden i et samfund, der har levet sig træt og bort fra virkeligheden. Han er en søgende, der næppe ved, hvor han skal søge, — en tvivlende, der slet ikke er fast i sin tvivl, og som en sådan svømmer han overfladesvømning på et hav af forspildte muligheder. Og derfor fuldender Marcellus aldrig løbet, men tumler afsted, til

han styrter; han er i slægt med den digter, der har skabt ham, ja han er selv en digter, der bejler til massens gunst. Men Marcellus er ufærdig som digter, ganske som han er det som menneske, fordi han kun formår at leve på det forbigangne, men ikke evner at søge ind i med-oplevelsens dybde. Han har ikke formået at efterleve fortidens krav om medansvar, og det går først op for Marcellus, hvor langt han står tilbage i udvikling, da han føres til mødet med tidligere slægters erfaringer gennem faderens ord om, at man kan digte i andet end ord: man kan digte i dåd. Det er ungdommens opgave at gøre det, eftersom den unge har i sig en naturlig trang til at lade dåd følge drøm. Men Marcellus evner det ikke; derfor taber han uhjælpeligt og når aldrig målet forude. Og dog glimter påny håbet frem også her; bag det dådløse menneske i »Sandalmagernes Gade« dukker et andet op, kæk og dristig, en yngling med blikket vendt mod fremtiden, som han har en uimodståelig lyst til at skabe med på; det er drengen Jon — i slægt med den frejdige knes fra Peene, som Nis Petersen besynger andetsteds. Men her i bogens sammenhængsforbindelse er han barn af Marcellus' generation, der imidlertid søger at dølgslægtsskabet bedst muligt.

Nis Petersen giver i sin digtning ingen løsninger, men han klynger sig til håbet som en druknende til redningsplanken, og da Marcellus segner under den romerske konstabels hug og derved tilvender sig et martyrium, han ikke havde turdet gå ind under i sin snublende tilværelse, er det drengen Jon, der tilsiger digteren og os den håbets forløsning, vi ængstede har spejdet efter. Håbet ligger i viljens formåen, — i de muligheder, der blot venter på et møde med denne stærke villen. For Nis Petersen ved, at »det at ville er at miste for at vinde«, og når han skal sammenfatte sine inderste ønsker i bøn ved barnets leje, må han bede om, at det må blive en sådan, der kan eje

den sindets rejsning, som giver styrke til at »ville verden, ville livet, ville kampen fremfor kivet« og derved blive i stand til at digte i dåd.

Således søger Nis Petersen i det støv, der er blevet menneske, og genfinder heri billedet af noget, der er glemt, og af noget, der er gået under. Men bag dette billede skimtes den lidende menneskeslægt i knæ ved Golgathas fod. Derved blir hans digtning tillige en religiøs digtning — ikke den stuevante religiøsitet til afpuddning ved bestemte lejligheder, men en egen ubarmhjærtigt pågående og stedse nærværende.

Der blev stille, da Nis Petersen døde i 1943, kun 46 år gammel. Den snublende og stridende vandringsmand blandt menneskene, fabulanten og fantasten med det oprørske sind havde langt om længe fundet fred. Men det budskab om det faldne og det genrejste menneske af støv og af ånd, om broderskab og næstekærlighed, der toner ud fra hans sønderslåede personlighed og martrede sjæl, har bud til os i dag som ingensinde før. Den folkelige og menneskelige forkyndelse, der slynger sin røde tråd gennem Nis Petersens digtning, giver den adkomst til at føres ind i højskolens høresale og dér mødes med en ungdom, om hvilken det i højere grad end nogensinde gælder, at den må digte i dåd, om vi skal hjælpe hinanden videre til sand forståelse af vort medmenneske.

5. *Børge Haugstrup.*

Lorenz Frölich.

I min barndom i 70'erne var — næst efter min farfars billedbibel — ingen bog os børn så kær som Baches Danmarkshistorie (i det højrøde pragtbind af H. Olrik) med Saga, der på sin tavle indridser tidernes begivenheder. Her så vi de vidunderlige gude- og helteskikkelser fra Nordens oldtid og middelalder (i 1853 tegnede til Fabricius's »Danmarkshistorie for folket«, nu anvendte på ny i den omtalte bog).

Med mesterlig hånd havde maleren og tegneren Lorenz Frölich udført disse billeder med så opladt sans for den nordiske ejendommelighed, at store og små fængsledes deraf, så det aldrig gik ad glemme.

Dér var Skjold med bjørnen, Uffe med Skræp, Regnar Lodbrog med Tora Borgerhjort og den rådsnille Aslog, Rolf Krake med sine kæmper i liv og død, Hagbard og Signes storladne skikkelser — og endnu langt

flere. Hvor levede børnene ikke med disse kæmper! Og i børneflokkene lagde nogle, i moden alder, et stort arbejde, der gik ud på at kaste lys over disse skikkelser, så at de kunde blive hvermands eje.

Sært, men sandt at sige, var denne mærkelige kunstner ikke af dansk byrd, idet faderen, den rige københavnske grosserer Frölich, stammede fra Schweitz og Tyskland, — moderen, af den Tuteinske slægt, fra indvandret fransk-tysk slægt.

Men ved skæbnens underlige spil udvikledes sønnen gennem lange ophold i Tyskland, Italien og Frankrig, til *den* fremragende kunstner, som mere end nogen anden fik lykke til at tolke det *ægte nordiske* i sine bedste billeder med emner fra Nordens oldtid og middelalder.

Faderen ejede et landsted på Strandvejen nord for København, hvor sønnen frit kunde tumle og lære naturen at kende og elske. Ikke fjernt fra hjemmet lå Dyrehaven, og ret gammel var han ikke, før han kunde tegne karakteristiske og morsomme dyrebilleder.

Faderen havde åbent øje for hans evner og lod ham allerede i drengesårene få dygtig tegneundervisning, som fortsattes efter konfirmationen. Og i ungdomsårene fik han Eckersberg til lærer.

Blandt kammeraterne, hvor Frölich gerne gik under navnet Lars Glad, kom ingen til at stå ham så nær som den stille, tungsindige Thomas Lundbye med den opladte sans for poesiers rigdom. Det blev en vidunderlig oplevelse for de unges opladte sind at møde Nordens oldtids og middelalders store skikkelser gennem Grundtvigs, Oehlenschlägers og Ingemanns digtning, som førte dem ind på selv at studere Sakse, Snorre og de andre gamle sagaer.

Sammen med den unge, begavede maler P. C. Skovgaard hørte de Grundtvigs forelæsninger og lærte ham personligt at kende.

Når vennerne læste digterværkerne eller de gamle sagaer højt, kunde Frölich så hurtigt fatte kernen deri, at han til de andres forbavselse tegnede billed efter billed under selve læsningen.

Allerede i 30'erne udstillede han smukke landskabs- og dyrebilleder og var — som tiden i det hele — stærkt optagen af at få omsat de nordiske digtes helte i billeder.

Selv Eckersberg evnede ikke at frembringe noget i denne retning, der kunde måle sig med den begejstring, digterværkerne havde udløst.

For Lorenz Frölich blev disse ungdomsår grundlæggende for hans modnere kunst i senere år.

Men dette »nordiske sværmeri« tiltalte ikke faderen, der mente, at sønnen hellere måtte tage til Tyskland og dér få grundig undervisning, hvorfor han sendte ham til Nürnberg (med dens velkendte malerskole) og senere til Dresden, hvor Lorenz Frölichs søster var gift med den danske gesandt for kongeriget Sachsen, og hvor han kunde optages i deres hjem.

Her udviklede den unge kunstner sig til en dygtig tegner og maler, som gjorde lykke — ikke mindst ved sine morsomme tegninger til Uglspil-eventyret — og havde let ved at sælge sine billeder.

Men vennerne hjemme i Danmark ængstedes for, at *den* nordiske rigdom, de sammen havde delt, skulde gå i glemmebogen for ham, og opmuntrede ham derfor til at drage videre, til kunstens rette land, Italien, hvor tilmed Thorvaldsens kunst lyste som en bavn.

Meget lærte Frölich her under påvirkning af den antike kunsts renhed og renaissancens yppighed, men ret at føle sig hjemme her eller i Tyskland — så lidt som i Frankrig — lærte han aldrig, skønt de fleste af hans manddomsår faldt det sidste sted.

I 1844, da kunstforeningen herhjemme havde bestilt tegninger til Oehlenschlägers digt: »De tvende kirke-

tårne«, kom Frölich herhjem en tid og viste ved udførelsen at være nået til det *uovertrufne*, som kunsthistorikeren Francis Becket mange år senere vidnede.

Vinteren over blev Frölich herhjemme og var januar 1845 sammen med vennerne Th. Lundbye og P. C. Skovgaard optagen af at tegne nogle store kridtfarvebilleder til »Nordisk højtids« fest, som i disse Skandinavismens tider fejredes på Københavns kgl. skydebane. Desværre gik disse tegninger senere tabt.

Tiden var ikke moden til så megen forståelse af Frölichs kunstneriske værd, at han kunde finde sit levebrød her. Derfor måtte han tilbage til Paris, hvor han ved sine fine og morsomme børnetegninger blev så påskønnet, at henved 100 bøger med børnetegninger fra hans hånd så lyset, og hans navn blev så kendt, at man for at sikre sig en god børnebog kun behøvede at bede om »en Frölich«.

Nogle af disse fornøjelige børnebøger blev oversatte til dansk, således f. eks. »Hvordan dagen går for lille Lise« og »Lækkermundenes land«, som endnu er kendt af mange¹⁾.

Med sit fædreland stod Frölich stadig i forbindelse og blev — som nævnt — udset til at illustrere den »Danmarkshistorie for folket«²⁾, som Fabricius udgav 1853.

Det var Frölich store lykke, at han gennem denne opgave i ånden førtes tilbage til sin ungdoms syner under omgangen med Thomas Lundbye og P. C. Skovgaard. Selv skriver han senere: »Ved det oldnordiske

¹⁾ En del af originaltegningerne fra denne tid synes nu, ved mag. scient. Hartmanns melleinkomst, at kunne føres herhjem til landet.

²⁾ Dels i Paris 1852 og dels herhjemme blev de vidunderlige tegninger til, om hvilke kunsthistorikeren Karl Madsen senere udbrød, at de var Frölichs sikre, evige adkomst til uvisnelig hæder, »ti« — føjede han til — »overfor disse værker har kritikken ikke rimelig brug for sin vægt. Eller, hvis den har det, er det kun for at anerkende den til at måle tyngden af det ægte guld.«

bandtes jeg til Danmark. Ellers var jeg sagtens bleven hængende i udlandet.«

For professor Paulsen i Flensborg udførte Frölich et par store smukke vægbilleder til hans villa: »Balders død« og »Tor drager fra Trudvang«. For kunstforeningen i Flensborg gjorde han den smukke dronning Tyretegning 1855, han havde længtes efter at udføre.

Men der var ikke nok efterspørgsel efter den fremragende kunstner til, at han kunde fæste bo for alvor herhjemme.

Atter måtte han for udkommet søge til Paris. Maleren Høyens kritiske indstilling overfor hans i mange måder endog ypperlige kunst påvirkede mange og jog ham af landet, så at han måtte gennem mange tunge tider. Dog, hans usædvanlige arbejdsevne, hans af naturen lyse sind og det yndige hjem, hans fine svenskfødte, musikalske hustru evnede at skabe, blev ham en mægtig hjælp.

I de mange udlændighedsår, Frölich endnu skulde opleve i Paris (og under den fransk-tyske krig i London) gjorde han en række betydelige tegninger, f. eks. til La Fontaines fabler, til det oldgræske sagn om Hero og Leander og den henrivende mythe om Amor og Psyche. Frölichs samleven med antiken og renaissancen under Italiensopholdet spejledes ret i de sjæfulde billeder med de fine randtegninger og dekorative bogstaver — alt fremhævede ret den yndefulde skønhed i selve sagnet.

Men da Frölichs unge hustru døde, og han sad ene i det fremmede, vågnede hans store længsel efter fædrelandet på ny, og 1873 gjorde han alvor af at bryde op, ti selv om kritikernes skumleri ikke helt var forstummet, var der dog en flok betydelige mænd og kvinder, som vidste at værdsætte kunstneren. Og gennem etatsråd Tietgen og Mehlidal fik den hjemvendte kunstner bestil-

ling på den friske Normannerfrise »Englands erobring«, som er en af perlerne i Frederiksborgmusæet.

I sit stort anlagte Gefionsbillede sammesteds nåede Frölich også det vidunderlige.

Følte den aldrende kunstner sig endnu mangel på knugget af nogle af de førendes dom, fik hans lyse sind dog altid overhånd, så at han kunde skrive til en ven: »Værdet ved gode arbejder, jeg har gjort, beror på, at de er gjort med lyst, måske med lidenskab.«

Den store glæde havde han, at P. C. Skovgaards begavede sønner Joakim og Niels Skovgaard så vel som deres nære ven, maleren Viggo Pedersen, med åbne arme tog imod den hjemvendte kunstner.

Hvad hans samtidige ikke ret havde undt ham, blev ham nu gennem ungdommen til del, så at han med begejstring hyldedes både ved sin 70- og 80-årsdag, hvor selv en Georg Brandes måtte tø op og glæde sig over oldingens ungdomssind og lødige kunst.

I 1888 gjorde Frölich udkastet til det mærkelige billede (i fliser) ved rådhusets hovedtrappegang: »Ægir og hans døtre«. Og gennem folkemindeforskeren Axel Olrik, som fra barndommen havde set op til den ypperlige kunstners helteskikkelser og nu med ligesindede havde fået den lyse tanke at overføre disse i stort format og med farver til gobelinvævningens kunst, som pryde i Kr. Nyrops skønne rådhus i København —, gennem disse vennehænder blev oldingeårene for Frölich de allerrigeste, idet han med ungdomssind tog fat på den mægtige opgave at forstørre og farvelægge de monumentale tegninger fra Nordens helteliv.

Med forstående hjælp af kunstnere som Niels Skovgaard og Malthe Engelsted og med Viggo Pedersen som kyndig rådgiver skulde det virkelig — ved Dagmar Olriks samvittighedsfulde gengivelse i gobelinen — lykkes den ældgamle kunstner at se flere af de betagende helte-

skikkelser få liv på ny, til pryd for den sal, som danner indgang til rådhusets festsal.

På Frölichs 80-årsdag samledes kunstnere og andre forstående venner om ham, hvem Niels Skovgaard og Axel Olrik hyldede i et illustreret digt, som nu er i Vallekilde højskoles eje og indrammet hænger i de unges dagligstue.

For yderligere at hædre den gamle mester udkom ved denne tid »Danske heltesagn« med hans fra 1853 kendte og skattede tegninger og med tekst så nær op mod de gamle sagaer, som Axel Olrik ved sin rige indlevethed med folkets ældgamle minder kunde give.

Større glæde end at arbejde med disse enestående tegninger for med farver at føre dem op til legemsstørrelse, så at de i gobelinvævens billeder kunde dække væggene i den omtalte sal —, større glæde kunde der ikke times Frölich.

Her blev hans venskab med de førnævnte kunstnere ham af største værd ved, at de trådte hjælpende til med kartonudførelsen af en del af billederne, mens de første, han selv helt havde udført, var i væven, alt under mestrens tilsyn.

Selv op i sin høje alder mødte Frölich fra dag til dag på rådhusets vævestue og så her med hjertensglæde sin ungdoms heltesyner lyse fra »væggens tjald«, som et indvævet vers for senere tider skulde tale om.

Helteskikkelser høje,
hedenolds kæmpers ry
fik for hans kunstnerøje
farve og form på ny.

Landsmænd lod dem væve,
at vidne fra væggens tjald
om manddomsgerninger gæve,
om kunstens høje kald.

(Jørgen Olrik).

Den dag, Lorenz Frölich fyldte 88 år, vågnede han tidlig og vilde op til arbejde. Da hans hustru mindede ham om, at det var hans fødselsdag, lagde han sig atter — som et barn, der glæder sig til lidt hvile igen for at samle kræfter til dagens fest.

»Og se« — udbryder Viggo Pedersen i sin mindetale over ham — »da trådte dødsengelen stille hen ved hans side og lagde varsomt sin hånd på hans arm. — Og let som et åndepust havde han overskredet evighedens tærskel.« —

Endnu stod fuldførelsen af det geniale værk tilbage, men de trofaste hjælpere førte arbejdet videre, efter de storladne forbilleder, mesteren selv havde godkendt.

Ved en smuk fest på rådhuset 25. oktober 1910 mandede Viggo Pedersen de mange frivillige givere — store og små — til fortsat støtte ved siden af den officielle hjælp, så at det virkelig lykkedes at fuldføre dette i dybeste forstand *folkelige storværk*, som på 100-årsdagen for Lorenz Frölichs fødsel (25. oktober 1920) kunde overgives til rådhuset, ikke blot som det skønneste minde om den geniale kunstner, men også om vort ældgamle fædrelands tilblivelsestid.

Og de smukke farvelagte kartoner kom senere — ved grænseforeningens mellemkomst og rektor Andreas Hansens ihærdige arbejde for sagen — vore landsmænd sønden skellet til gode som pryde i Duborgskolen i Flensborg, med Hagbard og Signe som den skønneste baggrund for talerstolen i skolens festsal.

Skjold-kartonen, som er i den Frölichske slægts eje, og Uffe-kartonen, som ejes af rådhuset i Åbenrå, kopieredes til Duborgskolen af maleren Troels Trier, for at billedrækken kunde blive fuldstændig i denne danskhedens højborg. —

Måtte fædrelandet til sene tider vie den gamle billedmester sin tak ved trofast at frede om de skatte, han havde at bringe!

Fra Vallekilde Folkehøjskole.

Kære gamle elever! I et af sine breve til Adam Homo sammenligner Alma Stjerne skrevne ord med lyset fra de uendeligt fjerne stjerner. Skønt lyset bryder gennem himmelrummet med den store hastighed, skal det i visse tilfælde tilbagelægge så uhyre afstande, at lyskilden kan være udslukt i den stund, lysindtrykket rammer vort øje. Sådan, siger Alma, er det vel også med de skrevne ord. Den stemning, der levede, da ordene førtes på papiret, er død, når de læses i det fjerne.

Sådan kan det være. Men sådan behøver det ikke at være. Jeg kan tage et meget gammelt brev frem. Det er måske fra min far eller mor. Det er måske fra en gammel ven eller en tidligere elev. Jeg læser dette gamle brev, det varmer og glæder mit sind, for jeg ved ganske sikkert, at de ord står fremdeles til troende. Den 4. juni modtog jeg et brev, hvori der stod: »I anledning af, at jeg rejser til Canada den 4. juni, vil jeg lige skrive et lille brev til mine venner, som jeg traf på Vallekilde, og sige dem tak for alt godt, vi har haft sammen, uden denne vinter på

Vintertid

Vallekilde havde livet ikke været så meget værd for mig.« Han rejste ud i den store verden, samme dag jeg modtog hans brev. I dag fik jeg brev fra en kvinde, jeg ikke kender, men hun har været gift med en af vore gamle elever, som stod os nær. Han døde for et halvt år siden. Nu skriver hans enke: »Jeg ved ikke, om M. nogen sinde opnåede at takke Dem (o: Vallekilde) så meget, som han egentlig vilde, men eet er sikkert: Vallekilde var i hans tanker og hans færd al den tid, vi har kendt hinanden . . . M.'s store mål var, at når børnene blev lidt større, og vi fik bedre råd, skulde vi til Vallekilde til efterårsmøderne, og jeg tror, han tit i tankerne glædede sig dertil og til at vise mig de steder, hvor han havde oplevet sine skønneste og bedste år, dér havde han mødt det største i sit liv. Det siger vi mange tak for.« Sådanne breve, der er skrevet ud af prøvelse, virker forunderligt levende. Og de gemmer en stor rigdom. Måtte så de jævne ord om småt og stort, som jeg i dag, en sildig oktoberdag, skriver ned, nå jert sind med bud fra en

Ved »Egebjerg«

verden, som vi havde kær, og som vi fremdeles vil kende os ved, en verden med mange mangler og fejl, men dog en verden, hvor vi søgte at bekræfte hinanden i, hvad der er værd at leve i og for. Måtte det også stadfæstes, når I om nogle uger læser bogen: »Fra Vallekilde Folkehøjskole«.

Det er oktober. Septembers storme og de første oktoberdages ruskvejr har hærget haven, træerne står allerede ribbede for det meste af løvet, skoven får ikke i år den gyldne farvepragt, som vi kender fra tidligere. De ualmindeligt hårde storme omkring 20. sept. tog meget slemt på frugthøsten, især oppe i den unge plantage på Møllebakken, som ligger meget udsat for nordvesten, 6—7 tons af en samlet frugthøst på ca. 30 tons blæste ned. Høsten i mark og have har gennemgående været god, selv om den vel næppe holdt, hvad den tidlige forsommer så overdådigt varslede. Tørken blev sidst i maj og næsten hele juni ret alvorlig. I visse egne af landet

betød tørken endda fuldt ud en gentagelse af sidste års hjem søgelse, og det blev igen erfaret, hvor afhængige vi er af naturens hændelser.

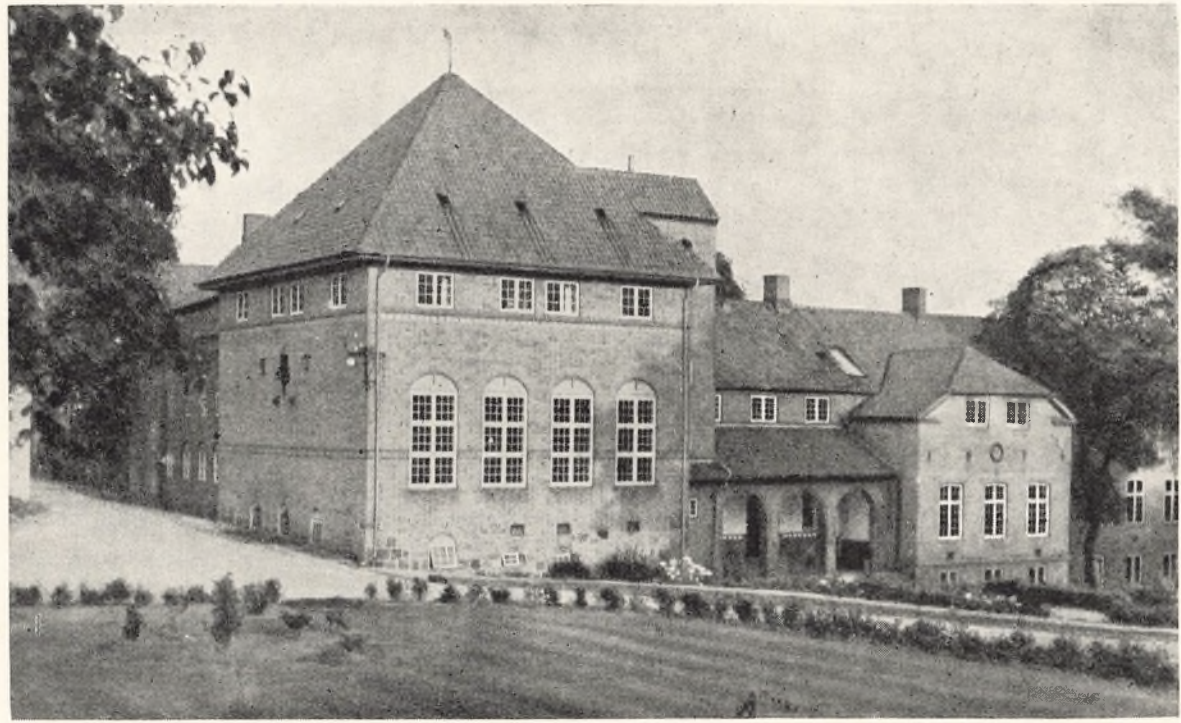
Af ydre forhold kan jeg nævne, at det lykkedes os at mageskifte en fjernereliggende englod med et $5\frac{1}{2}$ tdr. land stort engskifte, som støder op til markens sydlige grænse, dette nye jordstykke kan drives i direkte forbindelse med marken, hvad vi regner for en stor fordel; der hører nu godt 32 tdr. land ager og eng til gårdbruget, mens der ved skolen er godt 8 tdr. i frugtplantage, haveanlæg og byggeplads.

Boldpladsen og Møllebakkens skråning ned mod skolen blev i foråret beplantet, så det nu danner et smukt anlæg, der naturligt slutter sig til buskadset omkring Flisepladsen og for resten også til Troels Triers have.

Pladsen foran det ny materialehus blev ligeledes sidste forår bragt i orden, en smuk stensætning indfatter pladsen, og en plæne skråner ned mod Havehuset, der nu ligger i helt kønne omgivelser.

Mens vort danske folkesamfund i det sidste år har kendt en rolig konsolidering, hvad de økonomiske forhold angår — betinget især af den langt bedre høst i 1948 end i 1947 og den livligere vareudveksling med udlandet — så har verdenspolitiken været mere stormfuld end nogen sinde siden krigens afslutning. Det kan ikke fejle, at den tragiske verdenspolitiske udvikling ikke alene har medført en dyb skuffelse, men har også fremkaldt bitterhed, sorg og trætte nerver. Hvad er det for halvskjulte onde kræfter, som trods næsten alle jævne menneskers afsky for krigen og al dens væsen dog driver os hen imod den store katastrofe? Det kan ikke alene skyldes en uforlignelig modsætning mellem et kapitalistisk og kommunistisk samfundssystem. Der må bag disse modsætninger være helt ud onde kræfter, der kynisk spekulerer og tjener på selve den frygtede katastrofe. Man har hængt u-mennesker, som har gjort sig skyldige i forbrydelser mod menneskeheden. De u-mennesker og upersonlige aktieselskaber, som tjener på systematisk opgejlet folkehad og ny krig, har i alt fald ikke en mindre brøde på samvittigheden. Mon det dog ikke engang skulde blive muligt at ramme krigens ækle bagmænd?

En af de sørgeligste følger af tingenes udvikling er det truende mismod. Hvad kan det altså nytte? Forenede Nationer! Sikkerhedsrådet! Den mellemfolkelige ret! Jo, det kan nytte. Selv om vi vel kender til mismodet, må det ikke tage magten i vort sind. Det kan nytte at arbejde for menneskelighed og ret. De tåber, som spotter dette arbejde, forstår ikke, at det er selve det inderste i mennesket, de spotter. De forsøger at tale dybsindige ord om al idealismes meningsløshed, men forstår ikke, at man kan ikke dræbe al ideal stræben uden samtidig at dræbe mennesket. Der er som bekendt intet, der trætter og virker mismodigt som det at være udenfor, som det passivt at se livet glide forbi een. Og

der er intet, der kalder på menneskeligheden og modet som det at få lov til at blive brugt. Hellere med i nederlaget for sandhed og ret end sidde på tilskuerpladsen med hele den tykke bedreviden i behold.

Men der er jo også en tredje mulighed. Det kunde jo gennem arbejdet blive til sejr. Den kvinde eller mand, som i disse år har været med i hjælpearbejdet i et krigshærges folk, det hjem, som har lukket døre og sind op for et nødstedt menneske, han, som har rakt et bæger koldt vand til en lidende, han er, jo allerede med i sejren, hvordan det så end går med verdenspolitikken.

Jeg må nu tænke på de nærmeste forhold. Vor lærerkreds er heldigvis ret stabil. Hvor naturligt det end er, at der nu og da sker et lærerskifte, så er det dog betydningsfuldt for skolearbejdet her som for de gamle elever, at de fleste lærere bliver på skansen. Som jeg meddelte i mit sidste brev til jer, har Neermann det sidste år haft orlov, han har dels rejst i Norge og Sverige, dels taget sangundervisning i Århus. Men nu fra 1. november deltager Neermann atter i samarbejdet med os. Kristian Bertelsen var sidste vinter ung lærer hos os, og han gjorde udmærket fyldest. En ung lærer, som kan sine ting, og som forstår at komme på naturlig og god kammeratlig fod med eleverne, har de bedste betingelser for at øve en god indflydelse i hele skolelivet. Kristian Bertelsen evnede dette; han er nu gift og virker som lærer i Skelund, hvor han ved siden af gerningen i børneskolen også får tid til at tage del i ungdomsarbejdet, som han både har lyst og evne til.

Børge Haugstrup, som tidligere har været vinterlærer her, trådte sidste efterår i Neermanns sted, han fortsatte på sommerskolen og vil også virke ved den kommende vinterskole.

Elevmødet 1948

Karen Margrethe Olsen fra Kauslunde var hjælpe-lærerinde på sommerskolen og gjorde meget god fyldest. Det er hensigten, at hun fortsætter til sommer med øget timetal.

Vi har haft alle pladser optaget på vinter- og sommerskole. Den sidste blev mod vor hensigt noget overfyldt. Efter at vi havde meldt fuldt hus, bad en grønslænderinde, en færing og en fynsk gårdmandskone om plads, desuden var der jo de fire fra Sydslesvig, disse sidste var vel nok ventede, men jeg havde også ventet, at flere af de tilmeldte vilde melde fra igen. Det skete ikke, og således gik det til, at vi blev 143, mens vi plejer at sige stop ved 136. Da den trange plads kun gør sig gældende på værelserne, mens der er god plads i foredragssal og skolestuer, mener jeg dog ikke, at noget egentligt overbefolkningsproblem opstod.

Eleverne kom som sædvanlig den 3. november. Den følgende formiddag blev godt brugt til holddeling og meddelelser om det forestående arbejde og samliv. Om eftermiddagen holdtes åbningsmøde, hvor Valdemar Nielsen og jeg talte. Om aftenen sang og musik. Så vidt jeg kan skønne, kom alle hurtigt med i skolelivet, hvor der blev arbejdet med lyst i foredragssal, skolestue og gymnastiksal. Det bør også nævnes, at karlene viste et fornøjeligt initiativ og megen dygtighed i tilrettelæggelsen af lørdag-aftenerne. Det blev til morsomme og under tiden meget skønne aftener; vi mindes især Lucia-aftenen med de unge piger og de levende lys og den nordiske aften. Vi vil også sent glemme de varme diskussions-aftener, der kulminerede med folketingsvalget i marts. Dagene forud havde karlene sunget »Marseillaisen« med en brusende kraft og glød, så man måtte vente en anden »Bastille«-dag, men det virkede jo så noget afsvalende, da resultatet af folketingsvalget blev kundgjort: 120 til

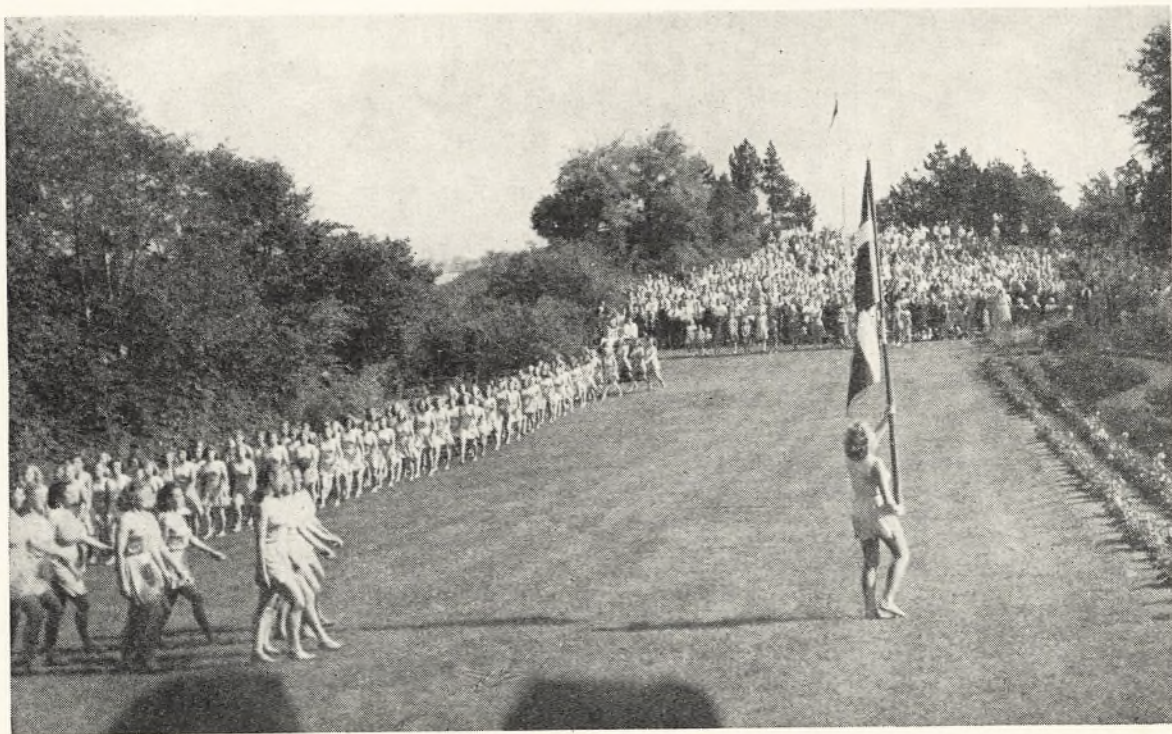

Elevmødet 1948

Venstre, 26 til de Radikale og 22 til Retsforbundet (stemmeret havde eleverne, lærerne og husets folk). Knud Kristensen, Jørgen Jørgensen og Oluf Pedersen havde så veltalende og dygtige arvtagere, at de »gamle« roligt kan se deres politiske løbebanes afslutning i møde.

Vi havde tidligt på vinterskolen et par interessante besøg. Den 14. november kom repræsentanter for den svenske skolekommission, deriblandt rektorerne Karl Hedlund og Honorine Hermelin Grønbech, for at tale med os om ungdomsopdragelse og overvære nogle undervisningstimer. Den 17. november kom 18 sydslesvigske landmænd, deres besøg her var et led i et flere dages besøg hos Odsherreds landmænd. Friseren Karsten Boysen talte dygtigt sine landsmænds og sydslesvigerens sag. Ved månedsmødet den 20. november talte sygeplejerske Ruth Aakerberg om »Fredsvennernes hjælpearbejde« i Norge og Polen. En god film understregede alvorligt det gode foredrag, både foredrag og film gjorde et dybt indtryk på vore unge. Den 30. november holdt rektor Alm fra Siljan-skolen i Sverige foredrag om den ejendommelige kostskole og skolehjemmet oppe i de vidunderlige naturomgivelser. En meget smuk film fortalte både om naturens storslåede skønhed og børnenes fornøjelige færden i hjem og skove, i arbejde og på strålende skifærd. Den 8. december prøvede vi noget nyt i vor egn. Man holdt her på skolen en »Andelsdag«, hvor et par hundrede uddelere og styrelsesmedlemmer for brugsforeningerne i 20. kreds samledes for at høre cand. jur. Laursen fra Andelsskolen tale om brugsforeningernes retslige stilling og sekretær Thor Petersen om by og land i forbrugerbevægelsen. Efter begge foredrag fulgte en livlig forhandling. Mødet sluttede med forevisning af filmen »Fra Vester Nebel til Islands Brygge«. Vore elever fulgte fra først til sidst den righoldige dags forløb. En sådan dag har sin betydning, ikke mindst overfor ung-

Elevmødet 1948

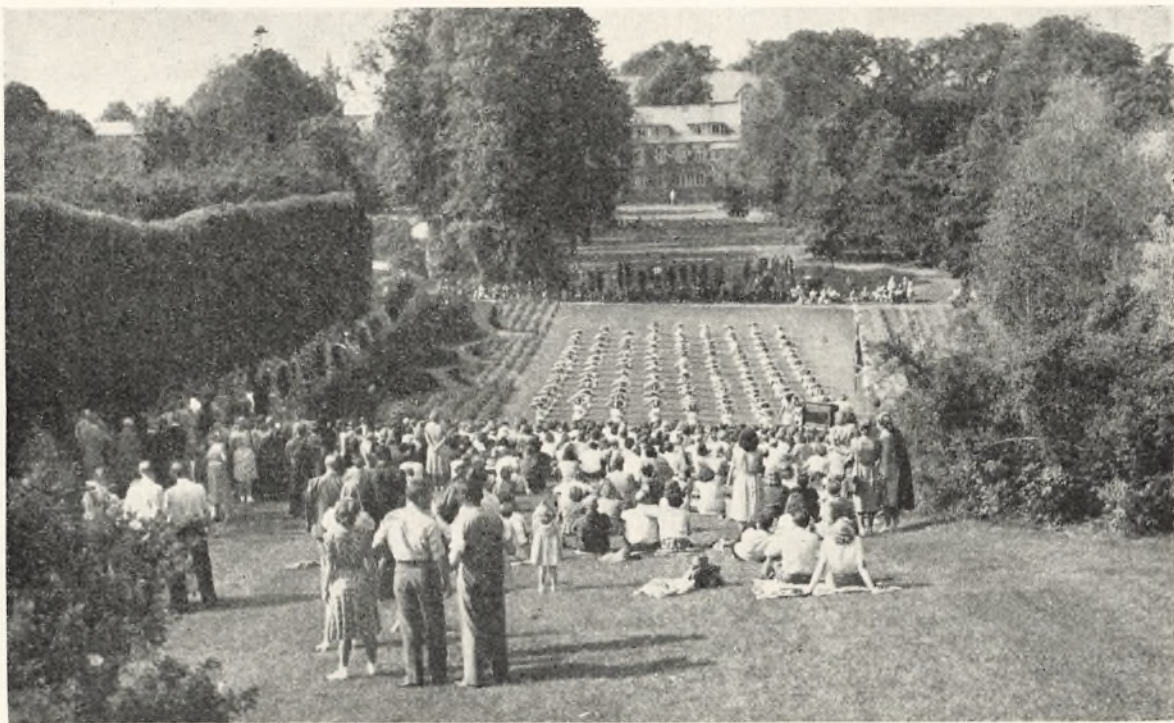

dommen, som alt for ofte savner oplysning og forståelse for hele andelsbevægelsens store opgave.

I juleferien drog alle eleverne til deres hjem undtagen to unge sydslesvigere, som sluttede sig godt til vor husstand.

Vi kom hurtigt i god gænge efter ferien. Vi blev forskåned for sygdom af alvorlig art, mens vi under både alvor og munterhed måtte se vinteren hastigt skride til ende. Af begivenheder nævner jeg endnu nogle. 16.—18. januar samledes en flok af egnens aktive delingsførere under fru Børups og Erik Knudsens ledelse. Den sidste dag talte ved et offentligt møde redaktør Børge Outze om pressen og folkeoplysningen; han redigerer jo fribytterbladet »Information«, hvor han nok fører tidens bedste pen. Han har formået at skabe et højst læseværdigt blad, selv om jeg nok synes, at sensationslysten og navnlig kværuleteriet breder sig rigeligt i spalterne. Det var både værdifuldt og interessant at høre hans foredrag og samtale med ham i et par timer. Den 29. januar havde vi ca. 70 unge fra Højby ungdomsforening i besøg, de ønskede at opleve en dag på højskole. Ideen var god og blev vist til glæde for både gæster og værter.

Fastelavnen forløb på sædvanlig måde. Næsten alle eleverne fulgte lørdag morgen tidlig Killemosen og Valdemar Nielsen til København, hvor de blev travet godt igennem, de blev sagtens dygtigt trætte, men mættet med oplevelser. Mandag holdt vi vinterskolens fest, der forløb på bedste måde. 29. februar og 1. marts holdtes det kirkelige møde, som valgmenigheden indbyder til. Harald Bredsdorff prædikede ved gudstjenesten og talte senere på højskolen; den følgende dag var Halfdan Helweg og Frederik Schrøder ordførere. Mødet var meget godt besøgt. Den 6. marts var elever og lærere Asnæs forsamlingshus' gæster. De gæstfri Asnæsfolk beredte os en festlig aften, som vore elever nok skal huske.

Elevmødet 1948

Den 21. marts, palmesøndag, havde vi forældredag, og samtidig holdt vi vinterskolens afslutningsfest under sædvanlige former. På grund af den tidlige påske måtte vi slutte allerede den 24. marts; skærtorsdag rejste eleverne, men da var foråret allerede under udfoldelse med travlhed i marker og haver. I begyndelsen af april deltog jeg i nogle møder, men kom dog hjem i god tid, så jeg kunde være med at forberede sommerskolen. Om denne fortæller Killemose i det følgende.

Vi er ofte blevet spurgt, hvad vi synes bedst om, en sommerskole eller en vinterskole. Der kan ikke gives noget afgørende svar på det, når man står midt i det. Karleskolen byder på noget, som pigeskolen ikke har — og omvendt. Når man er så heldig at være med både sommer og vinter, så udfylder både det fælles, men også forskellighederne hinanden på en sådan måde, at man oplever den harmoni i det hele, som bliver en følge af at skulle omgås mennesker af begge køn, tage hensyn til unge kvinder og mænds psyke. Det virker inciterende og inspirerende tilbage på en selv.

Sommerpiger kommer — uanset vort omskiftelige vejr — sammen med løvspringet midt i vårens grødetid, foran os er sol og sommer og skønne dage. Hvis man var digter, kunde der nok blive et fint poem ud af dette, hvor unge piger blev forgrundsfigurer i alt det skønne og livsbekræftende. Nu må det nøjes med at blive baggrund for en refererende omtale af begivenhederne under sommerskolen, og denne omtale bliver mest om det, der i sommerens løb er foregået uden for eller ved siden af det daglige regelbundne arbejde. Det skal dog understreges, at det sidste bliver passet, men af det andet er der om sommeren en hel del mere end under vinterskolen. Jeg er dog sikker på, at pigerne ikke vil undvære

Der danses menuet

det, hverken i tiden, eller når de bagefter i erindringen genoplever deres højskoletid.

Traditionen tro mødte eleverne frem den 3. maj. 139 piger var der med det samme. Lidt senere kom vore fire sydslesvigske elever. Vi har lidt svært ved at forstå, at det nu — 3 år efter krigens ophør — skal være nødvendigt med denne forsinkelse for eleverne fra Sydslesvig. Det blev ialt 143 elever denne sommer. For nu at ende det med tallene, så har der med dette 25. pigehold været ialt 3105 kvindelige elever på højskolen her, siden Anna og Uffe Grosen overtog lederhvervet.

Den 4. maj gik vi i lag med inddeling i hold. Der blev ikke holdt noget egentligt åbningsmøde, fordi højskolen deltager i sognets 5. majfest. Denne fest måtte i år på grund af dårligt vejr holdes indendørs på Hørve hotel. Om eftermiddagen hørte vi to foredrag af folketingsmand Jørgen Jørgensen og prof. Flemming Hvidbjerg. Hjem at spise. Om aftenen var der oplæsning af kgl. skuespillerinde Ingeborg Brams. Det var et udmærket møde, men det bliver jo ikke det samme som et åbningsmøde. Dagen efter var det Kr. Himmelfartsdag, som vi af hensyn til de mange helligdage ikke helt ud respekterede som fridag.

Og så var vi i gang, men der var ikke langt til pinsen. I pinsedagene tog de af pigerne, der kunde, hjem, andre rejste på besøg. De tilbageblevne deltog 2. pinsedag i vor traditionelle tur til Sejerø, og da vejret var godt, fik vi det skønne blik ind over Sjælland, Sejerøbugten rundt fra Refsnæs over Nexelø, Vejrhøjbakkens tavl og Skamlebækradioens høje tårne til Sjællands Odde. Alt dette ser bedst ud fra søen — eller fra Sejerø.

Den 27. maj holdt den tidligere tyske højskoleforstander dr. Franz Mockrauer foredrag om *tysk ungdom*, sådan som han havde mødt den under et længere ophold dernede. Der var meget at sige, og bagefter ved kaffe-

bordet måtte F. M. svare på en del spørgsmål. Vi mødte Franz Mockrauer første gang ved et nordisk højskolemøde i Hardanger 1926. Han ledede en tysk højskole til 1933. Så flygtede han til Danmark, senere til Sverige, i dag er han svensk statsborger.

Vi deltog i grundlovsrådet ved Høve strand, hvor pastor Sv. Åge Nielsen, Hjembæk, og folketingsmændene dr. Starcke og Aksel Møller talte. Om aftenen skulde vi have set børnene fra Vallekilde-Hørve gymnastikforening opføre »Et Folkesagn« i Hans Triers have. 5—600 mennesker var samlede, og så begyndte det at regne. Forestillingen blev aflyst med løfte om opførelse næste aften, hvis vejret holdt, — og det gjorde det. Var børnene mere end ked af det med aflysningen, så tog de en fuld oprejsning, da de fik lov at folde sig ud. Det blev en strålende oplevelse at se dem agere — i fuld alvor — som prinser og prinsesser, trolde, underjordiske, gamle og unge. De drivende kræfter, og dem var der mange af, med lærer Larsen, Hørve, som første mand, fik gennem denne opførelse fortjent tak for det store arbejde. Hans Triers have viste sig at være udmærket til at rumme både scene og tilskuerplads.

Den 9. juni var vi en eftermiddag på Orehøje. Udsigten derfra rækker næsten lige så langt som fra Vejrhøj, til Samsø og Djurslands kyst mod vest, til Horns herred og Roskilde domkirketårne mod øst, og så er Odsherred et af de mest kuperede landskaber i Danmark. Det er et fint billede, alle tilrejsende får fra Orehøje. Den 11. juni holdt Augusta Nielsen fra Dansk Folkevirke et foredrag om »Kvinden og samfundet«.

Samarbejdet med egnens gymnastiske ungdomsarbejde fortsætter ad de afstukne baner. Om sommeren er Vallekilde højskole fast deltager ved amtsgymnastikforeningens sommerfest ved Høve strand. I år var det den 20. juni. Vort samlede elevhold er det sidste hold på

gulvet, og, som en af »de gamle« ved festen sagde det: »Når Vallekildepigerne kommer ind, samles alle folk, så kan vi se, hvor mange mennesker der er mødt frem.« Han har ret. Det er også skønt at se det store gulv fyldt med 120—130 samtrænede piger. At pigerne har udbytte af at være med, har vi mange udtalelser for bagefter. Høvefesten er også en fest, hvor idræt, tale og sang — og kunst (skuespil) indgår i en sund harmoni. I år opførte *amatører* fra Holbæk »Indtoget«, skrevet af P. A. Heiberg 1793. Med den fine musik til stykket dannede det en smuk afslutning på dagens alvorlige del.

Den 27. juni fik pigerne igen lejlighed til at vise deres gymnastik. Interesserede mennesker i Gislinge, Kundby m. fl. sogne vil gerne støtte »Red Barnet«s arbejde. Ved en sammenkomst i Vognserup park skulde Grosen tale, vort sangkor synge og pigerne vise gymnastik. Det blev en indholdsrig søndag eftermiddag, vi tilbragte der, og vi er glade for at have medvirket. Festen indbragte over 5000 kr. til »Red Barnet«.

I slutningen af juni begynder vi forberedelserne til vor store udflugt. I år vilde vi forsøge vor tradition fra før 1940 optaget igen med en tur til Kullen. Der var ikke så få besværligheder at overvinde, men ved hjælp af »Norden« lykkedes det os at få bevilget 2 svenske kroner til hver elev og 5 til hver af lærerne. (Det kan i hvert fald ikke ødelægge statsbalancen!). Desuden fik vi lov til at købe returbillet Helsingør—Helsingborg—Mølle for danske penge. Vi vilde gerne have sejlet fra Helsingborg som tidligere, men denne øresundsfart er ikke optaget efter krigen endnu.

Tirsdag den 6. juli startede vi så fra skolen i rutebiler Kl. 4,30. Det blev en strålende køretur gennem Horns Herred, gennem Frederikssund, Slangerup, Hillerød til Helsingør — i morgensol. Vi måtte fire gange igennem

Fra Kullen (Palnatokes kløft)

tolden, og selv om tolderne ikke forsøgte at tolde noget fra os, så tog det alligevel lang tid, fordi vi kørte på fællespas, og de vilde alle 4 gange have rede på, at tallet passede. I skarp trav nåede vi toget i Helsingborg, og så gik det med elektrisk tog i stor fart over et ujævnt spor med megen rysten ad Kullen til. Snart dukker Kullens runde banke frem, og hurtigt er vi på vej ad spidsen på en ujævn klippesti, hvor det går op og ned. Morsomt var det, men besværlighederne var endnu ikke forbi. En meget nidkær ledvogter vilde også have det absolut nøjagtige tal for at få de 15 svenske ører, det koster at komme indenfor. Han var så tvær, at nogle af os var ved at få det strenge ansigt på.

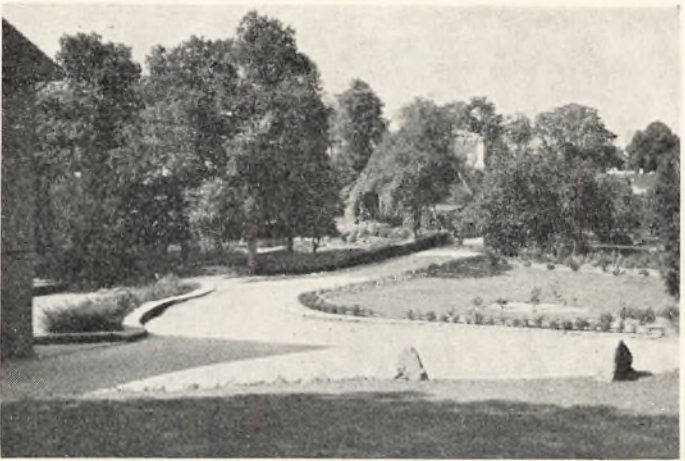
Kullen er kampesten, solskin var det og fint vejr, så vi skal nok huske den oplevelse. De 2 kr. rakte ikke langt til de herligheder, der var at hente i de Mølle-butikker, men de blev brugt. Kl. 16 måtte vi fra Helsingborg igen. Ved elskværdighed fra ledelsen af Frederiksborg Slot fik vi dette at se fra Kl. 18,30 til 20. Det var en fin af-

På Kullen

slutning på denne dag. Turen hjem gik gennem Nord-sjælland, gennem Roskilde i aftensol, og inden midnat var vi hjemme igen.

Elevmødet, i år den 17.—18. juli, er vor største fest, den vi gør store forberedelser til, den vi på stedet glæder os til længe i forvejen. I år slap lærerkredsen for at »lære« et skuespil, som hører med i programmet. Amatørskuespillere i Odsherred vilde også støtte »Red Barnet«s arbejde. De havde forberedt »Hakon Jarl«. De indtjente penge skulde bruges til dette formål. Premieren skulde foregå ved vort elevmøde. Det medførte, at flere prøver blev afholdt på skolen, ligesom vi var publikum ved generalprøven.

Det nye anlæg

De ca. 1200 tilskuere, der så det ved elevmødet, fik et udmærket indtryk af denne tragedie, der ikke er så kendt længere.

Der var dog adskillige af »de gamle«, som følte sig snydt ved ikke at se lærerkredsen optræde på scenen. — Derimod havde Ane Margrethe Winther Madsen og hendes medhjælper Karen Margrethe Olsen i samarbejde med 50 elever indarbejdet en menuet med tilføjelser, og det tør nok siges, at da de optrædende, iklædt lange fine kjoler- viste, hvad de kunde, ved elevmødet, ved forældredagen, ved den »aften på højskole« for egnens folk, var der ikke alene forbavselse, men beundring. Mærkeligt, at ingen har fundet på det før her. Med Kuhlaus musik dansede og nejede pigerne på vor skønne græsplæne sådan, at det virkede som en klassisk skønhedsåbenbaring.

Iøvrigt forløb elevmødet efter planen. Lørdag aften var der foredrag af Valdemar Nielsen. Søndag formiddag gudstjeneste. Om eftermiddagen talte Grosen i haven.

Et danskhold

Der var korte taler samme sted af forstander Lars Bæk-høj, Kr. Killemoser og Ane Margrethe Winther Madsen. Derefter korsang under ledelse af Inga Nielsen. Gymnastik på den lave plæne. Aftensmad. Skuespil. Afslutning. Omkring 1200 mennesker var samlet ved dette elevmøde, der vil fylde en smuk plads ved siden af de 24 forrige i Grosens tid.

Den følgende tirsdag havde vi »en aften på højskole« med fremvisning af gymnastik, sangkor og menuet. Dagen efter var der forældredag. Omkring 100 forældre fik en dag på højskole ud af det sammen med døtrene. Det var en god dag.

Den 22. juli rullede en fint udstyret rutebil op foran skolen. Den var fyldt med svejtsere, der var på tilbagevej på en tur, der havde gået så langt mod nord som til Trondheim. Det var et morsomt besøg. En fhv. dansk højskoleelev på Vrå højskole, nu lærer i Svejts, var tolk og ordfører. Det vekslede med taler og især sang. De fik også noget af en dag på højskole ud af det. Iøvrigt

Fra Orehøje

»hvilede« de to dage i Asnæs sogn med privat indkvartering, med møder i pavillonen ved Høve strand. Jeg vil tro, at svejtserne har haft lige så meget udbytte derved som Asnæsboerne.

Så havde vi en god ugestid tilbage, og det blev en rolig og god uge. Det vil alle gamle elever kunne forstå. Der blev i denne uge sagt noget om de festligheder, vi skulde have i oktober, og som der på andet sted er fortalt om.

Afslutningen har altid sit vemodige præg — både sommer og vinter. Men har vi delt noget værdifuldt i den tid, vi har været sammen, vil det binde os i et fællesskab, der vil vare langt ud i fremtiden, for mange hele livet. Jeg er enig med pigerne i, at sommeren 1948 blev en god sommer.

Kr. Killemosen.

Først i august havde »Samfundet Dansk Kirkesang« møde her under ledelse af magister Mogens Wöldike.

Fra Orehøje

Selv om mange møder med betydelige forudsætninger, er det alligevel forbavsende, hvor store resultater man når under de 4—5 dages ihærdige samarbejde. Det viste sig både ved sangaftenen i gymnastiksalen og ved kirkekoncerten i Sorø kirke. Samfundet udfører et højest værdifuldt arbejde, og det undrer een, at man fra enkelte sider endnu prøver på tåbeligt at mistænkeliggøre det alvorlige arbejde for salmesangens fremme.

Den 19.—22. sept. holdt vi efterårsmøde, trods storm og regn med sædvanlig stor tilslutning. Vi havde en del boende gæster. Foruden skolens egne lærere talte grænseforeningens formand, Holger Andersen, præsterne Harald Bredsdorff, Uffe Hansen og H. Helweg, skolemændene Knud Hansen, Hal Koch og Johs. Petersen-Dalum og magister Jens Rosenkjær. Kgl. kammersanger Einar Nørby og frue sang søndag aften, skuespillerinde Louise Jørgensen og sceneinstruktør Svend Methling læste henholdsvis mandag og tirsdag aften »Judiths bog« og »Henrik IV«.

Fra »Hakon Jarl«-opførelsen

Mangeårig sygeplejerske ved Vallekilde højskole, Kristence Sørensen, døde den 7. maj.

Stence, som hun altid hed her, fødtes i Føns sogn på Fyn 21. november 1865; hendes far var smed, men drev siden en landejendom. Stence kom i sin ungdom på Vrigsted og Askov højskole, hvorefter hun tog uddannelse som sygeplejerske. Som sygeplejerske virkede hun en kort tid i Års og i København, men blev så menighedssygeplejerske her i kommunen, hvor hun, med en kort afbrydelse, virkede i en række år, inden hun fik sin faste gerning her på højskolen. Stence var et sjældent menneske. Hun var tapper og opfindsom, frisk og kærlig, først og sidst trofast overfor sine venner; hun kunde klare sig med lidt, ikke alene, når det gjaldt personlige fornødenheder, men også når der var tale om hjælpemidler i sygeplejen. På hende kunde man gerne anvende Grundtvigs moders valgsprog: hellere død end rådvild. Stence fandt altid på råd. Med tappert sind og et sjældent godt håndslag tog hun fat på den nærmest foreliggende opgave. Som hun aldrig pylrede om sig selv,

sådan foragtede hun ømskindethed hos andre; al sentimental selvmedlidenhed fejede hun bort med en frisk bemærkning; men stod hun overfor det meget alvorlige sygdomstilfælde, var der ingen grænser for hendes omsorg og mildhed. Med sin praktiske duelighed og store selvhjulpenhed i alle ydre forhold var Stence et fromt og barnligt lille menneske, som ydmygt og glad kunde tage imod Guds gave i Jesus Kristus. Hun kunde også være rørende taknemmelig, når hun nu som ældre, næsten blind, mødte menneskers godhed.

De sidste mange år levede Stence hos sine gamle forældre og søstre i Middelfart; men her i egnen vil mange hjem så vel som mange lærere og elever fra Vallekilde højskole tænke på hende med oprigtig tak og glæde.

Den 17. februar døde murersvend Sofus Hansen, Hørve. Han deltog meget trofast i gudstjenesten i Korskirken, og alt, hvad der havde forbindelse med menigheden dér, lå ham varmt på sinde. Jeg har den særlige grund til at nævne hans navn her, at han i sine sidste to leveår udførte meget og godt arbejde her på højskolen. Sofus Hansen udførte en væsentlig del af murerarbejdet i forbindelse med ombygningen af det store køkken, ligeså med opførelsen af det ny materialehus; han var meget samvittighedsfuld i sin gerning og lavede her første klasses arbejde.

Til sidst vil jeg gerne sige jer tak for året, der svandt. Og alle vi, som har vor gerning her i Vallekilde, beder jer modtage en hjertelig hilsen med ønsket om en god jul.

Luffe Grosen.

Tak!

Den 21. oktober var vor sølvbryllupsdag. Familie og venner samledes den dag med os.

Den 1. november var det 25 år siden, vi overtog ledelsen af Vallekilde folkehøjskole. I den anledning samledes vi allerede lørdag den 23. oktober med byens og mange af omegnens mennesker til en festlighed.

Vi mødte ved begge lejligheder en overstrømmende venlighed og godhed, som vi gerne vil sige hjertelig tak for. Her i årsskriftet vil vi navnlig takke jer gamle elever for den store gave (et herligt Hornung & Møller flygel), I gav os, elevforeningen for dens smukke gaver og elevkredsene i Vendsyssel, på Fyn og Stevns for hilsener og skønne gaver.

Fra gamle medarbejdere i husholdningen, mark og have modtog vi en fin pladespiller, som vi af hensyn til skolen og os selv længe har ønsket, og som vi nu vil gøre megen brug af.

For den og for jeres hilsen gennem den smukke adresse, der fulgte med, har vi forsøgt at sige hver enkelt tak; men adresserne har været ufuldkomne, så vi er ikke sikre på, vor tak er nået ud til alle. Men vi vil da gerne hermed sige, at vi er jer inderligt taknemmelige for al godhed, I har vist os nu som før.

Vallekilde i november 1948.

ANNA og UFFE GROSEN

Sidste skoleårs elever.

Vinterholdet 1947—48.

Aggerholm, Jens Kristian, »Nissumgaard«, Durup, Jylland.

Albrechtsen, Helge, Barup, Stubbekøbing, Falster.

Andersen, Aage, Bjergby, Erslev, Mors.

Andersen, Myrup Johannes, Gl. Vindblæs, Vindblæs St.

Andersen, Niels Søborg, Yderby, Sjællands Odde.

Andersen, Tage, Niløse, Dianalund St.

Andersen, Torben, Askov Møllegaard, Bøgesø.

Andreasen, Kaj Kastberg, Dybe, Bonnet.

Barslund, Andreas, Kongsgaard, Hjerm.

Bertelsen, Aage, Herborg.

Bjerregaard, Johannes, Vitved, Skanderborg.

Boesen, Tage, Gummehjerggaard, Nr. Broby.

Bondesen, Poul, Hospitalsgade 3, Kolding.

Bredahl, Hans Thøisen, Branderup, Jylland.

Bust, Aksel, Løvel, Viborg.

Carstensen, Børge, Overvindinge, Klarskov.

Carstensen, Mathias, Karoline Amalievej 16, Svendborg.

Christensen, Arne, Bringstrup, Ringsted.

Christensen, Asger, Nees, Vemb.

Christensen, Ernst Henrik, Nyholm, Tirs.

Christensen, Tage Hans Edvard, Skeldgaardsstræde, Tømmerup, Kastrup, Amager.

Ellegaard, Kristen, Halsmose, Haastrup.

Frandsen, Birger Frands, »Højgaard«, Billum, Vestjylland.

Friberg, Eyvind, Kasernevej 6, Holbæk.

From, Aage, Grønnebæk, Jels.

Hansen, Aksel, Vedbynørre, Frederikslund.

Hansen, Herman, Nakke, Nykøbing Sj.

Hansen, Oskar, Harekærgaard, St. Salby, Køge.
 Hansen, Peer, Nordskov, Bjælkerup, Storehedinge.
 Hansen, Poul Aage, Kastel, Ørbæk.
 Hejgaard, Tage, Saxild, Odder.
 Hjelholt, Ole, Hjelholt, Rygaard.
 Hjortkjær, Ejnar, »Toftegaard«, Vamdrup.
 Høj, Laurids Chr., »Højgaard«, Vostrup.

Ilsø, Marinus, Gjettrup, Glejbjerg.

Jensen, Anders Bang, Stokbæk, Sig.
 Jensen, Andreas, Nr. Kongerslev, Kongerslev.
 Jensen, Hans, Horreby, Karleby, Falster.
 Jensen, Hans Erik Esbjerg, »Hvedelykkegaard«, Sj. Odde.
 Jensen, Henning, Ulse Olstrup, Rønnede.
 Jensen, Kaj, Tune, Hedehusene.
 Jensen, Niels Chr., Nr. Kongerslev, Kongerslev.
 Jensen, Vagn, Svejstrup, Ry.
 Jeppesen, Per, Risagergaard, Ramsøllille, Havdrup.
 Jespersen, Hans Aage, »Højbogaard«, Nr. Aaby.
 Jochumsen, Laurits, »Graarupgaard«, Hornum.
 Johannsen, Christian Nissen, Heds, Tinglev.
 Johnsen, Ove, Bjælkerup, Storehedinge.
 Jørgensen, Arne, Vaabensted, Sakskøbing.
 Jørgensen, Knud Børge, Markeslev, Hørby, Holbæk.
 Jørgensen, Lars Chr., Framlev Mark, Lillering.

Kalstrup, Jens, Mejlby, Hjortshøj.

Keden, Hans Werno, Breklum b. Bredstedt, Husum Amt,
 Sydslesvig.

Knudsen, Henning, Hørby, Hobro.

Knudsen, Peder, »Solvang«, Spjald.

Kristensen, Egon Hyldahl, Pederstrup St.

Kristensen, Kristen Rasmussen, Ollerup, Bredsten, Vejle.

Kærgaard, S. Jørgen, Møllerup, Ørum, Sdl.

Lanng, Jørgen, Vorning, Hammershøj.

Larsen, Bendt, Bognæs, Holbæk.

Larsen, Børge, Gærup, Korinth.

Larsen, Carl Møller, Østrup, Otterup.

Larsen, Ebbe Boesgaard, »Nørrehavegrd.«, Rudkøbing.

Larsen, Elvin Kaj, Tostrup, Stege, Møn.

Larsen, Erik Skovby, Bjælkerup, Storehedinge.

Larsen, Frede Kjær, Grønnegyden, Søhus.

Larsen, Knud Scharndorff, Østrup, Ugerløse.

Lautrup, Peter, Grønnebæk, Jels.

Lykke, Svend Evald, Nees, Vemb.

Lykke, Verner, Nees, Vemb.

Madsen, Helge, Asp, Struer.

Matthieseg, Otto Verner, Øster-Ørsted, Husum Amt, Syd-
slesvig.

Mortensen, Kaj Renner, »Pugerupg.«, Sædinge, Rødby.

Møller, Frede, Bjergby, Erslev, Mors.

Møller, Marius Jørgensen, Hornslet.

Nielsen, Arne, Kølsengaard, Løgstrup.

Nielsen, Ejler, Havrebæk, Holtet, Gandrup.

Nielsen, Ejner Boe, Holme Vorning, Hammershøj.

Nielsen, Ernst, Hørby, Holbæk.

Nielsen, Henning, Hæstrup, Vendsyssel.

Nielsen, Henning Erland, »Meldg.«, Marbjerg, Holstebro.

Nielsen, Holger Kurt, Venslev, Rude.

Nielsen, Ivar, »Kildevang«, Tornved, Jyderup.

Nielsen, Kai Martin, Gallemose, Stokkemarke.

Nielsen, Karl, Langholt Hotel, Langholt.

Nielsen, Kildeby, Soderup, Tølløse.

Nielsen, Knud, Tokkerup, Fakse.

Nielsen, Otto, Rønde Mark, Rønde.

Nielsen, Roar Bonde, Olling, Sdr. Hygum.

Nielsen, Willy, Pelykke, Simmerbølle, Langel.

Nissen, Carl Sandø, Antvorskov Højskole, Slagelse.

Nørgaard, Knud Friis, »Godthaab«, Elsted, Lystrup.

Nørgaard, Peter, Kvorning, Hammershøj.

Olesen, Elmer, Videbæk.

Olesen, Søren Jørgen, Haarby Mark, Skanderborg.

Olsen, Jarl, »Karensminde«, Boulstrup.

Olsen, Jørgen, Venslev, Rude.

Olsen, Jørgen Villum, Lyngerup, Krogstrup.

Plauborg, M. Eyvind, Galtho, Tistrup.

Pedersen, Andreas, Lykkeby, Hanning, Skern.

Pedersen, Hans, Gaarde.

Pedersen, Jens P. Daugbjerg, »Ørumgaard«, Ørum, Sdl.
 Pedersen, Knud Ravn, Karlby, Hornslet.
 Pedersen, Ove Riis, Kirkebæk, Ravnstrup, Jylland.
 Pedersen, Svend Aage, Ferring, Bonnet.
 Pedersen, Sven Houmann, »Hougaard«, Askeby, Møn.
 Petersen, Johannes Lassen, Ribe.
 Petersen, Verner, »Rækmarkgaard«, Hørby, Holbæk.
 Pilegaard, Hans, Kaptajngaarden, V. Hæsinge.
 Poulsen, Anker Johannes, Flyvbjerg, Jerslev, Jylland.
 Poulsen, Peter Verner, Staksrøde, Barrit.

Rasmussen, Aage, Haugbølle, Langeland.
 Rasmussen, Elon Henning, »Hedegaarden«, Rosmus, Balle.
 Rasmussen, Karl, Vejrup Mark, Brenderup.
 Rasmussen, Poul Erik, »Enghavegaard«, Karlby, Hornslet.

Sandal, Bent, Udby, Holbæk.
 Severinsen, Knud Kildahl, Rimsø, Tornled.
 Stigkær, Arne, Stigkærgaard, Lumsaas.
 Stuber, Willy, Galmis, Rüttenen, Solohurn, Schweiz.
 Svendsen, Arne, Stauning, Skern.
 Søndergaard, Niels Erik, Ølstrup Lervang, Ringkøbing.
 Sørensen, Erland, Tostrup, Stege, Møn.
 Sørensen, Harry, Nr. Tranders Kær, Aalborg.
 Sørensen, Jens Kristian, Slaglille, Fjenneslev.
 Sørensen, Karl, Jaungyde, Ry.

Thulstrup, Arne Asp, Trængstrup, Støvring.
 Toft, Arne Halkjær, Røjkjær, Husby, Ulfborg.

Vestergaard, Henrik, Lyhne, Ølgod.
 Villadsen, Marinus Erik, Nr. Tranders, Aalborg.
 Vind, Peder, Blaaholm, Esbjerg.

Øvlisen, Svend Aage Røjgaard, »Vesterskovgaard«, Odder.

Sommerholdet 1948.

Aggerholm, Mette Marie, »Nissumgaard«, Aasted, Durup.
 Andersen, Inge Kirsten, Skelund.
 Andersen, Johanne Krøgh, Tørringe, Brobyværk.

Andersen, Karen, Strammelse, Landet B, Svendborg.
 Andersen, Margrethe Fonager, »Brandtoft«, Vind.
 Andresen, Annemarie, Hjelmallé 12, Aabenraa.

Bach, Ragna, Ilse Vestergaard, Ulstrup.
 Bak, Elisabeth, Lyby.
 Bertelsen, Christine, Rebbøl Centralsk., Bolderslev, Sdri.
 Bisgaard, Else Marie, Nysum, Arden.
 Bjerremann, Erna, Barrit.
 Bomholt, Ellen, »Hougaard«, Lystrup.
 Brandhøj, Ruth, Faarup, Mors.
 Brandstrup, Kirsten, Egaa, Hjortshøj.
 Brogaard, Signe Skouenborg, »Barritgaard«, Barrit.
 Brogaard, Sigrun, Fensten, Ørting.

Christensen, Anna Margretha, Rousthøje, Varde.
 Christensen, Inger, Kallerup, Todbøl, Thy.
 Christensen, Inger, Nørre Kollund.
 Christensen, Inger Schou, Kirkebogrd., Øster Marie, Bornh.
 Christensen, Ruth, »Birkelund«, Allested.
 Christensen, Ruth, Mølvang, Jelling.
 Clausen, Johanne Voldum, Skolen, Holsted.

Dahlstrup, Tove, Aabybro, Vendsyssel.
 Egekvist, Ingrid, Taastrup Realskole, Taastrup.
 Eskildsen, Kathrine, Bøvling, Bøvlingebjerg.

Fischer, Elisabeth, Undløse, Tølløse.
 Fischer, Margrethe, Undløse, Tølløse.
 Frank, Elisabeth Brogaard, Røjbøl, Øster-Lindet.

Geertsen, Karen, Aasted Skole, Durup, Salling.
 Gravesen, Andrea, Skoldborg, Outrup.
 Grosen, Ellen, Egaa, Hjortshøj.
 Grosen, Inger, Karlby, Hornslet.

Hald, Anna, Spørring, Aarhus.
 Hald, Dorthea, Spørring, Aarhus.
 Hansen, Anne, Nr. Bork.
 Hansen, Asta, »Dybdalsgaarden«, Klovtoft, Jels.
 Hansen, Birthe, Ramsøllille, Havdrup.
 Hansen, Edith Bodil, Smaakær, Ravning St.

Hansen, Inga, Vestergade, Stoholm.
 Hansen, Ingrid, Rugstedlund, Vejle.
 Hansen, Lilly, Rækkeby, Tæbring, Mors.
 Hansen, Oda, Mølvang, Jelling.
 Heinesen, Katrina, Lervig, Færøerne.
 Henriksen, Irene, Overby, Sj. Odde.
 Hougaard, Ellen, Lundsgaard Kni, Ørum, Djursland.

Iversen, Dora, Randsig, Outrup.

Jakobsen, Solveig Frank, Møgelbjerg, Sparkær.
 Jensen, Agnes, Vesterbæk, Sig.
 Jensen, Ella, Hjerup, Aarup.
 Jensen, Ellen Elise, »Strandg.«, Lyngby, Kirkehyllinge.
 Jensen, Emmy, Søby, Hornslet.
 Jensen, Gerda, Balle-Kanne, Odder.
 Jensen, Inger, »Lyshøjg.«, Sæby, Kr. Hyllinge.
 Jensen, Karen, »Alderstrøst«, Lendum, Sindal.
 Jensen, Karen Margrethe, Søby, Hornslet.
 Jensen, Karla, Vallund, Ølgod.
 Jensen, Kirsten, »Rosnæs«, Bakkehølle, Nyraad.
 Jensen, Lilli Høj, »Højgaard«, Borre, Oksbøl.
 Jespersen, Grethe, »Aarup Kærgaard«, Hammershøj.
 Johansen, Othilde, Stormsgaard, Ravsted, Sdrj.
 Johnsen, Kirstine, Vester Nebel, Kolding.
 Jørgensen, Karen Kjær, Kellerup, Ringe, Fyn.
 Jørgensen, Rigmor, Hune, Blokhus.
 Jørgensen, Valborg, »Kileager«, Nørreballe.

Kirk, Margrethe, Madum, Ulfborg.
 Kirkegaard, Johanne, No.
 Kjær, Bodil, Højen, Vejle.
 Kjær, Margit Vinter, Taaning, Skanderborg.
 Kjær, Marianne Kronborg, Vust.
 Knudsen, Gudrun, Tønneskov, Rynkeby, Fyn.
 Knudsen, Johanne, Kornsgyden, Rynkeby, Fyn.
 Knudsen, Karen, Brørup, Hylke.
 Korsgaard, Inger, Vester Thorup.
 Kristensen, Ellen, Brørdrup, Gadstrup St.
 Kristoffersen, Theodora, Godthaab, Grønland.
 Kusk, Anna-Marie, Toustrup.
 Kærgaard, Anna, Lyby.

Larsen, Ane, Bispebjerg Parkallé 80, København NV.
 Larsen, Annelise, Karlby, Hornslet.
 Larsen, Grethe, Hv. Sande, Ringkøbing.
 Lassen, Dora, Köhnholz, Thumbry, Sydschlezwig.

Madsen, Esther Øllgaard, Uldbæk, Lyhne, Ølgod.
 Midtgaard, Kirsten Flinch, Søby, Hou.
 Mikkelsen, Ella, Kragelund, Silkeborg.
 Mogensen, Alma, Astrup, Solbjerg, Aarhus.
 Mortensen, Karen, Sildeballe, Tranebjerg, Samsø.
 Møller, Erna, Vollerup, Bolderslev.

Nannerup, Anna, Selde, Roslev.
 Nielsen, Anna Kristiane, Gullerup, Sundby, Mors.
 Nielsen, Bodil, Boholt, Øksendrup, Fyn.
 Nielsen, Bodil Kristine, Taaning, Skanderborg.
 Nielsen, Edel, Vejen, Bindslev.
 Nielsen, Eline, Torp Mark, Østbirk.
 Nielsen, Elise Grethe, »Fredelund«, Barrit, Jylland.
 Nielsen, Elly, Sprove Forskole, Stege, Møen.
 Nielsen, Helga, Mølkjærhuse, Durup.
 Nielsen, Jesie Kaltoft, Smaakær, Ravnng.
 Nielsen, Kirstine Schmidt, »Staunbo«, Janderup.
 Nielsen, Magna Seierskilde, Hjemly, Torp, Thisted.
 Nielsen, Marie L., Faaborg, Varde.
 Nielsen, Mette Christine, c/o Simon N., Hønkys, Røde Kro.
 Nielsen, Petra, Banegaardsg. 7, Bredsted, Sydslesvig.
 Nielsen, Signe, Haastrup.
 Nielsen, Sigrid Marie, »Skovlundgaard«, Egense.

Olesen, Dagny, Randersvej, Mariager.
 Overgaard, Olga Kirstine, Gullerup, Sundby, Mors.

Pallesen, Erna, Galtho, Tistrup.
 Pallesen, Grethe, Vestergade, Stoholm.
 Pedersen, Anna-Marie, Labing, Harlev.
 Pedersen, Edith Borchert, Systofte, Nykøbing F.
 Pedersen, Erna Margrethe, Astrup, Aarhus.
 Pedersen, Esther, Risager, Haastrup.
 Pedersen, Inger Margrethe, Balslev, Ejby.
 Pedersen, Karen Margrethe, Kr. Fjenneslev, Fj.
 Pedersen, Mette Karen, Særmark, Holsted.

Pedersen, Misse, Rugstedlund, Vejle.
 Pedersen, Sigrid Marie, »Lundshøj«, Egense.
 Petersen, Gudrun, Høve, Dalmose.
 Petersen, Anna Marie Poulsen, Skørring, Mørke.
 Præst, Dorthe, Møllegade 8, Skive.
 Præst, Marie, Frammerslev, Balling.
 Prühs, Meta, Bydelsdorf, Sydslesvig.

Rasmussen, Dagny Kromann, Sdr. Kirkeby, Egebjærg.
 Rasmussen, Else, Dognshøjrup, Stenstrup.
 Rasmussen, Henny, »Fastruplund«, Engesvang.
 Rasmussen, Minna, Skørring, Mørke.
 Rindom, Inger Marie, Stauning, Dejbjerg.

Schicht, Gertrud, 24b] Flensburg, Duborggade 65¹.
 Schmidt, Gertrud, Øster-Lindet.
 Skipper, Esther, Sættrup, Hornum.
 Skov, Kaja, Aabybro.
 Stenum, Helga, »Kratgaarden«, Skibbild.
 Svejnbæk, Olga, Skolegade 3, Odder.
 Sørensen, Asta, Faaborg, Varde.
 Sørensen, Else, »Toftebakkegaard«, St. Merløse.
 Sørensen, Else Elisabeth, »Pedersminde«, Hjortshøj.
 Sørensen, Signe, Røjle Skov, Strib.

Tange, Vera, Flade, Nykøbing Mors.
 Thomsen, Eva, Bækhus, Outrup.
 Thomsen, Frederikke, Hauge, Tistrup.
 Tinggaard, Bertha Marie, »Tinggaard«, Sevel, Vinderup.

Wottborg, Mette, Østerild, Thy.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1947—48.

	Vinter	Sommer	Ialt
Fra København	0	1	1
— Københavns amt	1	1	2
— Roskilde amt	3	4	7
— Frederiksborg amt	1	0	1
— Holbæk amt	14	5	19
— Sorø amt	6	2	8
— Præstø amt	10	2	12
— Odense-Assens amt	4	6	10
— Svendborg amt	10	9	19
— Maribo amt	5	3	8
— Ålborg amt	10	5	15
— Hjørring amt	2	3	5
— Viborg amt	9	15	24
— Thisted amt	2	10	12
— Århus amt	5	11	16
— Skanderborg amt	4	5	9
— Randers amt	7	10	17
— Ribe amt	8	14	22
— Ringkøbing amt	18	11	29
— Vejle amt	3	11	14
— Haderslev amt	4	3	7
— Åbenrå amt	0	4	4
— Tønder amt	1	1	2
— Sønderborg amt	1	0	1
— Bornholm amt	0	1	1
— Færø amt	0	1	1
— Andre lande	3	5	8
Ialt....	131	143	274

Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening

12. juli 1947—12. juli 1948.

	Kr.	Ø.		Kr.	Ø.
Indtægt.			Udgift.		
Kassebeholdning 12. juli 1947	13681	94	Trykning af årsskriftet	5550	00
Medlemsbidrag	12386	64	Porto	2722	54
Salg af gl. årsskrifter	15	00	Forsendelse af årsskriftet	165	00
Gave	5	00	Bestyrelsens rejseudgifter	18	00
Renter	381	76	Understøttelse til elever	535	00
			Konvolutter og blanketter	385	50
			Kassererens løn	400	00
			Bidrag til sydslesvigsk højskole	1000	00
			Kartoteksarbejde og kort	170	50
			Flag (Tinghøj)	86	10
			Opstilling af flagstang	92	00
			Forskelligt	40	00
			Kassebeholdning 12. juli 1948	15305	70
	26470	34		26470	34

Regnskabet er gennemgået og fundet rigtigt, kassebeholdningen er tilstede.

Vallekilde, d. 13/7 1948. Valdemar Nielsen. Vagn Aage Fredslund.

Blandede meddelelser.

Bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« trykkes i 5000 eksemplarer.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles lærlingeforening« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 3 kr. Medlemmer af lærlingeforeningen vil først i december få årsskriftet tilsendt på postopkrævning. *Forandring af adresse må meldes til kassereren, frk. Karen Nielsen, Vallekilde, inden hvert års 1. sept. Medlemmer, som ikke inden denne dato skriftligt har udmeldt sig af lærlingeforeningen, er pligtige at betale årsbidraget.*

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge (elevmøde) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli*. Mange af deltagerne kommer den foregående lørdag aften. *Tæpper, lagner og håndklæde må medbringes*. Nogle kan måske let medbringe et telt. *Ernæringskort, kaffe og sukker in natura, medbringes.*

Efterårsmødet 1949 afholdes i de *4 dage søndag—onsdag den 18.—21. sept.* Alle er velkomne. De, der ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og medbringe sengetøj og ernæringskort. Sukker og kaffe medbringes in natura.

Lokale elevmøder vil antagelig blive afholdt de sædvanlige steder, således på Egå efterskole ved Århus den

første søndag i september; der bliver også møder i Hjørring og Skjern. Ved elevmødet i Vallekilde i juli vil der blive givet nærmere besked. Vi henviser i øvrigt til bekendtgørelser i de lokale aviser.

Skolen får helt eller delvis frit tilsendt et stort antal dagblade, ugeblade og tidsskrifter. Vi påskønner denne imødekommenhed og takker derfor.

Hvis nogen af vore tidligere sommerelever skulde ønske at blive vore medhjælpere i spisestue eller køkken, vil vi være dem taknemmelige, om de i god tid vil sende besked til os.

Vi har det sidste år udarbejdet et nyt kartotek over elevforeningens medlemmer. Vi har i de to foregående årsskrifter opfordret medlemmerne til at indsende til forstander Uffe Grosen navn, elevårgang og fuldstændig adresse. Mange har desværre forsømt at gøre dette. Da dette årsskrift udsendes efter den nye medlemsliste, vil en del gamle elever derfor komme til at savne årsskriftet; de kan omgående få det tilsendt på sædvanlig måde, når vi får oplysning om navn, elevårgang og fuldstændig adresse.

Dansk Folkehøjskole i Sydslesvig

I sidste årgang »Fra Vallekilde Folkehøjskole« gav jeg en kort redegørelse for planerne om en dansk folkehøjskole i Sydslesvig.

Barakkerne til skolebrug og meget skoleinventar er indkøbt; materialerne er oplagret dels i Askov, dels umiddelbart nord for grænsen. Byggetilladelsen er givet, og stedet, en plads nær Sankelmark sø i Overlund sogn, er udset. Imidlertid har de tyske myndigheder hindret skolens opførelse netop på dette sted, men har ikke afvist tanken om en dansk folkehøjskole andetsteds i Sydslesvig.

Uden al tvivl vil den danske folkehøjskole komme — og rimeligvis meget snart.

Fra gamle elever og mennesker i Holbæk amt er der skænket 8346 kr. til skolen. Jeg venter dog, at mange af jer, som endnu ikke har nået at indsende noget bidrag, gerne vil være med, og jeg opfordrer jer varmt til at sende et bidrag til højskolelærer K. Killemoser, Vallekilde (giro: 7239). Hver enkelt bidragyder vil få tilsendt kvittering.

Af det ovennævnte beløb er de 7000 kr. sendt til forstander Hans Lund, Rødding, der er den foreløbige skolebestyrelses kasserer.

Uffe Grosen.

INDHOLD

	Side
Lucas 2,8.—11.	2
<i>Niels Skovgaard</i> : Hyrderne	3
<i>P. Augustinus</i> : Verdslig og kristelig frelse	4
<i>Uffe Grosen</i> : Femogtyve års skolevirksomhed i Vallekilde.....	8
<i>Erik Gelting-Hansen</i> : Men han, som gick förbi	28
<i>Valdemar Nielsen</i> : Paradisfuglen og nattergalen	34
<i>Inga Nielsen</i> : Bed om eet	43
<i>K. Killemse</i> : Sydslesvig	51
<i>S. Neermann Jensen</i> : Ludvika og Brunnsvik	60
<i>Børge Haugstrup</i> : At digte i dåd	70
<i>Ingeborg Olrik</i> : Lorenz Frölich	78
<i>Uffe Grosen</i> : Fra Vallekilde folkehøjskole	86
<i>Anna og Uffe Grosen</i> : Tak	114
Sidste skoleårs elever	115
Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole 1947—48	123
Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening	124
Blandede meddelelser	125
<i>Uffe Grosen</i> : Dansk folkehøjskole i Sydslesvig	127